

УДК 330.34(477-25):[339.923:061.1ЄЄ]
№ держреєстрації 0118U001561

Київський університет імені Бориса Грінченка
(Університет Грінченка)

04053, Україна, м. Київ, вул. Бульварно-Кудрявська, 18/2;
тел. (044) 272-19-02, e-mail: kubg@kubg.edu.ua

ЗАТВЕРДЖУЮ
Проректор Київського університету
імені Бориса Грінченка,
голова комісії з реорганізації
Олександр ТУРУНЦЕВ

ЗВІТ

ПРО НАУКОВО-ДОСЛІДНУ РОБОТУ
РОЗВИТОК ЕКОНОМІКИ МІСТА КИЄВА В УМОВАХ
ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Керівник
науково-дослідної роботи
професор кафедри
міжнародної економіки,
доктор економічних наук, професор

Валерія ЛОЙКО

Рукопис закінчено 19 червня 2023 р.

Результати роботи розглянуті на Вченій раді Київського університету
імені Бориса Грінченка від 22 червня 2023, протокол № 6

СПИСОК ВИКОНАВЦІВ

Керівник НДР:		Валерія ЛОЙКО
Відповідальні виконавці:		Алла ШЛАПАК
		Андрій РАМСЬКИЙ
		Наталя УШЕНКО
		Наталія КРАУС
		Юлія ЖУКОВА
		Ольга ЄВТУШЕВСЬКА
		Аліна НЕЧИПОРЕНКО
		Оксана КАЗАК
		Мар'яна СУЛИМА
		Людмила ВАСЕЧКО
		Богдан АЛЕКСАНДРОВ
		Андрій БЕЛЯК
		Єлизавета ЛОЙКО
		Артем НОВІКОВ
		Валентина РУДЕНКО
	Катерина ПОЗДСЄВА	
	Денис ВІРОВЕЦЬ	
	Сергій ОБУШНИЙ	

РЕФЕРАТ

Звіт про НДР: 133 с. (текст), 17 с. (список основних публікацій за темою), 12 с. (5 додатків).

Об'єкт дослідження процес економічного розвитку міста Києва в умовах євроінтеграції.

Предмет дослідження теоретико-методичні та наукові засади розвитку економіки міста Києва в умовах євроінтеграції.

Мета роботи виявлення проблем розвитку економіки міста Києва, зокрема в секторі житлового господарства, зайнятості населення та забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємств міста в умовах євроінтеграції та розроблення науково-обґрунтованого підходу до формування практичних рекомендацій щодо їх вирішення на основі використання європейського досвіду.

Методи дослідження: теоретичні (аналіз, синтез, узагальнення, систематизація, моделювання), емпіричні (спостереження, тестування), методи математичної статистики та прогнозування.

Теоретичне та практичне значення результатів полягає у створенні нових та поглибленні вже відомих знань теоретичного та прикладного характеру в галузі економіки міста, розробці і удосконаленню методичних рекомендацій щодо розвитку житлового сектору міста Києва в умовах євроінтеграції, забезпечення соціально-економічної безпеки мешканців міста Києва, впровадження в освітній процес нових навчальних дисциплін, пов'язаних з економікою міста, розробки та впровадження у практику підготовки та перепідготовки фахівців, які є тимчасово безробітними.

Результати дослідження *впроваджено* у освітній процес Київського університету імені Бориса Грінченка, у роботу Департаменту фінансів виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації), на підприємствах міста Києва.

Рекомендації щодо використання результатів роботи: іншими закладами освіти при розробці освітніх програм, навчальних планів, навчально-методичних матеріалів, електронних навчальних курсів для викладання дисциплін, пов'язаних з економікою міста особливо, під час навчання у дистанційному та змішаному форматах; фундаментальних та прикладних наукових дослідженнях у економіці міста.

Галузь застосування: освіта і наука.

Перспективи подальших досліджень: обґрунтування та розроблення теоретичних і методологічних засад використання знань з економіки міста здобувачами освіти, науково-педагогічними працівниками, вченими, фахівцями-практиками та всіма зацікавленими особами.

Ключові слова: економіка міста, євроінтеграція, соціально-економічна безпека мешканців міста, бізнес, система освіти, сфера гостинності, комунікаційні стратегії, автономні децентралізовані організації.

ЗМІСТ

СПИСОК ВИКОНАВЦІВ.....	2
РЕФЕРАТ.....	3
ВСТУП.....	6
ОСНОВНІ ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ РЕЗУЛЬТАТИ РОБОТИ.....	13
РОЗДІЛ 1. АНАЛІЗ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ МІСТА КИЄВА ЯК ЄВРОПЕЙСЬКОГО МІСТА ТА ДОЦІЛЬНІСТЬ ВИВЧЕННЯ І АДАПТАЦІЇ ДОСВІДУ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІК ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТОЛИЦЬ.....	13
1.1. Глобальні урбаністичні тенденції у розвитку міста Києва як складної соціально-економічної системи (Лойко В.В., Жукова Ю.М.).....	13
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИ І ОРГАНІЗАЦІЯ ДОСЛІДЖЕНЬ.....	23
РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ РОЗВИТКУ ОКРЕМИХ СЕКТОРІВ ЕКОНОМІКИ МІСТА КИЄВА.....	24
3.1. Аналіз розвитку сектору житлового фонду та ринку комерційної нерухомості міста Києва (Новіков А.В.).....	24
3.2. Функціонування та розвиток бізнес-сегменту муніципальної економіки (Ушенко Н.В.).....	31
3.3. Особливості розвитку підприємницької діяльності в місті Києві (Євтушевська О.В.).....	42
3.4. Трансформація бізнесу міста Києва в умовах війни (Сулима М.О., Казак О.О.).....	45
3.5. Фінансове планування діяльності українських підприємств в умовах євроінтеграції (Нечипоренко А.В., Рамський А.Ю., Васечко Л.І.).....	54
3.6. Інклюзивний та універсальний дизайн сучасного міста в умовах цифрової трансформації економіки (Краус Н.М.).....	62

3.7. Аналіз організаційно-економічного механізму розвитку суб'єктів господарської діяльності в сфері гостинності міста Києва: міжнародний досвід (Шлапак А.В., Беляк А.О.).....	72
РОЗДІЛ 4. АНАЛІЗ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ОСВІТИ МІСТА КИЄВА В УМОВАХ КАРАНТИННИХ ОБМЕЖЕНЬ ТА ВОЄННОГО СТАНУ.....	78
4.1. Розвиток системи загальної середньої освіти міста Києва в умовах карантинних обмежень та воєнного стану (Поздєєва К.В.).....	78
4.2. Розвиток комунікаційних стратегій закладів освіти міста Києва в період воєнного стану (Лойко Є.М.).....	86
РОЗДІЛ 5. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ДІАГНОСТИКИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ У РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ МІСТА.....	92
5.1. Критерії соціально-економічної безпеки мешканців міста в умовах мирного та воєнного часу (Лойко В.В., Жукова Ю.М., Руденко В.С.).....	92
5.2. Діагностика рівня економічної безпеки суб'єктів господарювання в економіці міста (Лойко В.В., Александров Б.В.).....	102
РОЗДІЛ 6. ФУНКЦІОНУВАННЯ ДЕЦЕНТРАЛІЗОВАНИХ АВТОНОМНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ (ДАО) В ЕКОНОМІЦІ МІСТА.....	
6.1. Децентралізовані автономні організації для економіки міста (Віровець Д.В., Обушний С.М.).....	113
ВИСНОВКИ.....	133
СПИСОК ОСНОВНИХ ПУБЛІКАЦІЙ ЗА ТЕМОЮ.....	134
ДОДАТОК А.....	151
ДОДАТОК Б.....	157
ДОДАТОК В.....	158
ДОДАТОК Г.....	160
ДОДАТОК Д.....	162

ВСТУП

Актуальність. Специфіка міста як складного соціально-економічного організму виявляється у процесі аналізу його як певної ланки в системі поділу праці в суспільстві і як форми поселення і способу життя людей, їх особливої соціальної спільності. Виокремлюючись у суспільстві, місто тим самим набуває ознак специфічної цілісності, являє собою цілісний організм із властивими йому закономірностями розвитку та функціонування. Сучасне місто є результатом урбаністичного процесу і представляє собою соціально-просторову форму існування суспільства. Місто, як соціально-економічна система, є відкритою системою, яка взаємодіє з навколишнім середовищем. В працях науковців місто, як соціально-економічна система, представлена у вигляді взаємодіючих елементів: людини (суспільно-структурний елемент), природи (екологічна підсистема) та матеріальної складової (матеріально-технічна підсистема).

Курс України на євроінтеграцію викликав необхідність провести наукові дослідження складних трансформаційних процесів, які відбуваються в економіці українських міст, зокрема, в столиці України – місті Києві під впливом різних чинників. Економіка міста – поняття багатогранне, тому для дослідження були обрані окремі економічні сфери, на які витрачається значна частка коштів місцевого бюджету. Це сфера освіти, житлово-комунального будівництва та комерційної нерухомості, трансформація бізнесу міста Києва в умовах війни, Фінансове планування діяльності українських підприємств в умовах євроінтеграції, інклюзивний та універсальний дизайн сучасного міста в умовах цифрової трансформації економіки, організаційно-економічного механізму розвитку суб'єктів господарської діяльності в сфері гостинності міста Києва. Досліджувались питання забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання, у тому числі і закладів освіти, критерії соціально-економічної

безпеки мешканців міста в умовах мирного та воєнного часу. Окремий розділ дослідження був присвячений функціонуванню децентралізованих автономних організацій (DAO) в економіці міста на основі використання міжнародного досвіду.

Метою дослідження є надання науково-обґрунтованих рекомендації розв'язання виявлених проблем у розвитку окремих секторів економіки міста Києва, зокрема, у розвитку житлового фонду та ринку комерційної нерухомості, системі освіти та розвитку цифрової освіти, розвитку підприємництва та бізнесу з урахуванням рівня економічної безпеки, розвитку децентралізованих автономних організацій на основі вивчення та обґрунтування доцільності застосування європейського досвіду.

Завдання дослідження:

- розвиток існуючих та створення нових знань теоретико-методичного і прикладного характеру з економіки міста;
- розроблення практичних рекомендації щодо різних аспектів розвитку економіки міста Києва в умовах євроінтеграції;
- поширення результатів наукових досліджень через публікації у наукових фахових виданнях та виданнях, які індексуються у Scopus / Web of Science, проведення міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференцій, круглих столів та науково-практичних семінарів;
- впровадження в освітній процес: оновлення ОПП, ОНП та навчальних планів, оновлення змісту навчальних дисциплін, використання в Центрах компетентностей, конкурси дослідницьких проєктів та наукових робіт студентів.

О

б

' **Предмет дослідження:** теоретико-методичні та наукові засади розвитку економіки міста Києва в умовах євроінтеграції.

к *М*

в

т

д

д

Наукова новизна та теоретичне значення дослідження. полягає у створенні нових та поглибленні вже відомих знань теоретичного та прикладного характеру в галузі економіки міста, розробці і удосконаленню методичних рекомендацій щодо розвитку житлового сектору міста Києва в умовах євроінтеграції, забезпечення соціально-економічної безпеки мешканців міста Києва, впровадження в освітній процес нових навчальних дисциплін, пов'язаних з економікою міста, розробки та впровадження у практику нових навчальних дисциплін для перепідготовки фахівців, які є тимчасово безробітними.

На основі вивчення досвіду розвитку європейських міст обґрунтовано концепцію «розумне місто» для Києва.

Визначено інфраструктуру цифрової трансформації секторів економіки міста на базі концепції «розумне місто».

Встановлено тенденції змін у житлово-комунальній інфраструктурі міста Києва в довоєнний час.

Побудована прогнозна модель за сценарним методом «обсяги введення в експлуатацію загальної площі житлових будинків», яка показує повільне зростання обсягів житлового фонду міста Києва

Встановлені тенденції змін на ринку комерційної нерухомості міста Києва у мирний та воєнний часи. Виявлено тенденцію призупинення робіт більшості девелоперських компаній в місті Києві у воєнний час.

Розроблено та апробовано методу розподілу бюджетних видатків на організацію освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти.

Визначено, що розвиток цифрової освіти потребує розвитку «цифрової людини, яка стає безпосереднім учасником і головним споживачем результатів цифрової трансформації економіки України.

Розроблено методичний підхід до визначення критеріїв соціально-економічної безпеки мешканців міста в період мирного та воєнного часу.

Обґрунтовано та розроблено алгоритм здійснення процесу діагностики рівня економічної безпеки суб'єктів господарювання міста Києва.

Отримала подальший розвиток проблема використання децентралізованих автономних організацій (DAO) у різних системах міста, виявлені переваги та проблеми, які пов'язані з застосуванням DAO

Практичне значення результатів. Практичне значення науково-дослідної роботи полягає у доведенні розроблених методичних рекомендацій до рівня практичного застосування на підприємствах міста, у Департаменті фінансів Київської міської державної адміністрації (КМДА), в освітньому процесі Київського університету імені Бориса Грінченка при підготовці фахівців освітніх рівнів: бакалавр, магістр, доктор філософії та при підвищенні кваліфікації тимчасово безробітним особам у спільній діяльності з Міським центром зайнятості (м. Київ):

- оновлено ОПП першого (бакалаврського) рівня освіти «Економіка міста. Урбаністика» та «Фінанси і кредит», ОПП другого (магістерського) рівня освіти «Фінанси і кредит» та ОНП третього (доктор філософії) рівня вищої освіти «Економіка», зміст їх освітніх компонентів, включаючи всі види практик;

- оновлено зміст економічних та фінансових навчальних дисциплін для студентів інших спеціальностей;

- оновлено навчально-методичні матеріали *Центрів компетентностей* та наукового студентського гуртка «Фінансовий аналітик», тематика бакалаврських і магістерських дипломних робіт, а також дисертаційних досліджень аспірантів спеціальності 051 Економіка;

- підготовлено та використовуються електронні навчальні курси із врахуванням розроблених рекомендації щодо організації пошуково-дослідницького навчання економічним та фінансовим дисциплінам, підготовки контенту та організації діяльності в ЕНК для підтримки змішаної (очної та дистанційної) моделі навчання.

- розроблено навчальні курси підвищення кваліфікації відповідно до ліцензії за спеціальністю «Фінанси, банківська справа та страхування» за програмою «Бухгалтер-експерт» та «Менеджер (управитель) житлового будинку (групи будинків)» для слухачів Київського міського центру зайнятості (викладчі:

Лойко В.В., Соболева-Терещенко О.А., Казак О.О., Сосновська О.О., аспірант Маляр С.А.).

Основні результати наукових досліджень пройшли апробацію на Міжнародних та Всеукраїнських конференціях, зокрема на організованих кафедрою фінансів та економіки (за період червень 2018 – серпень 2022).

1. Міжнародна науково-практична конференція «Економіка, фінанси та управління сучасним містом: можливості, проблеми, перспективи» (11.04.2019 р.)

2. Всеукраїнська науково-практична конференція «Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи» (2018, 2019, 2020, 2021, 2022 рр.).

3. Всеукраїнська науково-практична конференція з міжнародною участю «Сучасні тенденції розвитку економіки, фінансів та управління: нові можливості, проблеми, перспективи» 10 листопада 2021 р.

4. Міжнародна науково-практична онлайн-конференція «Цифрова трансформація в економіці, фінансах, менеджменті та підприємстві» (18 травня 2023 р.).

Результати наукового дослідження пройшли апробацію на науково-практичні семінари та круглих столах, організаторами яких була кафедра фінансів та економіки (червень 2018- серпень 2022 р.) та кафедра міжнародної економіки і кафедра фінансів (вересень 2023 – червень 2023 р.):

- 17 січня 2020 року проведено навчально-практичний семінар за темою «Економічна діагностика діяльності підприємств міста як інструмент управління їх економічною безпекою» (Казак О.О.).

- 20 травня 2020 р. на кафедрі фінансів та економіки відбувся науково-практичний семінар на тему: «Розвиток економіки міста в умовах євроінтеграції» (модератор: Лойко В.В.).

- 23 жовтня 2020 р. проведено науково-практичний семінар на тему «Антикризове управління діяльністю підприємств міста в умовах пандемії COVID-19» (модератор: Васечко Л.І.)

- 8 листопада 2022 р. проведено круглий стіл «Тенденції соціально-економічного розвитку міста Києва в умовах воєнного стану» за участю науково-педагогічних працівників кафедр, здобувачів освіти та співробітників КМДА.

- 20 квітня 2023 р. проведено науково-практичний семінар «Урбаністичні тенденції в світовій економіці» (модератор: Лойко В.В.).

Результати наукових досліджень реалізовано при проведенні наступних заходів для міста Києва:

- підготовлено навчальні курси на основі результатів наукових досліджень та організація проведення Літньої економічної школи «Україна і ЄС: кандидатський статус і перспективи інтеграції» (19-23 червня 2023 р.);

- підготовлено та проведено навчальні заняття у Літній школі «Економіка нашого міста» для школярів міста Києва (19 червня – 7 липня 2023 р.).

Обговорення сучасних питань розвитку економіки міста Києва в умовах воєнного стану та в період післявоєнного відродження з представниками академічної спільноти та представниками Київської державної міської адміністрації на наступних заходах:

- науково-практичний семінар «Розвиток міста в умовах євроінтеграції» (20 травня 2020 р.);

- експертних студіях «Економіка освіти: виклики сьогодення» (10 квітня 2023 р.);

- на секції Міжнародної науково-практичної он-лайн конференції «Економіка міста в умовах воєнного стану: внутрішні та зовнішні ресурси підтримки» (18 травня 2023 р.).

Результати наукових досліджень використовуються при щорічному проведенні конкурсів серед здобувачів освіти:

- конкурс інноваційних бізнес-ідей та проєктів «Бої стартапів: інновації та управління ними!» (модератор: д.е.н., проф. Краус Н.М.);

- конкурс студентських проєктів «Проєкт для міста» (модератор: д.е.н., проф. Лойко В.В.).

Розроблено та затверджено «Методику розподілу бюджетних видатків на організацію навчального процесу в закладах загальної середньої освіти» (Лойко В.В., Поздєєва К.В.) (КМДА, 2021).

Результати наукових досліджень за науково-дослідною темою використано при реалізації міжнародних проєктів:

- міжнародному науковому проєкті «Стратегії сталого розвитку територій в умовах посткризового відновлення» (2021 р.);

- спільному дослідницькому проєкті між Київським університетом імені Бориса Грінченка та компанією XDAO (XGROUP GLOBAL PTE LTD, Сінгапур) «Methods for determining of investment attractiveness of DAO» (01.05.2022 – 31.07.2022 по теперішній час).

Рекомендації щодо використання результатів роботи: іншими закладами вищої освіти при розробці освітніх програм, навчальних планів, навчально-методичних матеріалів, електронних навчальних курсів для викладання економіки міста, урбаністики, криптоекономіки студентам різних спеціальностей, особливо, під час навчання у дистанційному та змішаному форматах; застосування Департаментом фінансів КМДА при розрахунку обсягів бюджетного фінансування організаціях освітньої діяльності у закладах загальної середньої освіти; у поточній діяльності суб'єктів господарювання, у тому числі і закладів освіти при визначенні їхнього рівня економічної безпеки.

Галузь застосування: освіта і наука.

Перспективи подальших досліджень: обґрунтування та розроблення теоретичних і методичних засад та розробка практичних рекомендацій щодо розвитку економіки міста в умовах євроінтеграції з урахуванням особливостей та викликів післявоєнного відродження економіки України.

ОСНОВНІ ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ РЕЗУЛЬТАТИ РОБОТИ

РОЗДІЛ 1. АНАЛІЗ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ МІСТА КИЄВА ЯК ЄВРОПЕЙСЬКОГО МІСТА ТА ДОЦІЛЬНІСТЬ ВИВЧЕННЯ І АДАПТАЦІЇ ДОСВІДУ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІК ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТОЛИЦЬ

1.1. Глобальні урбаністичні тенденції у розвитку міста Києва як складної соціально-економічної системи (Лойко В.В., Жукова Ю.М.)

Місто – це особлива соціально-територіальна форма організації суспільного виробництва, де відбуваються не тільки виробництво але й формування самих людей та їх способу життя. Формування людини багато в чому залежить від стану соціально-культурного середовища, що визначається поряд з іншими і такими чинниками, як наявність і якість житла та комунальних послуг, транспорту та зв'язку, торгівлі і громадського харчування, побутового обслуговування, охорони здоров'я, освіти і т.п.

Характерними рисами розвитку міст в умовах глобалізації за останні 30 років стали: скорочення кількості виробничих підприємств на території міста, швидкі темпи розвитку та удосконалення інфраструктури міст, перенесення уваги на озеленення та покращення екологічного стану міста, зростання концентрації креативного потенціалу, інституційні трансформації в управлінні містом. Високий ступінь концентрації бізнес-діяльності у сучасних містах сприяє розвитку інфраструктури міста та підвищенню комфортності проживання мешканців міста. Сучасні міста представляють собою нові глобалізаційні центри з швидким темпом життя, своєю субкультурою, креативними рішеннями.

Рейтинг глобальних міст світу складений консалтинговою фірмою «A.T. Kearney» та дослідницьким центром «Рада Чикаго з міжнародних відносин» за п'ятьма головними критеріями: рівнем ділової активності, людським капіталом, інформаційним обміном, культурним рівнем та політичною вагою надав можливість отримати список найглобальніших міст світу. До таких міст віднесено: Нью-Йорк, Лондон, Париж, Токіо, Гонконг, Лос-Анжелес, Сінгапур, Чикаго, Сеул, Торонто.

Таблиця 1.1

Вплив глобальних урбаністичних тенденцій на розвиток міст як соціально-економічних систем

Опис глобальної урбаністичної тенденції	Складова соціально-економічної системи	Зміст впливу глобальної урбаністичної тенденції на місто
Тенденція до зростання комфортності, зручності, безпеки та надійності всіх елементів матеріальної сфери у місті	Матеріально-технічна підсистема	В містах будуються житлові та інші будинки та споруди за новими технологіями, із застосуванням сучасних інноваційних матеріалів. Відбувається процес покращення якості, ергономічності, надійності рівня безпеки об'єктів матеріально-технічній сфері оснащення міст за рахунок застосування різного виду інновацій.
Тенденція до глобального швидкого переміщення капіталів	Фінансово-економічна підсистема	Розвиток фінансової інфраструктури в містах, яка надає можливість швидкого переміщення капіталів у будь-яку точку світу.
Тенденція до розвитку більш швидких та комфортних засобів пересування людини	Транспортна підсистема	Розвиток різних видів транспорту для міст. Створення можливостей для швидкого та безпечного переміщення мешканців в середині міста.
Тенденція створення екологічно комфортних та безпечних для проживання людини міст та оптимізація впливу міста на навколишнє середовище	Екологічна підсистема	Значна увага приділяється розвитку безвідходних та маловідходних технологій для підприємств, які розташовані в місті. Розвиток екологічного урбанізму як тренду сучасного міста.
Тенденція переходу до муніципального управління	Адміністративно-управлінська підсистема	В багатьох країнах міста мають свою систему адміністративного управління та формують власні бюджети.
Тенденція глобальної міграції населення	Соціально-демографічна підсистема	Тенденція до глобальної міграції населення та компактного проживання мешканців різних країн в містах інших країн викликало розвиток міського мультикультуралізму та появу етномаркетингу.

Тенденція діджиталізації послуг та швидкого отримання інформації	Підсистема інформації та діджиталізації	Поширення нових технологій на різні країни світу надає можливість швидкого отримання інформації. Процес діджиталізації різних послуг для мешканців міст надає можливість більш швидкого вирішення питань та економії ресурсів міст.
Тенденція до створення системи глобальної безпеки	Підсистема безпеки проживання в місті	Розвиток сучасних систем спостереження, контролю та реагування на ситуації або надзвичайні події, які відбуваються на вулицях міста. Необхідність посилення безпеки для мешканців міста виникла у зв'язку із посиленням загрози тероризму в світі та поширення інших негативних соціальних явищ.

**Джерело: складено авторами*

У глобалізованій світовій економіці значення міст як окремих соціально-економічних систем значно зростає. Засновник та партнер «Future Map», консалтингової фірми, яка працює з даними та сценаріями глобального розвитку Параг Кханна вважає, що у XXI столітті будуть домінувати не Америка або Китай, Бразилія чи Індія, а саме міста [1]. Франк Якобз у своєму дослідженні «The City States of Europe» стверджує, що глобалізація роз'їдає національний суверенітет і в майбутньому можлива широка мережа напівнезалежних міст-держав [1]. За прогнозами вчених у майбутньому значимість Європи буде спадати, а значний розвиток отримують міста-метрополії у Китаї, Африці, Азії, Латинській Америці. Сучасна Європа налічує 99 метрополій з населенням більше 1 мільйона мешканців. В найбільших метрополіях європейського континенту, таких як Лондон, Париж та Стамбул проживають більше 10 мільйонів жителів, Мадрид - 6,4 млн мешканців і Барселона - 5,4 млн., Берлін – 5 млн. На більшій частині території Європи домінують мегаполіси середнього розміру, такі як Франкфурт, Бірмінгем, Будапешт, або Лісабон, або більш дрібні, такі як Антверпен, Гданськ, або Більбао [2]. За прогнозами вчених зростання європейських мегаполісів не прогнозується. Збільшуючи умови комфортності власного проживання багато європейських родин переселяються для постійного проживання у передмістя, поширюючи міську культуру за межі міста і зменшуючи кількість мешканців основного ядра міста. Наприклад, населення Копенгагена скоротилося на 35 відсотків за останні 50 років за рахунок

переселення мешканців у передмістя. Межа міста розширюється за рахунок зростання передмість і у подальшому таке місто являє собою вже агломерацію.

Якщо за прогнозами вчених зростання міст Європи буде повільним або призупиниться, то для міст Китаю прогноз зовсім інший. Структурні перетворення в економіці Китаю, зокрема впровадження ринкової економіки та підвищення ролі територіального самоврядування викликало наприкінці ХХ та на початку ХХІ століття швидкий розвиток міст та монополій. У Китаї налічується 8 мегаполісів з населенням більше 10 млн. мешканців: Шанхай, Пекін, Чунцін, Гуанчжоу, Тяньцзін, Шеньчжень, Сіань і Ченду. За дослідженнями вчених рівень урбанізації в Китаї досягнув у 2018 р. 59,6 %, що є вищим, ніж середній світовий рівень урбанізації [3]. В економіці країн метрополії займають значну долю у формуванні валового національного продукту країни. Метрополії Брюссель, Будапешт, Дублін, Копенгаген, Сеул виробляють до 50 % ВВП своїх національних економік. Такі метрополії як Париж, Прага, Оклад, Осло виробляють третину ВВП країн, в яких вони розташовані [15]. Китайські метрополії виробляють ВВП, який можна зіставити із ВВП цілої європейської країни. Наприклад, ВВП Гуанчжоу дорівнює ВВП Швейцарії, ВВП Шеньчжєня - ВВП Швеції, ВВП Тяньцзіня - ВВП Румунії, ВВП Сучжоу - ВВП Австрії, ВВП Ченду - ВВП Норвегії, ВВП Ханчжоу - ВВП Греції, ВВП Нанкіна - ВВП Данії, ВВП Циндао - ВВП Угорщини, ВВП Фучжоу - ВВП України [4]. Для монополій Китаю характерними позитивними рисами є: швидкий розвиток, значний обсяг будівництва житлового та адміністративного сектору, створення зелених зон для відпочинку (значні території китайських міст відводяться під ландшафтні зони або парки для загального користування мешканців міста), розвиток інфраструктури, високий рівень надання побутових та адміністративних послуг. Проте і проблем у мегаполісів Китаю достатньо. Це – забрудненість повітря в китайських мегаполісах (з 10 найбільш забруднених міст світу більшість знаходиться у Китаї), зростання злочинності, наростання соціального розшарування мешканців міст, збільшення рівня безробіття, транспортні проблеми [5]. Безумовно, що ці проблеми притаманні всім

мегаполісам світу, проте для китайських мегаполісів, проблема екології є найгострішою.

Питання екології можливо вирішити завдяки впровадженню політики екологічного урбанізму. Екологічний урбанізм – це система планування і побудови міст, що передбачає в своїй основі можливість максимального врахування екологічної складової (і взаємодії з природним середовищем). Врахування і взаємодія може реалізуватися завдяки впровадженню окремих проєктів. Основними принципами цього процесу є: баланс з природним середовищем – взаємопідтримуючі контакти з природою; ощадливість – застосування нових технологій раціонального використання (нові інноваційні рішення, сучасні технології, системи контролю за використанням ресурсів); максимальне врахування переваг оточуючого середовища (їх збереження і можливе включення до архітектури міста); мінімальна енергоємність – раціональне задоволення енергетичних потреб міста за рахунок впровадження засобів нового рівня, що дозволяють економити і заощаджувати енергію. Це може досягатися за рахунок впровадження проєктів зеленої енергетики, інших технологічних рішень.

Важливу роль в цих процесах відіграють природні ресурси. Зараз актуальною є тенденція використання не сировинних, а ринкових позицій природних ресурсів, з чим пов'язується поступове набуття ними ознак ринкового активу. Як показує досвід, раніше інтерес до природних ресурсів полягав у тому, що вони задовольняли потреби у аграрній продукції, функції водопостачання, важливою була продукція лісу тощо. Такий підхід значною мірою зумовив надмірний пресинг щодо природних ресурсів та екологічні проблеми. Але поступово формується тенденція до посилення ринкових позицій – можливість входження до зони впливу приватних компаній, актуалізація вартісних характеристик, генерація фінансових потоків тощо.

Процес урбанізації триває і в Україні. Міграція населення у пошуку нових економічних можливостей привела до зростання кількості міського населення, питома вага якого за період 1990 по 2020 рр. зросла на 2,85 % (рис. 1.1). Найвищі

темпи зростання приросту міського населення спостерігалися в період 2005-2010 рр. (у 2005 р. темп приросту міського населення склав 0,64 % у порівнянні із 2000 р. та у 2010 р. темп приросту міського населення дорівнював 0,80 % у порівнянні із 2005 р., в інші роки темпи приросту міського населення були нижчими).

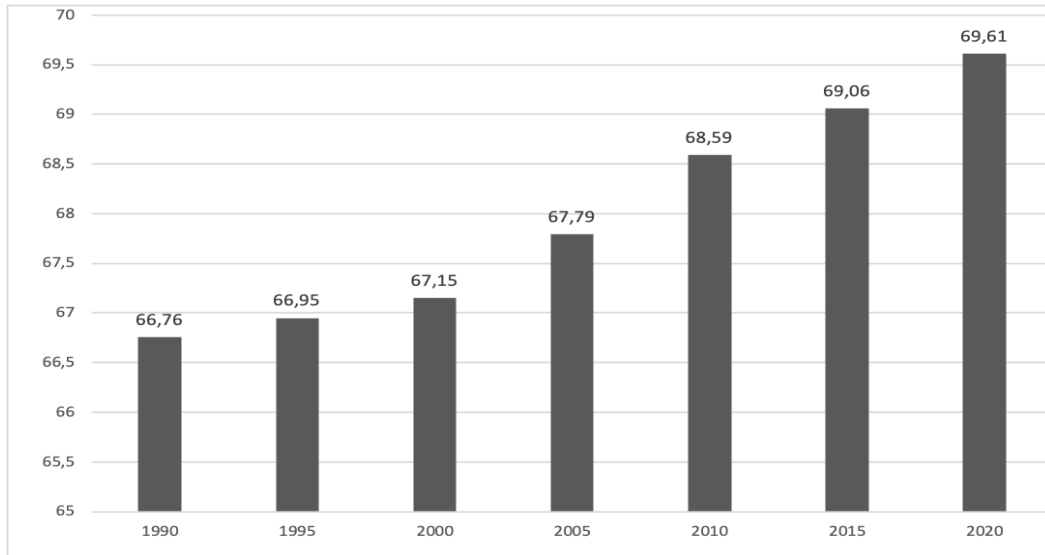

Рис. 1.1. Питома вага міського населення у загальній кількості населення України, %

Джерело: складено авторами за даними Світового банку [6].

Темпи утворення агломерацій на території України були трохи повільнішими, ніж темпи зростання міського населення. За період 1990-2020 рр. питома вага населення міських агломерацій більше 1 млн. зросла на 2,17 % (рис. 1.2).

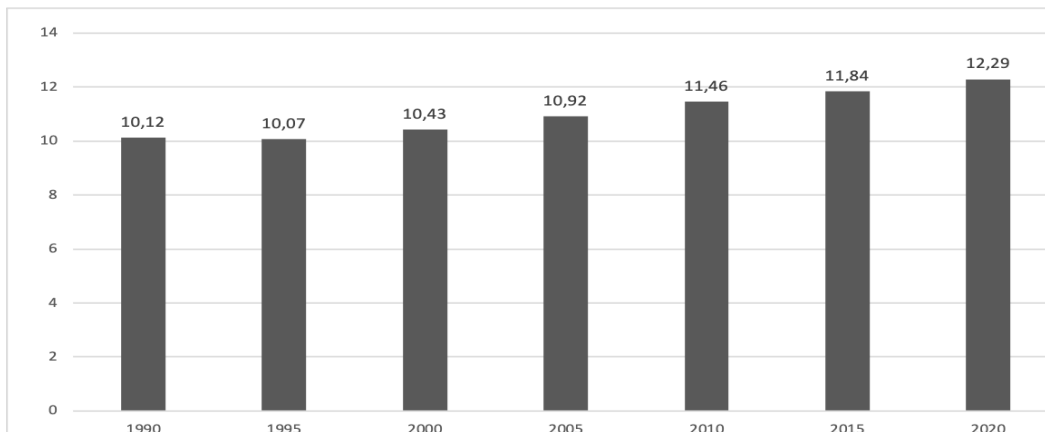

Рис. 1.2. Питома вага населення міських агломерацій більше 1 млн., % від загальної кількості населення. *Джерело: складено авторами за даними Світового банку [6].*

Фактично, якщо у 1990 р. кожна десята особа проживала у міській агломерації, то через 30 років вже кожна восьма. Найвищі темпи приросту населення міських агломерацій спостерігались у період 2005 -2010 рр.

Глобальним містом України є столиця - місто Київ. Темпи приросту населення найбільшого міста України за період 1990-2020 рр. склали 2,3 % у абсолютному вимірі, і зросли майже на чверть від рівня 1990 р. Кількість мешканців міста Києва склала у 2020 р. 9,73 % від загальної кількості міського населення України (рис. 1.3). Темпи зростання кількості мешканців найбільшого міста України були найвищими також у період 2005-2010 рр.

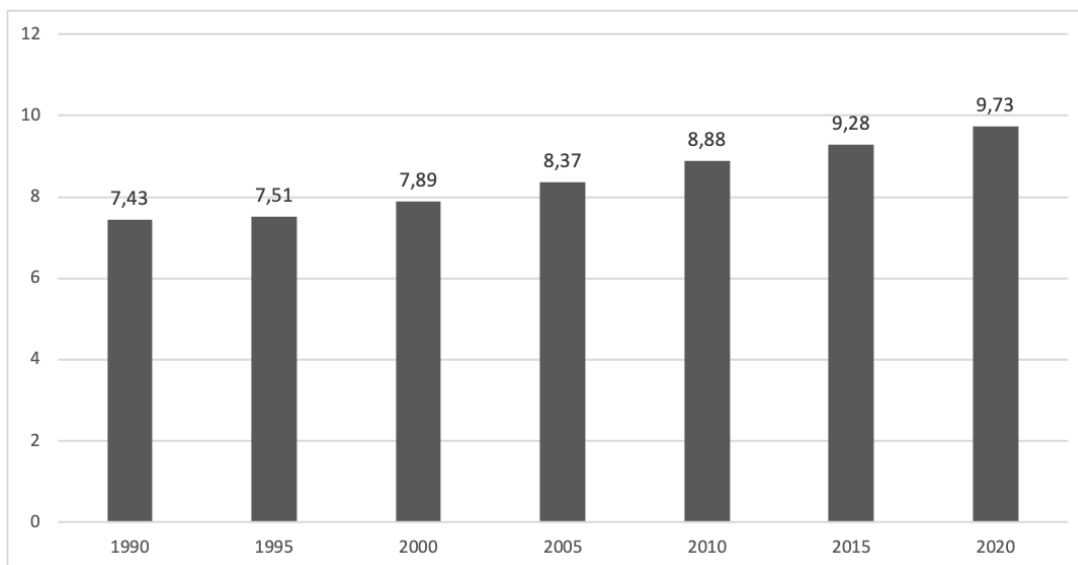

Рис. 1.3. Питома вага міського населення, що мешкає у найбільшому місті України, % від загальної кількості міського населення
*Джерело: складено авторами за даними Світового банку [6].

Столиці кожної країни є маркером рівня життя у країні. Як правило, рівень життя мешканців столиці вищий, ніж рівень життя в інших містах країни. За проведеним аналізом динаміки зміни валового внутрішнього продукту (ВВП)

України та її столиці – міста Києва та порівняння доходів домогосподарств в Україні в цілому та по місту Києву зокрема за період 2017-2021 рр.

Таблиця 1.1

Динаміка сукупних ресурсів домогосподарств у місті Києві та в Україні в цілому за період 2017-2021 рр.

Показник	2017	2018	2019	2020	2021	Відхилення даних 2021 від 2017, %
Сукупні ресурси в середньому на місяць на одне домогосподарство у місті Києві, грн.	10403,68	13579,91	18221,58	18054,60	21608,04	Зростання у 2,08 рази
Темпи зростання сукупних ресурсів в середньому на місяць на одне домогосподарство у місті Києві, у % до попереднього року	26,66	30,53	34,18	- 0,91	1,19	-
Сукупні ресурси в середньому на місяць на одне домогосподарство в Україні в цілому, грн.	8165,2	9904,1	12118,5	12432,3	14490,6	Зростання у 1,77 рази
Темпи зростання сукупних ресурсів в середньому на місяць на одне домогосподарство в Україні в цілому, у % до попереднього року	30,88	21,29	22,36	2,59	1,16	-
Витрати на - житло, воду, електроенергії, газ та інші види палива на одне домогосподарство у місті Києві, у % до загальних сукупних витрат	18,5	17,1	17,2	19,1	18,0	- 0,5
Витрати на - житло, воду, електроенергії, газ та інші види палива на одне домогосподарство в Україні в цілому, у % до загальних сукупних витрат	17,0	15,2	14,6	14,4	15,2	- 10,58

Джерело: на основі даних Державної служби статистики України та Головного управління статистики м. Києва [7, 8]

Середні сукупні ресурси домогосподарств міста Києва за період 2017-2021 рр. зросли у 2,08 рази, а домогосподарств в середньому в Україні зросли у 1,77 рази. За досліджуваний період витрати домогосподарств міста Києва на житло, воду, електроенергію та газ знизились на 1,1 %, а домогосподарств в середньому в Україні зросли на 0,8 %. Різниця між зростанням доходів та витрат у міських домогосподарствах склала 5,53 %, а у сільських домогосподарствах – 7,37 %. Можна зробити висновок, що сільські домогосподарства отримали у 2021 р. менше сукупних ресурсів, ніж міські на 3 %, але ресурси витрачають більш заощадливе, різниця у витратах склала 4,84 %. Споживчі сукупні витрати у сільських домогосподарств зростали більш швидкими темпами, ніж у міських. Різниця склала 2,41 %.

Ступінь задоволеності рівнем комфортності проживання в столиці мешканці столиці оцінили на 3,5 балів за даними 2020 р. Таким чином можна зробити висновок, що з економічної точки зору проживання в столиці має істотні переваги для мешканців міста.

За дослідженнями, проведеними вченими за сприянням Міжнародного банку реконструкції та розвитку на території України виділено три типу міст: до першого типу віднесено міста, які мають тенденції зростання економічної активності та розширення території (22 % від загальної кількості міст України); до другого типу віднесено міста, територія та економічна активність яких зменшується; до третього типу віднесено міста, економічна активність яких зменшується а територія зростає [9]. До негативних тенденцій урбаністичного процесу в Україні віднесено зменшення кількості населення міст внаслідок старіння населення та значної міграції до інших країн. Зменшення кількості міського населення прискорилося з початком конфлікту у 2014 р. В Україні процес урбанізації триває попри стрімке зниження кількості населення. Процес урбанізації на території України є нерівномірним. На Півдні та Сході України

рівень урбанізації складає до 84 %, у Центральному регіоні - 60 % і у Західному регіоні – 45 %. Це обумовлено багатьма причинами. Історично склалося, що Східний та Південний регіони є промисловими регіонами України, тому рівень урбанізації там вищий. Західний регіон переважно сільськогосподарський, тому і рівень урбанізації в цьому регіоні є нижчим. Темпи урбанізації в Україні нижчі, ніж в Європейських країнах.

Останні роки ознаменувалися зростанням уваги науковців та фахівців різних галузей знань до проблем розвитку міст та світової і національної тенденції урбанізації. Сучасний спектр урбаністичних проблем охоплює питання визначення ресурсів для розвитку міст, облаштування міських територій, тенденції демографічного, соціального та економічного розвитку міст, екологічного стану в містах, формування міських систем та взаємодії їх елементів. Сучасний стан урбанізації в світі характеризується стадією завершення урбаністичного переходу, так як чисельність міського населення світу перевищила 50 %. За даними статистики 600 найбільших міст світу виробляють більше, ніж 50 % ВВП, що свідчить про розвиток містоцентричної економічної моделі розвитку світової економіки. Проблематика розвитку міст в глобальній економіці є важливою і, з урахуванням багатогранності її прояву, потребує проведення наукових досліджень різних її аспектів.

Список використаних джерел

1. Cities-states of Europe. URL: <https://bigthink.com/strange-maps/the-city-states-of-europe> (дата звернення 17.05.2023).
2. Competitive Cities in Global Economy (2006), OECD. Paris, 446 p.
3. Drobotiuk, O. (2019). Chinese megacities: economic growth and development. *Китаєзнавчі дослідження*. 2; 13-28.
4. Китайські міста, економіка яких дорівнює економіці цілих країн. URL: <https://businessviews.com.ua/ru/economy/id/ekonomika-kitaju-1924/> (дата звернення 13.05.2023).
5. Zhang, J. (2019), *Metropolitan areas critical to urban development: expert*, available at: China.org.cn: http://www.china.org.cn/china/2019-04/11/content_74669291.htm (дата звернення 15.05.2023).
6. Official site of the World Bank. URL: <https://databank.worldbank.org/home.aspx> (дата звернення 16.05.2023).
7. Офіційний сайт Державної служби статистики України. Статистична інформація. URL: www.ukrstat.gov.ua. (дата звернення 17.05.2023).

8. Офіційний веб-сайт. Головне управління статистики м. Києва. URL: <http://www.kiev.ukrstat.gov.ua/p.php3?c=255&lang=1> (дата звернення 17.05.2023).

9. Україна: огляд урбанізації. URL: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/787061473856627628/pdf/ACS15060-REVISED-PUBLIC-UKRANIAN-ukr-web-text-cover.pdf> (дата звернення 17.05.2023).

РОЗДІЛ 2. МЕТОДИ І ОРГАНІЗАЦІЯ ДОСЛІДЖЕНЬ

У ході дослідження були використані наступні методи:

- теоретичні (аналіз, синтез, узагальнення, систематизація, моделювання),
- емпіричні (спостереження, тестування),
- методи математичної статистики та прогнозування.

При проведенні досліджень за напрямом «Аналіз розвитку економіки міста Києва як європейського міста та доцільність вивчення і адаптації досвіду розвитку економік європейських столиць» використано методи аналізу та синтезу, узагальнення, монографічного дослідження, трендовий аналіз.

Дослідження за напрямом «Аналіз розвитку окремих секторів економіки міста Києва» проводились із використання наступних методів: статистично-аналітичного, аналогії, узагальнення, монографічного дослідження, спостереження, прогнозування.

При проведенні досліджень за напрямом «Аналіз розвитку системи освіти міста Києва в умовах карантинних обмежень та воєнного стану» використано методи: аналізу та синтезу, узагальнення, монографічного дослідження, статистико-економічного аналізу, математичного моделювання та прогнозування,

Дослідження за напрямом «Концептуальні засади діагностики економічної безпеки суб'єктів господарювання у розвитку економіки міста» використано наступні методи: аналізу та синтезу, групування, монографічного дослідження, математичного моделювання, алгоритмізації розрахунків, узагальнення.

При проведенні дослідження з напрямом: «Функціонування децентралізованих автономних організацій (DAO) в економіці міста»

використано методи аналізу та синтезу, монографічного дослідження, спостереження та тестування, узагальнення.

РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ РОЗВИТКУ ОКРЕМИХ СЕКТОРІВ ЕКОНОМІКИ МІСТА КИЄВА

3.1. Аналіз розвитку сектору житлового фонду та ринку комерційної нерухомості міста Києва (Новіков А.В.)

В 2022 році в м. Києві в експлуатацію було прийнято 908 тис. кв. м житла, що на 54% менше за показник попереднього року. Основною причиною падіння на ринку житлової нерухомості в 2022 році був початок повномасштабної війни в Україні. Загалом, ринок житлової нерухомості протягом останніх декількох років зіткнувся з суттєвими перешкодами для розвитку: спочатку у вигляді пандемії коронавірусу і локдауну, що послідував за ним. Це призвело до суттєвого падіння ринку в 2020 році (-22% відносно попереднього року). Загалом, протягом 2018-2022 рр. найбільший об'єм нового житла на ринок було введено в 2021 році.

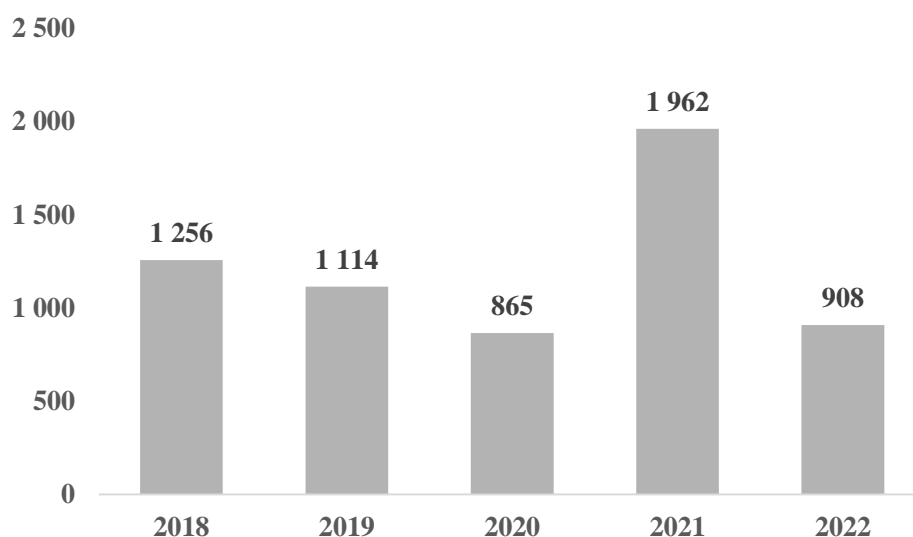

Рис. 3.1. Загальна площа житлових будівель, прийнятих в експлуатацію в м. Києві, тис. кв. м

Джерело: складено автором за даними Головного управління статистики м. Києва

Лідером по кількості введеного в експлуатацію житла в 2022 році став Подільський район – тут було введено 289,2 тис. кв. м житла, що склало 31,8% від загальної площі введеного в експлуатацію житла по м. Києву. В Шевченківському районі в експлуатацію прийняли 125,6 тис. кв. м (13,8%), а в Голосіївському – 123,3 тис. кв. м (13,6%). На долю цих районів прийшлося 59% від всієї кількості нововведеного житла у м. Києві. Найменша кількість кв. м житла була введена в Деснянському районі – 3,1 тис. кв. м (0,3%).

* Оболонський та Печерський р-ни

Рис. 3.2. Загальна площа житлових будівель, прийнятих в експлуатацію, по районах у 2022 році, кв. м

Джерело: складено автором за даними Головного управління статистики м. Києва

Зменшення обсягів прийнятого в експлуатацію житла в 2022 році спостерігалось майже в усіх районах м. Києва. Найбільше зменшення обсягів спостерігалось в Деснянському районі – 90,2% до попереднього року. Тільки в Подільському районі спостерігалось збільшення обсягів в 2,5 рази в порівнянні з попереднім роком. Більшу частину прийнятого в експлуатацію житла в 2022 році склали багатоквартирні будинки. На їх долю прийшлося 96% від загального

обсягу житла. У 2022 році в експлуатацію прийняли майже 14 тис. квартир, що на 56% менше ніж попереднього року. Середня площа квартири склала 64,9 кв. м.

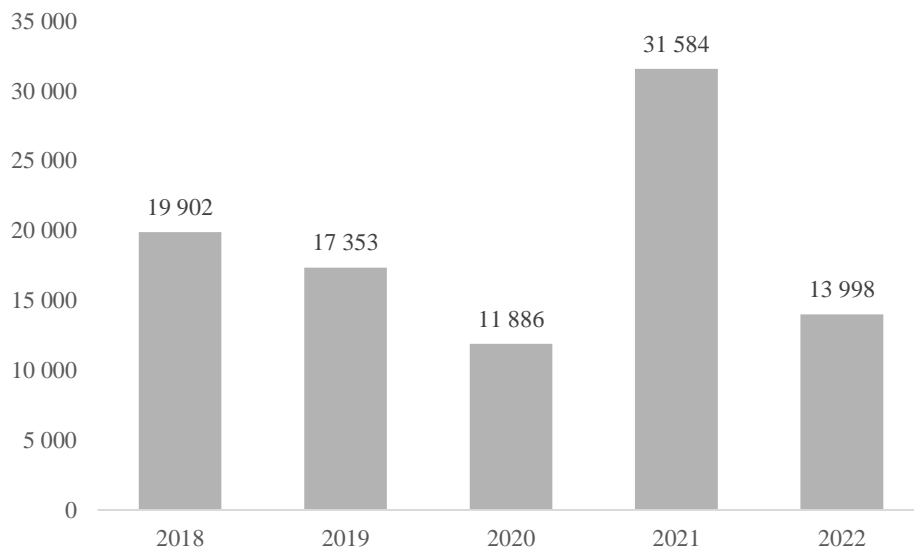
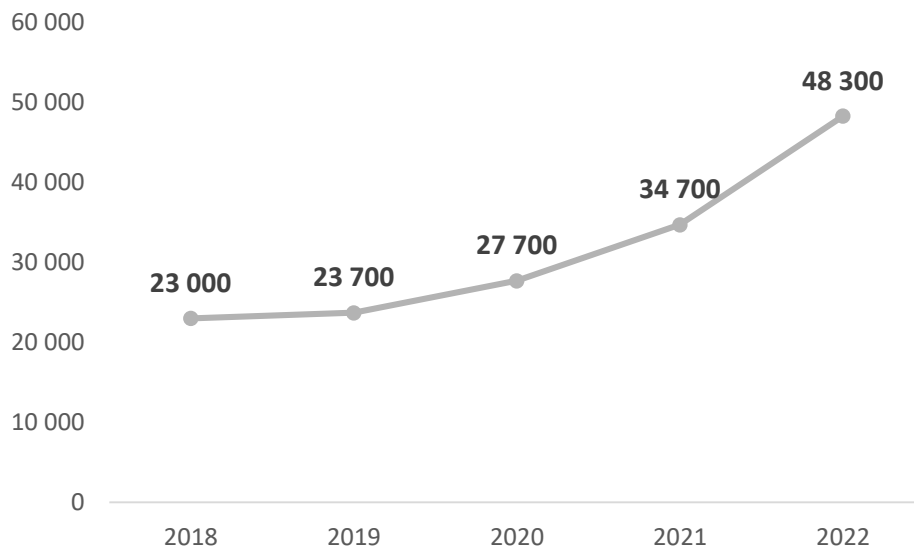

Рис. 3.3. Загальна кількість квартир, прийнятих в експлуатацію, од.

Джерело: складено автором за даними Головного управління статистики м. Києва

Середня вартість продажу житла на первинному ринку в м. Києві в грудні 2022 року склала 48 300 грн./кв. м, що на 39% вище ніж в минулому році.

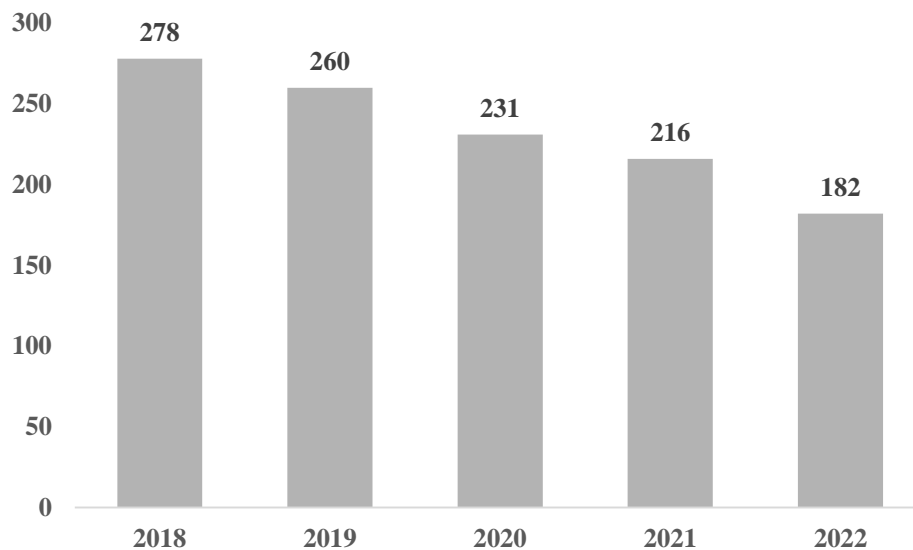

* дані на кінець року

Рис. 3.4. Середня вартість квадратного метра житла на первинному ринку м. Києва*, грн./кв.м

Джерело: складено автором за даними lun.ua

Протягом 2018-2022 рр. в Києві спостерігається зменшення кількості новобудов, що є у продажі. Так, в 2022 році їх кількість склала 182 житлових комплекси.

* дані на кінець року

Рис. 3.5. Кількість новобудов у продажу в м. Києві

Джерело: складено автором за даними iup.ua

Загалом можна виділити наступні ключові тенденції ринку житлової нерухомості м. Києва у воєнний час в 2022-2023 рр.:

- на первинному ринку житлової нерухомості в 2022 році попит знизився на 90-95%;
- у покупців користуються попитом одно- і двокімнатні квартири (34% і 45% відповідно в загальній структурі попиту) та середньою площею від 50 до 80 кв. м (43%);
- попит в Києві формують також і переселенці, які виїхали з окупованих територій, або з територій, де ведуться бойові дії. При цьому, цей попит, здебільшого, не є забезпечений коштами. Також переселенці надають перевагу оренді житла, так як купівлю власного під час війни вважають ризиковим;

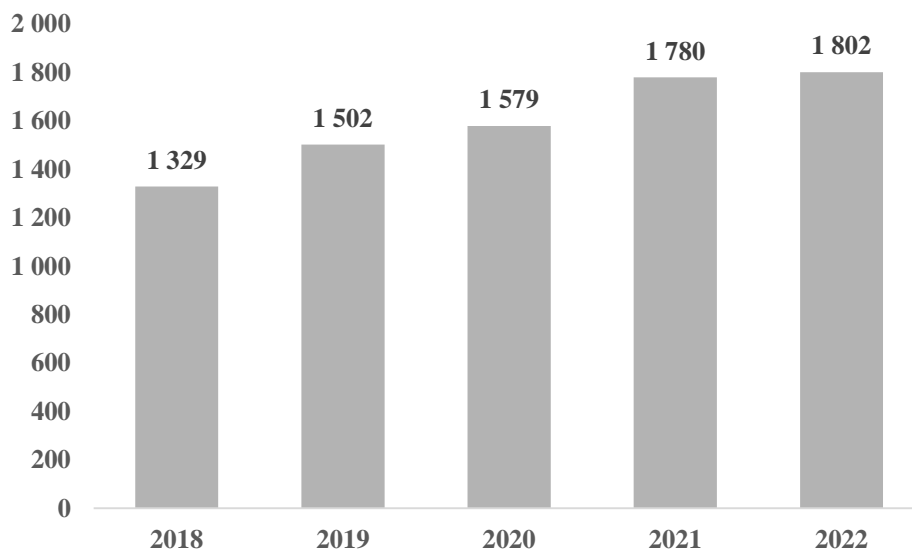
- з ринку пішли більшість «інвесторів на етапі будівництва» та «інвесторів орендодавців», на долю яких до війни приходилася значна частина попиту (до 55% від усіх угод на ринку);
- наприкінці 2022 року відновили роботу 185 будівельних майданчиків порівняно з 221 активних на початок року, що склало 84%;
 - відновлення робіт не гарантує інвесторам вчасного введення в експлуатацію об'єктів. Так, терміни введення в експлуатацію будуть пролонговані мінімум на рік і більше. Серед основних причин затримки вводу в експлуатацію гравці ринку відмічають паузу в будівництві на початку війни, затримку з підключенням до інженерних мереж комунальними службами;
 - на спад будівництва також мали вплив наступні фактори: зниження купівельної спроможності населення, зростання вартості будівництва, дефіцит будівельних матеріалів та складнощі з логістикою;
 - в жовтні 2022 року запрацювала державна програма доступного кредитування «ЄОселя», відповідно до якої соціальні категорії населення можуть отримати пільговий кредит на житло за ставкою 3% річних терміном до 20 років. В подальшому програма має розширити категорії громадян та підняти для них кредитну ставку до 7%;
 - за час війни в Україні в м. Києві було пошкоджено близько 600 будівель, з них 417 – житлові.

Київ наразі вважається порівняно безпечним регіоном, де не ведуться активні бойові дії, та, незважаючи на масові ракетні та дроніві атаки, гарно захищений сучасними засобами ППО в порівнянні з іншими регіонами України. Це суттєво впливає на міграційні потоки людей, у т.ч. переселенців з прифронтових територій. В подальшому, платоспроможна частина переселенців і буде формувати основний попит на житло, як на первинному, так і вторинному ринку.

Протягом 2018-2022 рр. ринок торгової нерухомості пережив два складні періоди: пандемія covid-19 та початок повномасштабної війни в 2022 році.

Пандемія covid-19 та карантинні обмеження в Україні, які почалися на початку 2020 року призвели до того, що кількість нововведеної площі збільшилася лише на 5% порівняно з минулим роком – був введений в експлуатацію один торгово-розважальний центр (ТРЦ) Retroville, загальною площею 76,8 тис. кв. м. Необхідно відмітити, що київський ринок торгової нерухомості випереджає регіональні ринки за темпами насиченості торговими площами.

В 2022 році в експлуатацію був введений також лише один ТРЦ Lake Plaza, загальною площею 22 000 кв. м. Так, на початок 2023 року загальна площа професійної торгової нерухомості в м. Києві склала 1 802 тис. кв. м.

Прим.: без врахування пошкоджених/зруйнованих торгових центрів або їх частин

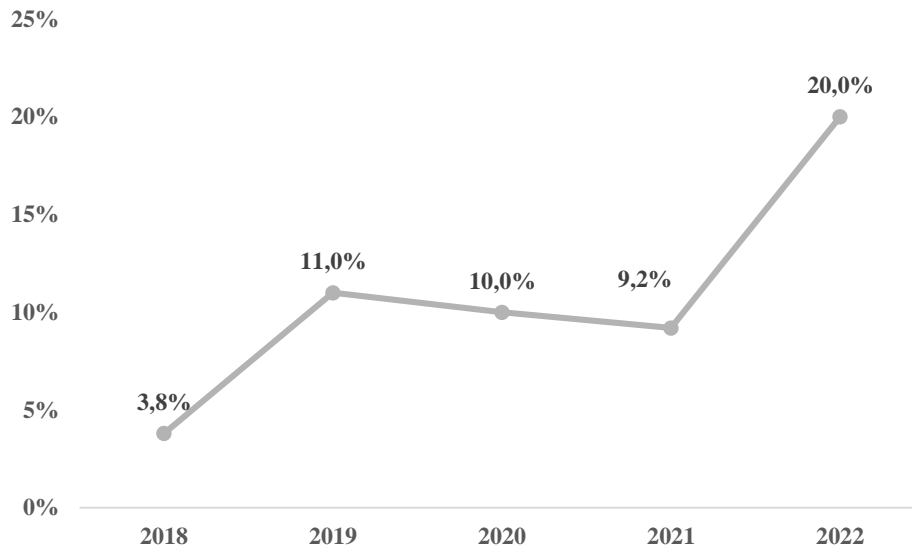
Рис. 3.6. Динаміка загальних площ торговельних приміщень в м. Києві, тис. кв.

М

Джерело: складено автором за даними Colliers International

Карантинні обмеження 2020 року вплинули на товарообіг ритейлерів. Частина споживачів переорієнтувалися на онлайн-формат покупок. Проте, повністю на онлайн-покупки не перейшли і з послабленням карантинних обмежень рівень відвідування ТЦ та ТРЦ столиці стабілізувався і майже вийшов на показники докарантинного періоду. Наприкінці 2022 року вакантність торгових приміщень становила 15-20%. В деяких торгових центрах рівень вакантності досягав 30%. На збільшення вакантності, поміж інших факторів, вплинули закриття магазинів

російського походження (Gloria Jeans, O'STIN та ін.). Крім повністю закритих магазинів в торгових центрах також присутні магазини, які призупинили свою роботу. Переважно це міжнародні бренди, які очікують на стабілізацію безпекової ситуації в країні або повного припинення військових дій (наприклад, H&M, ІКЕА, Zara, Bershka та ін.).

Прим.: без врахування пошкоджених/зруйнованих торгових центрів або їх частин

Рис. 3.7. Динаміка середнього рівня вакантності в торгових центрах м. Києва, %
Джерело: складено автором за даними Colliers International

Зниження орендних ставок почалося в 2020 р. через карантинні обмеження від covid-19 та відповідно погіршенням фінансового стану ритейлерів. Так, в 2020 році найвища орендна ставка в професійних торгових об'єктах склала \$60 за кв. м. В 2022 році орендарі отримували дисконт на орендну ставку не менше ніж 50% від довоєнного періоду. При формуванні орендної ставки все частіше власники торгових об'єктів орієнтуються на рівень товарообігу орендарів.

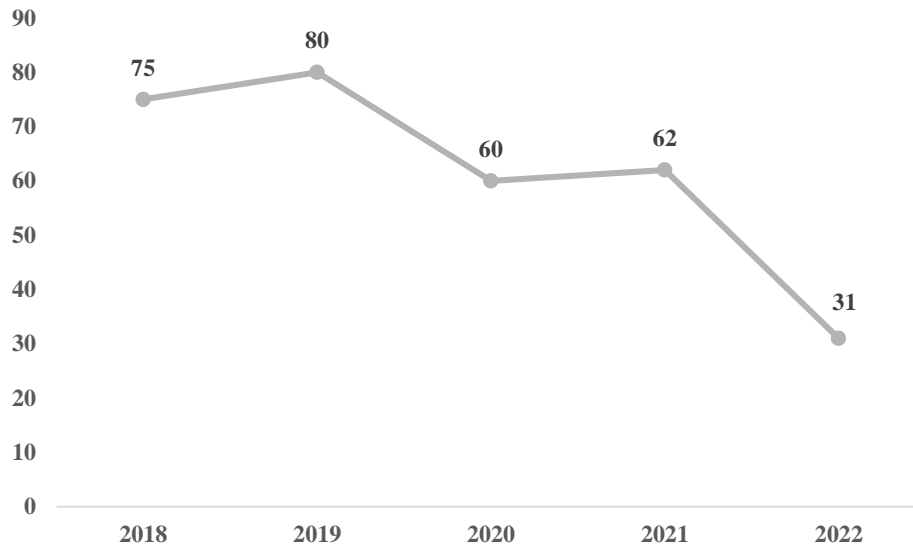

Рис. 3.8. Динаміка середніх орендних ставок на професійні торгові приміщення в м. Києві, \$/кв. м

Джерело: складено автором за даними Colliers International

Тенденції розвитку ринку торгової нерухомості у період повномасштабного вторгнення:

- зниження доходу з оренди у власників торгових об'єктів майже на 50%;
- поступово відновлювати роботу торгові об'єкти почали з квітня-травня 2022 року;
- в більшості випадків розмір орендної ставки оговорюється з кожним орендарем в індивідуальному порядку і частіше за все прив'язується до рівня товарообігу (власники ТЦ/ТРЦ посилили контроль за фінансовими показниками своїх орендаторів);
- суттєвий вплив на роботу ТЦ/ТРЦ вплинули регулярні тривоги, під час яких об'єкти не працювали та систематична відсутність енергозабезпечення. Згодом, проблеми відсутності електроенергії частково вирішувалася за рахунок генераторів;
- для зниження рівня вакантності ТЦ/ТРЦ шукають нові формати: здають в оренду приміщення музеям, центрам надання адміністративних послуг, використовують площі в якості локацій для проведення виставок, різноманітних заходів.

3.2. Функціонування та розвиток бізнес-сегменту муніципальної економіки (Ушенко Н.В.)

Вітчизняні соціально-економічні умови характеризуються першочергово процесами децентралізації, яка реалізується через основоположний принцип багаторівневого управління - синхронну дію органів державного та муніципального управління, тому базовою умовою муніципального розвитку в умовах децентралізації стала його трансформація з орієнтацією на адаптивні процеси, які здатні забезпечити перспективний територіальний розвиток. Відповідно забезпечення фінансово-економічної конкурентоспроможності локальних територій передбачає концентрацію муніципалітетів на можливостях пошуку інструментів наповнення дохідної частини бюджетів та обґрунтованості реалізації пріоритетних програм розвитку. Оскільки для реалізації повноважень та функцій муніципалітетів потрібно формування бюджету, то на підставі аналізу структури слід констатувати суттєву частку його формування від оподаткування суб'єктів бізнесу. Це обумовлює основоположну економічну мотивацію органів місцевої влади до сприяння та підтримки розвитку підприємництва як основи економічного потенціалу території, яка має значний потенціал відтворення через інші потенційні складові забезпечення конкурентоспроможності територіальних громад.

Значимість та важливість рівня розвитку бізнес-сегменту муніципальної економіки обумовлюється його суттєвим впливом на формування валового внутрішнього продукту країни, стимулювання конкурентоспроможності національної та муніципальної економіки, нарощування інноваційного потенціалу території, забезпечення зайнятості населення.

За статистичними даними Державної служби статистики України у 2010-2020 рр. основними групами, які створюють основну частину робочих місць у країні, є мікро- та середнє підприємництво – у різні роки лише цими двома групами було створено від 60 до 70% робочих місць. Моніторинг показує зменшення кількості суб'єктів малого та середнього підприємництва в Україні

за аналізований період 2010-2020 рр. на 9,6%, зокрема при цьому різке падіння відбулося після 2010 року і поступово стабілізувалося, а протягом 2014-2020 рр. орієнтовно стабільні у кількості.

За кількістю діючих підприємств м. Київ випереджає інші регіони України, зокрема у 2020 році у місті функціонували 101252 одиниці, що становить 27,1% від їх загальної кількості в Україні. Для порівняння також велику кількість діючих підприємств у 2020 році мали Донецька область – 30827 од. (8,3%), Полтавська область – 25465 од. (6,8%), Херсонська – 25144 од. (6,7%), Миколаївська – 20911 (5,6%), Кіровоградська – 20320 од. (5,4%), Івано-Франківська – 15368 од. (4,1%).

Проведений моніторинг функціонування підприємництва у м.Києві за видами економічної діяльності з розподілом на великі, середні, малі та мікропідприємства показує найбільшу концентрацію підприємств малого бізнесу, а точніше мікропідприємств (у розмірі 78-84,1%), найменшу кількість – підприємств великого бізнесу (у розмірі 0,1-02%) (табл. 1).

Таблиця 3.1

Кількість підприємств за видами економічної діяльності у м.Києві з розподілом на великі, середні, малі та мікропідприємства у 2010-2020 рр.¹

Рік	Усього, одиниць	У тому числі							
		великі підприємства		середні підприємства		малі підприємства		з них мікропідприємства	
		од.	у %	од.	у %	од.	у %	од.	у %
2010	86314	135	0,2	3922	4,5	82257	95,3	70313	81,5
2011	92464	150	0,2	4022	4,3	88292	95,5	76124	82,3
2012	75338	159	0,2	3978	5,3	71201	94,5	59034	78,
2013	86845	160	0,2	3712	4,3	82973	95,5	71051	81,8
2014	87405	128	0,2	3595	4,1	83682	95,7	72490	82,9
2015	87380	120	0,1	3296	3,8	83964	96,1	73481	84,1
2016	76227	116	0,2	3222	4,2	72889	95,6	62317	81,8
2017	85163	130	0,2	3334	3,9	81699	95,9	70656	83,0
2018	91509	147	0,2	3610	3,9	87752	95,9	76051	83,1
2019	101864	165	0,2	3989	3,9	97710	95,9	85235	83,7
2020	101252	170	0,2	3969	3,9	97113	95,9	84876	83,8

Примітка. ¹ Дані наведено без урахування результатів діяльності банків та бюджетних установ та з урахування зміни підприємствами основного виду економічної діяльності. Джерело: складено автором за даними Головного управління статистики у м.Києві

При цьому у м.Києві протягом 2010-2020 рр. при найменшій кількості підприємств великого бізнесу (0,2%) саме вони забезпечують найбільшу чисельність зайнятих працівників за періодами у розмірах 37,9% - 45,3%, середні підприємства - від 32% до 36,7%, малі підприємства – від 23% до 26,5%, з них мікропідприємства – від 9,5 до 11,7 (табл. 2). Слід зазначити, що така тенденція суттєво різниться з загальноукраїнською структуризацією у частині концентрації великих підприємств та в основному зумовлено темпами ділової активності у місті-столиці у поєднанні з кліматом бізнес-середовища. Моніторинг кількості суб'єктів господарювання за видами економічної діяльності у м. Києві на фоні збільшення їх загальної кількості на 14938 од. (або на 17,3%) показав найбільшу питому вагу у періоді 2010-2020 рр. підприємств оптової та роздрібною торгівлі; ремонту автотранспортних засобів і мотоциклів (зменшилися з 32,2% до 30,4%), професійної, наукової та технічної діяльності (зменшилися з 15% до 13,5%), промисловість (зберігається 9,2%), бізнес-структури, що здійснюють операції з нерухомим майном (збільшилися з 7% до 9,9%), будівництво (зменшилося з 11,7% до 9%), інформації та комунікації (збільшилися з 6,2% до 7,3%).

Таблиця 3.2

Кількість зайнятих працівників на підприємствах за видами економічної діяльності з розподілом на великі, середні, малі та мікропідприємства у м.Києві у 2010-2020 рр.¹

Рік	Усього, одиниць	У тому числі							
		великі підприємства		середні підприємства		малі підприємства		з них мікропідприємства	
		од.	у %	од.	у %	од.	у %	од.	у %
2010	1592931	628061	39,4	558690	35,1	406180	25,5	168892	10,6
2011	1576734	635596	40,3	534822	33,9	406316	25,8	162994	10,3
2012	1528999	621154	40,6	511206	33,4	396639	26,0	159134	10,4
2013	1528700	622879	40,7	501800	32,8	404021	26,5	167635	11,0
2014	1521840	582809	38,3	548333	36,0	390698	25,7	175508	11,5
2015	1401672	531173	37,9	514949	36,7	355550	25,4	163957	11,7
2016	1611294	727527	45,2	512781	31,8	370986	23,0	152456	9,5
2017	1643340	745106	45,3	511782	31,2	386452	23,5	172231	10,5
2018	1673715	743756	44,4	548260	32,8	381699	22,8	169444	10,1
2019	1789587	780050	43,6	573142	32,0	436395	24,4	209544	11,7
2020	1771309	766652	43,3	582164	32,9	422493	23,8	189541	10,7

Примітка. ¹ Дані наведено без урахування результатів діяльності банків та бюджетних установ та з урахуванням зміни підприємствами основного виду економічної діяльності

Джерело: складено автором за даними Головного управління статистики у м.Києві

При цьому аналіз динаміки питомої ваги зайнятості на суб'єктах господарювання за видами економічної діяльності протягом 2010-2020 рр. показав збільшення на підприємствах транспорту, складського господарства, поштової та кур'єрської діяльності (з 18,2% до 25,4%), підприємствах оптової та роздрібною торгівлі; ремонту автотранспортних засобів і мотоциклів (з 21,4% до 23%) та зменшення - на підприємствах промисловості (з 19,5% до 15,3%), інформації та комунікації (з 9,8% до 5,7%), професійної, наукової та технічної діяльності (з 7,5% до 5,5%).

Аналіз обсягів реалізованої продукції суб'єктами господарювання у м.Києві протягом 2017-2020 рр. демонструє наступну динаміку:

- загальне зростання протягом 2016-2020 рр. відбулося на 1103400582,8 тис. грн. або на 34,1%;

- питома вага у обсязі реалізованої продукції зберігається протягом 2017-2020 рр. та у більшій мірі забезпечується великими та середніми підприємствами, у меншій мірі – малими підприємствами та фізичними особами-підприємцями;

- у розрізі суб'єктів господарювання за видами економічної діяльності найбільші обсяги реалізованої продукції у 2020 році забезпечують оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів (46,7%), промисловість (24,8%), транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність (6,7%), інформація та комунікація (5,1%), будівництво (3,3%). Зокрема, у промисловості найбільшу питому вагу забезпечують постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря (66,4%), переробна промисловість (32,4%), виробництво харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів (18,0%). З березня 2020 року в Україні зафіксовано спалах COVID-19, що одночасно позначилося на функціонуванні бізнесу через обмеження традиційної організації діяльності та в свою чергу викликало потребу

змін технологій багатьох напрямів роботи з метою утримання фінансово-економічної безпеки.

На рис. 3.9 продемонстровано динаміку частки ВРП м. Києва у ВВП країни протягом 2005-2020 рр., яка у порівнянні із іншими областями України має найбільшу величину, що має тенденцію до збільшення та загалом зросла у 1,37 рази.

За даними податкових органів у 2020 році кількість суб'єктів підприємництва у м. Києві, зареєстрованих як платники податків, збільшилась на 26,5% порівняно з 2018 роком та становила 947,5 тис. грн. Кількість суб'єктів підприємництва у місті, що фактично сплачували податки, також збільшилося протягом 2018-2020 рр. на 21,1% (рис. 3.10).

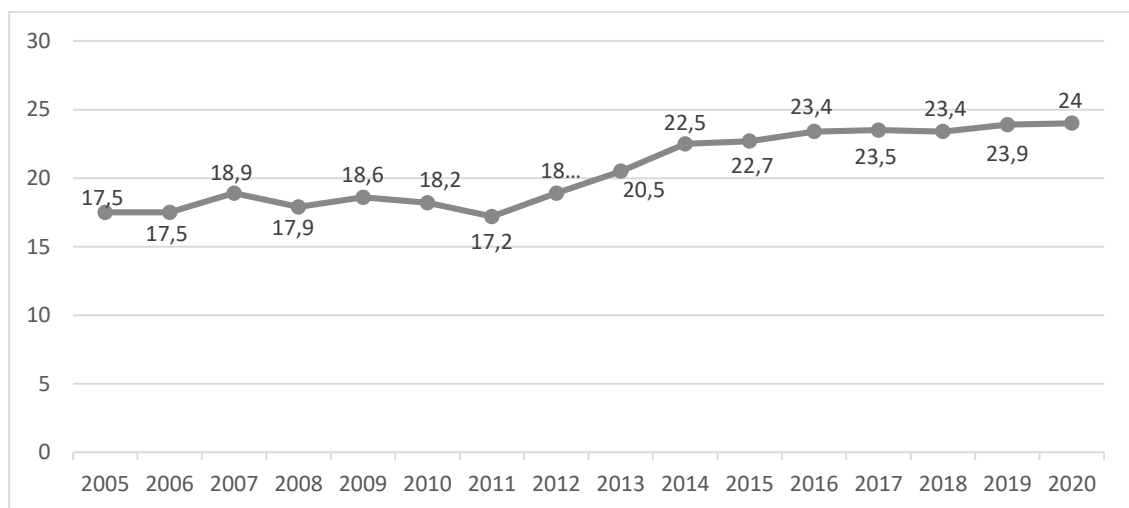

Рис. 3.9. Частка ВРП м. Києва у ВВП України у 2005-2020рр., %
Джерело: складено за даними Головного управління статистики у м.Києві

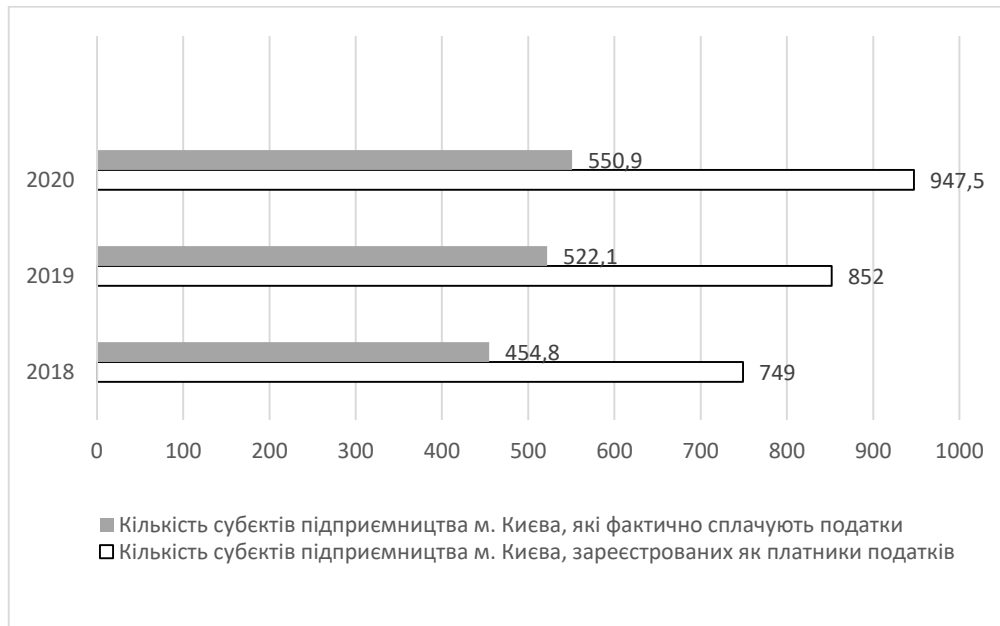

Рис. 3.10. Кількість суб'єктів підприємництва м. Києва як суб'єктів оподаткування у 2018-2020 рр., тис. од.

Джерело: складено за даними Головного управління статистики у м. Києві

У зв'язку з військовим вторгненням Росії в Україну у лютому 2022 року ситуація у сфері функціонування підприємницького сектору в країні зазнала суттєвих змін, які в залежності від ситуації для деяких підприємств могло означати вибір альтернатив - тимчасове призупинення діяльності / повну припинення діяльності / релокацію бізнесу на іншу територію України або за кордон.

Для характеристики економічної ситуації функціонування підприємств в Україні в умовах воєнного стану скористаємось результатами щомісячного опитування підприємств «Український бізнес під час війни», яке проводиться Інститутом економічних досліджень та політичних консультацій [3], яке в основному охопило промислові підприємства (87% вибірки), підприємств сфери послуг (8% вибірки), що дозволило виявити тенденції для червня 2022 року у порівнянні з травнем 2022 року:

- індекс поточної фінансово-економічної ситуації у країні у червні 2022 року оцінено респондентами на рівні -0,44, на рівні підприємств як -0,32, тобто залишається низьким, але порівняно з травнем 2020 року його значення незначно зросло;

- індекс змін виробництва в червні порівняно з травнем збільшився з -0,55 до -0,30, при цьому підприємства у залежності від їх розмірів характеризується наступними показниками: малі мають індекс 0,17, середні — -0,26, великі — -0,35, мікропідприємства — -0,54;

- індекс змін реалізації продукції збільшився з -0,48 до -0,36, але при цьому залишається низьким; слід зазначити, що у м.Києві відзначаються найкращі очікування (0,71);

- значення індексу змін експорту серед підприємств-експортерів дещо зменшилось у порівнянні з травнем 2022 року з -0,42 до -0,48, що в основному відбулось за рахунок зменшення частки тих, чий обсяги експорту скоротились (з 71,4% до 51,6%);

- темпи зростання дебіторської та кредиторської заборгованостей у червні 2022 року зменшилися (значення відповідних індексів скоротилось з 0,15 до 0,03 та з 0,10 до 0,01 відповідно), підприємства мають позитивні очікування на майбутнє (відповідно -0,03 та -0,06);

- індекс податкової заборгованості становить -0,09, зокрема найбільшою мірою він зріс для підприємств м. Києва (0,28); на перспективу більша частина підприємств не очікує змін, хоча значення індексу очікуваних змін податкової заборгованості залишається від'ємним і становить -0,10;

- темпи скорочення зайнятості на підприємствах сповільнилися, індекс змін зайнятості зменшився з -0,54 до -0,30. Змінились тренди у сфері залученості кадрів – характерний утруднений пошук кваліфікованої робочої сили (-0,24), тоді як пошук некваліфікованих працівників характеризується значенням 0,01.

Важливою характеристикою щодо умов функціонування бізнесу є самооцінювання ними державної політики, яка за опитуванням в основному мала нейтральні оцінки (рис. 3.11).

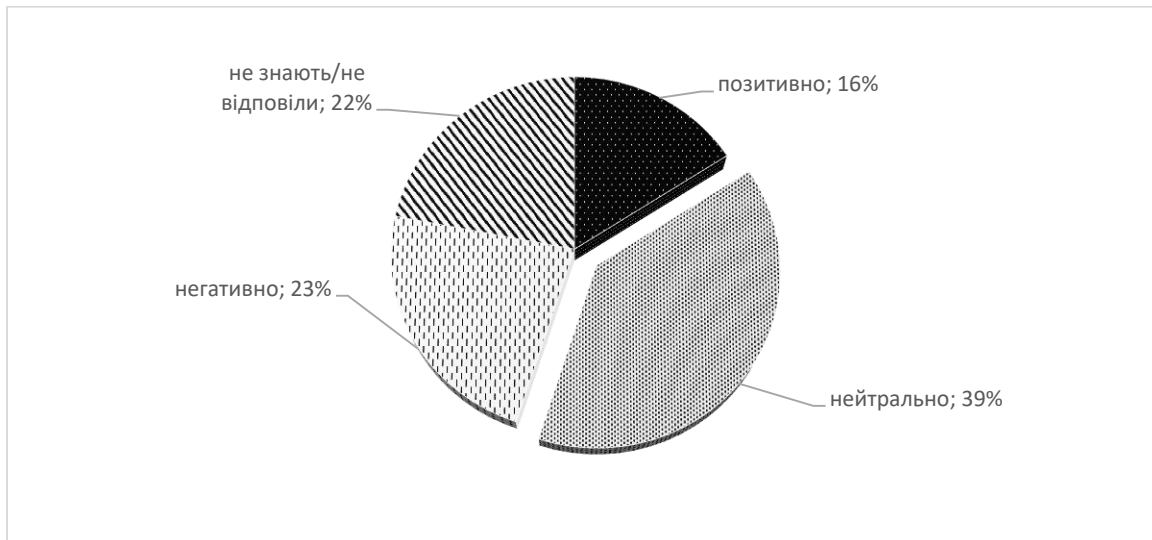

Рис. 3.11. Оцінка державної політики з підтримки бізнесу у воєнних умовах (червень 2022р.), %

Джерело: складено автором за даними [3, с.28]

За самооцінкою опитаних представників бізнесу [3, с.29] до пріоритетних заходів, які здатні покращити становище їхнього бізнесу (за опитуванням у червні 2022 року), відносять закінчення війни Росії з Україною та деокупацію територій України, у другу чергу – вже постають питання ресурсів для бізнесу (налагодження поставок пального – 40%, зниження податків і акцизів – 35%, отримання замовлень від держави – 28%, спрощення законодавчих вимог до бізнесу – 26%, зменшення корупції, програми доступних кредитів для бізнесу – по 23%, спрощення процедур імпорту -16%). При цьому слід зазначити специфіку опитаних представників бізнесу м. Києва, які більше, порівняно з розташованим в інших регіонах, очікують замовлень від держави: про це констатували 68% місцевих підприємств, тоді як в інших областях відповідна частка не перевищує 55%.

Паралельно дослідження стану та потреб українського бізнесу під час воєнного стану провели Центр розвитку інновацій, Офіс з розвитку підприємництва та експорту, національний проєкт Дія.Бізнес спільно з Advanter Group за підтримки Європейського Союзу та в межах Ініціативи для відновлення економіки, розвитку підприємництва та експорту України (25.05–10.06.2022), у якому зібрано дані від обласних військових адміністрацій, 188 територіальних громад та 877 власників та CEO бізнесів. Логічним буде першочергово

розглянути стримуючі фактори відновлення та розвитку бізнесу, інформативність чого посилиться з урахуванням різності бачення їх військовими адміністраціями, територіальними громадами та представниками бізнесу (рис. 3.12).

Рис. 3.12. Стримуючі фактори відновлення та розвитку бізнесу в Україні в умовах воєнного часу, %

Джерело: складено автором за даними [1]

Орієнтовно спільну думку щодо стримуючих факторів розвитку бізнесу представники бізнесу та місцевої влади мають щодо наступних бар'єрів: відсутність достатньої кількості клієнтської бази, відсутність достатнього фінансового капіталу, недоступність кредитних коштів. Суттєво різне бачення (від 1,5 до 8 разів) всіх груп респондентів стосується наступних факторів: непередбачувані дії держави, відсутність необхідної підтримки на рівні України, перешкоди з боку регуляторних та фіскальних органів, зруйнованість ланцюгів постачання, відсутність кадрів, заборгованостей клієнтів, доступності та вартості логістики, відсутність сировинної бази для виробництва, високі податки, відсутність експертизи в експорті, непрогнозованість ситуації в країні.

Трансформація змісту роботи територіальних громад з бізнесом в умовах воєнного стану полягає в основному у публічному висвітленні можливостей для

релокації бізнесу та розробці адаптивних заходів у наявних програмах підтримки розвитку бізнесу на локальних територіях громад, зокрема можна діяти і від зворотнього – створювати населені пункти на територіях, які підходять для перенесення/відкриття бізнес і там же розширювати/створювати населені пункти. Продемонструємо території, у яких протягом березня-травня 2022 року в Україні було зареєстровано найбільше прибуткових юридичних осіб (рис. 3.13) та ФОП (рис.3.14).

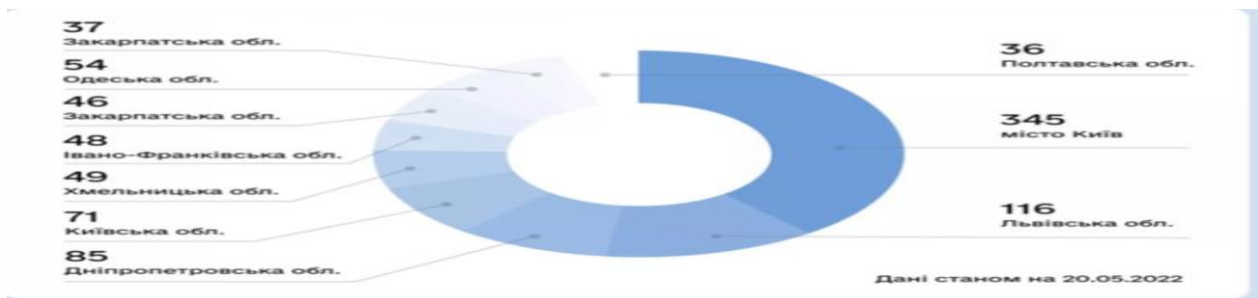

Рис. 3.13. Області, в яких зареєстровано найбільша кількість прибуткових юридичних осіб протягом березня-травня 2022 р., од.

Джерело: складено автором за даними [2]

Рис. 3.14. Області, в яких зареєстровано найбільша кількість прибуткових юридичних осіб протягом березня-травня 2022 р., од.

Джерело: складено автором за даними [2]

Слід зазначити, що м.Київ у вказаних категоріях займає лідируючі позиції – протягом трьох місяців від введення воєнного стану зареєстровано 345 успішних юридичних осіб та 2010 ФОП, що загалом складає 16,9% нових суб'єктів господарювання в Україні. При цьому в рейтингу привабливості регіонів для підприємців м.Київ у березні-квітні 2022 року не змінив свою позицію і має найвищий показник в Україні по коефіцієнту активності на 10 тис. населення (9,13), наступною йде Львівська область, яка наростила свою позицію привабливості для підприємців, наростивши кількість новостворених суб'єктів господарювання на 10,7% та коефіцієнт активності на 10 тис. населення 7,21. Разом з цим протягом березня-травня 2022 року 21% суб'єктів господарювання здійснили релокацію з м. Києва, в основному найбільш привабливими для них стали Закарпатська, Львівська Чернівецька області.

Отже, проведене дослідження дозволило визначити потенційно сильні сторони та можливості малого та середнього бізнесу в м. Києві:

- мобільність та адаптивність бізнес-процесів,
- висока питома вага у підприємницькому секторі соціально-відповідального бізнесу,
- високий рівень активності населення, які утримують привабливість міста для бізнесу за рахунок ділової активності суб'єктів господарювання,
- ємна питома вага обсягів продукції (робіт, послуг), реалізованих малими та середніми підприємствами в загальних обсягах реалізованої продукції підприємствами міста,
- урбаністичний потенціал міста сприяє диверсифікації видів підприємницької діяльності,
- високий рівень діджиталізації бізнесу,
- превалювання торговельної сфери та нарощування виробництва технологічних продуктів та реалізації стартапів.

Загалом для покращення бізнес-клімату в Україні за умов воєнного часу пріоритетно доцільно звернути увагу на прозорі умови ведення бізнесу,

безкорупційність при наданні дозвільних документів для ведення господарської діяльності, забезпечення гарантій прав для бізнесу, формування системи полегшеного податкового адміністрування діяльності суб'єктів господарювання. У контексті покращення бізнес-клімату м. Києва слід відзначити, що базові економічні закони функціонування соціально-економічних систем дають підстави враховувати при плануванні муніципального розвитку принципи зв'язаності та включеності міст країн у просторове мережеве середовище задля майбутнього урбаністичного розвитку, що зумовлює об'єктивну необхідність при плануванні перспектив розвитку м. Києва встановлювати у цьому контексті взаємопов'язаність розвитку бізнесу із перспективними урбаністичними процесами міста-столиці.

Тому відновлення економіки в умовах воєнного стану та післявоєнного періоду вбачається у розбудові високотехнологічної продукції бізнес-сегменту муніципальної економіки міста-столиці задля підвищення його конкурентоспроможності на європейському та глобальному ринках.

3.3. Особливості розвитку підприємницької діяльності в місті Києві (Євтушевська О.В.)

На сьогоднішній день суб'єкти підприємницької діяльності зіштовхуються зі значно більшими ризиками, ніж раніше. Підприємництво за своєю природою є ризиковою діяльністю. В умовах війни ризики та непередбачуваність зростає. За таких обставин для підприємців важливими стають спрощені та лояльніші правила гри на ринку, зокрема у сфері оподаткування та бюрократичних процедур. Ще до війни існував запит суб'єктів господарювання на збалансоване державне регулювання підприємницької діяльності. Осінь та частково зима довоєнного періоду ознаменувалася протестами ФОПів у Києві та в інших містах. Підприємці обстоювали власне бачення їхньої майбутньої діяльності. Основні претензії стосувалися складнощів, пов'язаних зі встановленням касових апаратів. Головними проблемами тут були порівняна складність експлуатації та

висока ціна обладнання, яке потрібно було встановити. Крім того, існувала проблема обов'язкової наявності первинної документації. Частина підприємців скаржилася на неможливість отримати її повною мірою. Також лунали скарги на технічно складний процес фіскалізації, для користування яким фактично потрібно було знати основи програмування. Варто зазначити, що проблема складності процесів цифровізації взагалі характерна і для інших соціально-економічних сфер. Схоже, що деякі поборники нових технологій настільки захоплювалися самим процесом діджиталізації, що забували про кінцевих користувачів. Загалом, висловлювався протест проти нового порядку обліку. Існувала думка, що підприємці просто не хочуть сплачувати податки і тому протестують проти нових правил, проте впроваджені принципи справедливості викликали ряд запитань. Тут, як мінімум, не враховувалося два чинники. По-перше, підприємці часто виконують роль посередників у господарській діяльності і не отримують первинної документації, до якої належать товарний чек, квитанція, рахунки-фактури та фіскальний чек касового апарату. По-друге, карантинні обмеження відчутно вдарили по представниках офлайн-бізнесу. Суб'єкти господарювання, які здійснювали діяльність у традиційній формі, без відкриття онлайн-магазину, відчули на собі всі труднощі карантинного періоду. Підприємці зазнавали втрат з об'єктивних причин. При цьому ті, хто закликає усіх переходити у сферу онлайн-торгівлі, має розуміти, що це не можливо зробити повною мірою. Інтернет-торгівля дійсно зручна та часто менш затратна, проте повністю відмовитися від традиційних форм комерції означає істотно ускладнити життя споживачів.

Чи не найбільш гнучким в умовах воєнного стану виявилось нерегульоване мале підприємництво. Очевидно, що у період кризи більш затребуваною є продукція, що належить до категорії первинних потреб. Так, у воєнний період порівняно швидко відновилися стихійна торгівля товарами першої необхідності. Причому це явище не унікальне для вітчизняних умов. Стихійна торгівля до певної міри може полегшити складну економічну ситуацію. Так відбувається під час воєн та інших соціальних катаклізмів. У Києві та окремих околицях стихійна

торгівля відновилася чи не найшвидше серед інших форм комерційної діяльності. На нашу думку, дане явище не є однозначним. Воно має як переваги так і недоліки. Попри всю критику, виявляється, що у кризових ситуаціях така форма комерції є чи не найстійкішою та справді потрібною як продавцям, так і покупцям. При всіх недоліках стихійної торгівлі, таких як недотримання санітарно-гігієнічних норм (у деяких випадках), робота поза податковим полем, захаращення вулиць та проходів, вона допомагає виживати у надскладних обставинах. Стихійна торгівля дозволяє пом'якшити соціальну напруженість, забезпечити базові потреби, купити товар подекуди за нижчими цінами. Часто продавці намагаються підтримувати репутацію. У них є постійні покупці, які знають якість їхньої продукції. Несанкціонована торгівля досить популярна навіть у мирний час. В умовах війни вона стає ще більш важливою.

На сьогодні частина представників малого торговельного підприємництва відновилася або намагається це зробити. При цьому дуже важливо, щоб держава забезпечила прийнятні інституціональні умови для функціонування бізнесу. На сьогодні непродумані методи економічного регулювання можуть погіршити і без того складне становище підприємців. Складні бюрократичні вимоги, надмірний податковий тиск – це те, що критикують підприємці у звичайний період. В умовах воєнного часу такі методи взагалі можуть виштовхнути частину суб'єктів підприємництва з ринку.

Для покращення стану підприємницького сектору в країні та в столиці зокрема варто запроваджувати збалансоване регулювання підприємницької діяльності. До основних напрямів регулювання підприємницької діяльності на рівні міста можна віднести: регулювання розвитку малого та середнього підприємництва; подолання корупції; захист і підтримка добросовісної конкуренції; регулювання розвитку інноваційного підприємництва та інноваційної інфраструктури; заохочення етичної поведінки суб'єктів господарювання.

Наприклад, регулювання розвитку інноваційного підприємництва спрямоване на визначення меж розвитку та впровадження інновацій. Основними

причинами необхідності регулювання інноваційного підприємництва є: суперечливий вплив більшості інноваційних розробок на економіку, необхідність контролю за дотриманням етики ведення інноваційної діяльності, подолання суперечностей науково-технічної політики. Важливим є регулювання та сприяння розвитку науково-технічної інфраструктури. Зокрема, у місті Києві діє ряд науково-дослідних установ, які потребують фінансування та підвищення мотивація молодого персоналу. Проведення наукових конференцій, міських конкурсів для молодих дослідників, відбір та підтримка талановитих осіб може істотно допомогти у розвитку інноваційного підприємництва.

Важливим напрямом регулювання підприємницької діяльності на рівні міста є регулювання розвитку малого та середнього підприємництва. Мале підприємництво, на наш погляд, є найбільш гнучкою формою господарської діяльності і може виживати в кризових умовах, швидко реагуючи на соціально-економічну кон'юнктуру та змінюючи сферу діяльності. Воєнний стан продемонстрував стійкій та адаптивність частини суб'єктів малого та середнього підприємництва. Мале підприємництво здатне пом'якшувати соціальні суперечності, подекуди дозволяє реалізувати творчі задуми.

3.4. Трансформація бізнесу міста Києва в умовах війни (Сулима М.О., Казак О.О.)

Війна, що розпочалася в Україні 24 лютого 2022 року кардинально змінила життя українців, перевернула погляди на життя, розставила пріоритети. Відбулась велика трансформація бізнесу в Україні. Адже, ми навчилися жити і виживати в надскладних умовах, приймати рішення швидко і раціонально, працювати попри перешкоди, шукати нові альтернативи і перспективи. У статті досліджено вплив війни на український бізнес. Так, наприклад, тільки за два місяці війни український бізнес втратив більше, ніж за два роки пандемії Covid-19. Робота українського бізнесу під час війни є особливо важливим джерелом наповнення держбюджету та створення робочих місць. Тому для України на

даний час особливо актуальними є розробка та реалізація обґрунтованої та ефективною державної політики підтримки розвитку бізнесу з метою створення сприятливих умов для його організації та ведення, а також підтримка країн-партнерів.

Загалом, ми проаналізували рік війни і дослідили як змінювався бізнес в умовах невизначеності і нових викликів (рис.3.15).

Рис. 3.15. Етапи трансформації українського бізнесу.

Джерело: складено авторами

Загалом, перший місяць війни для українців і бізнесу був застійним. В умовах невпевненості власники бізнесу приймали рішення щодо того чи залишати бізнес, призупиняти діяльність, а можливо переїжджати у більш безпечні міста та регіони, перевозити обладнання, шукати приміщення, нових постачальників і ринки збуту. На I етапі відбулась найбільша трансформація бізнесу (53%). Слід зазначити, що у першому місяці війни працювали як і раніше 13% бізнесу, 3% - не працював зовсім, 35% бізнесу – призупинили діяльність, 28% - працював частково, 20% - майже не працював. Варто виділити проблеми, що характерні для бізнесу на I етапі: подорожчання сировини і її нестача, проблеми з логістикою, відсутність працівників, пошкодження/знищення майна (внаслідок ракетних обстрілів, окупації). У звіті Міжнародної організації праці зазначається, що з початку російської агресії в Україні було втрачено 4,8 мільйона робочих місць. Стосовно заробітних плат, 63% бізнесу виплачували заробітну плату співробітникам у повному обсязі, 45% робили додаткові авансові виплати, 3% скоротили виплати, 1% відправили співробітників в

неоплачувану відпустку, 1% вимушені звільнити персонал. Крім того, 29% компенсували витрати команді на релокацію, 23% – орендували житло на західній Україні або закордоном, 1% запровадили страхування для тих, хто продовжує виходити на роботу.

II етап ми назвали адаптаційним. Бізнес почав відновлювати свою роботу і пристосовуватись до нових реалій. Разом з тим, відсоток непрацюючих підприємств зменшився з 26% у квітні до 17% у травні. Працюючий бізнес становив 21%. Причиною цьому є деокупація українських територій, повернення бізнесу додому. Більше того, спостерігається позитивна динаміка у відкритті нового бізнесу. На територіях, які знаходяться поряд з кордоном окупанта малий та середній бізнес продовжує працювати. Окрім аптек, заправок та супермаркетів відкриваються будівельні магазини, СТО, перукарні, стоматологічні клініки, піцерії і кав'ярні.

Одночасно підприємці негативно оцінюють власну фінансову стійкість. Фінансових резервів вистачить на кілька місяців 34% у травні, у квітні було 40%, 12% мають резервів на один місяць, а інші 12% – на пів року. Тільки 5% мають достатньо фінансових резервів на рік і більше. Про відсутність резервів повідомляє наразі 29% компаній, хоча місяць тому таких було 26%.

Погіршується ситуація і з виплатою заробітних плат співробітникам. У повному обсязі продовжують виконувати соціальні зобов'язання лише 23% компаній (у квітні — 25%), тільки 2% зберегли додаткові або авансові виплати. Іншим 32% довелося скоротити розмір заробітних плат, 21% не має змогу робити виплати, а 12% змушені звільняти співробітників.

За дослідженнями НБУ відбулось падіння зарплат від 25% до 50% порівняно з довоєнним часом. Адже, більшість підприємств не в змозі виплачувати зарплату на довоєнному рівні. Поступово зростала частка підприємств, які знизили оплату праці на 10–50%, зокрема в енергетиці, секторі послуг, транспорті та торгівлі. Натомість сільськогосподарські підприємства переважають серед тих, хто не змінив або навіть підвищив зарплати. Загалом, у травні зарплата була на 10-60% нижча за довоєнну. Водночас у травні порівняно

з квітнем зросли зарплати для водіїв, медиків та фармацевтів, переробній промисловості та сільському господарстві. Загалом, у квітні ринок праці почав поступово відновлюватися.

В цілому, за три місяці війни відчували суттєві втрати 12% бізнесу – більше 100 тис.дол., 11% від 50 -100 тис.дол., до 50 тис.дол. – 32%, до 10 тис.дол. – 37%.

III етап дістав назву “затишшя перед бурєю”. Бізнес стикнувся з новими викликами – зростання курсу іноземних валют. На початку війни курс гривні був на рівні 29,25 грн за 1 дол. США. Втім, за півроку війни відбулися суттєві зміни в економіці. Ураховуючи це, Національний банк здійснив корегування офіційного курсу гривні до долара США та зафіксував його на рівні 36,56 грн/дол. США. На думку регулятора такий рівень курсу стане якорем для економіки та додасть їй стійкості в умовах невизначеності. Крім того, політика фіксованого курсу дасть змогу Національному банку зберегти контроль за динамікою інфляції, а також підтримувати безперебійну роботу фінансової системи.

IV етап – песимістичний. Всім відомий жахливий ракетний терор росії українських об’єктів критичної інфраструктури. Обстріли, що супроводжувались перебоями енергопостачання і води, тотальні блекауты призвели до того, що на повну потужність працювали лише 8% підприємств, підприємств, які працюють на майже повну потужність - 36%. Так, у вересні вперше від початку війни було більше підприємств, які збільшували виробництво, ніж компаній, які його зменшували. У жовтні почався негативний тренд. Разом з тим, для цього етапу характерне зростання показників експорту продукції. Лише 17% компаній, які експортували до початку повномасштабної війни, не постачають зараз товари за кордон.

Щодо ринку праці, то у вересні відновлювалися темпи зайнятості, але у жовтні більше підприємств скорочували штат. Водночас від травня зменшувалася кількість працівників у вимушених відпустках. Це свідчить як про звільнення, так і про повернення на роботу. Попри скорочення, підприємства

наголошують, що мали проблеми із пошуком персоналу. Це стосується і пошуку працівників.

Загалом, восени бізнес найбільше гостро відчув проблеми із зростанням цін на сировину і товари (70%), перебої комунальних послуг (51%), проблеми логістики по території України (41%), небезпеку під час роботи відчули 33%, зменшення попиту (29%).

Найкраща фінансова ситуація у харчовій, легкій та деревообробній промисловості. Натомість 94% представників хімічної та 90% металургійної промисловості звітують про збитки. Складна ситуація у машинобудівній галузі та секторі будівництва.

За даними Національного банку України, у листопаді бізнес продовжив зазнавати збитків від повномасштабної війни та терористичних атак і, відповідно, послабив оцінки своєї економічної діяльності. Продовження бойових дій, подальша руйнація критичної інфраструктури, проблеми із логістикою, зростання виробничих витрат, а також зниження доходів населення вплинули на погіршення оцінок економічних результатів у найближчій перспективі підприємств усіх секторів [нагляд]. Попри усі ці обставини бізнес приймає виклики і приймає нові рішення. Вони стосуються придбання генераторів, палива та Старлінк, аби забезпечити діяльність електрикою і зв'язком.

V етап - стримано-оптимістичний. Бізнес знає, що війна буде продовжуватись і в 2023 році, а тому враховує ризики в свої фінансові плани. Разом з тим, з оптимізмом дивиться у майбутнє та відчувають впевненість у швидкому відновленні економіки після перемоги. Більшість компаній очікують подорожчання власної продукції чи послуг на тлі високої вартості сировини та товарів постачальників. Підприємства всіх секторів продовжують очікувати на продовження скорочення персоналу. Проте більшість опитаних представників бізнесу (61%) переконані, що війна стане фактором швидкого зростання та розвитку України. Разом з тим, дані дослідження компанії KPMG «Погляд керівників бізнесу в Україні 2022» показали, що тільки 44% опитаних очікують зростання економіки країни у наступні три роки, 81% очікують рецесію в Україні

у найближчі 12 місяців. При цьому 65% впевнені, що криза буде тривалою, тому половина керівників компаній враховували її в своїх планах [нагляд].

Для досягнення успіху українському бізнесу в умовах війни необхідними умовами є: відкритість, гнучкість і адаптація.

Відкритість – прийняття змін під впливом зовнішніх факторів, змін потреб споживачів тощо.

Гнучкість – реагування на зміни, які відбуваються. Аспекти гнучкості – релокація і переорієнтація. Релокація – зміна місця діяльності. Переорієнтація передбачає перехід на продукти і товари з найбільшим попитом, що є найбільш затребуваними на ринку.

Адаптація - пристосування до мінливих умов зовнішнього середовища, до нових умов діяльності, знайти рівновагу і навіть досягати успіху в надскладних умовах (рис.3.16).

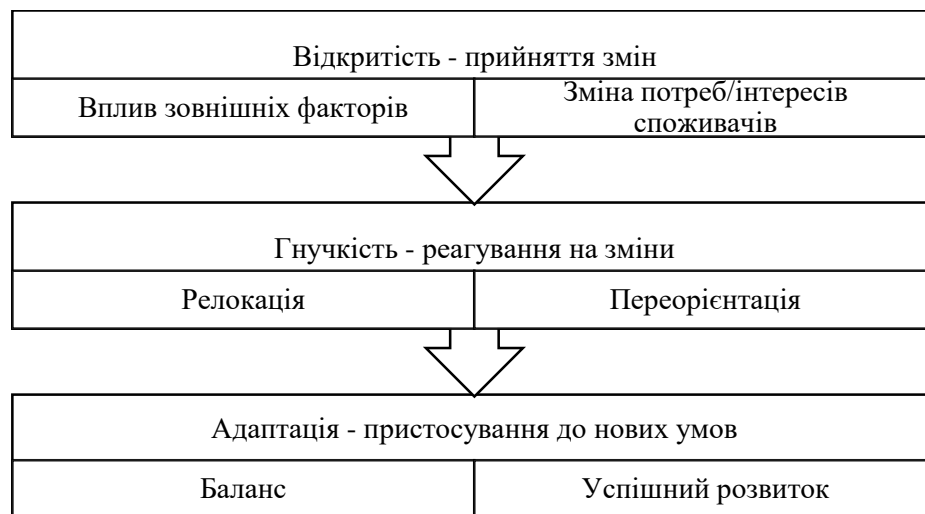

Рис. 3.16. Необхідні умови досягнення успіху.

Джерело: складено авторами

У дослідженні варто проаналізувати як держава підтримувала бізнес увесь рік війни. До основних заходів підтримки належить: податкові канікули, допомога з логістикою, кредитування, просування продукції, державне замовлення, спрощення митних процедур, допомога з релокацією, експортом.

Так, великому бізнесу, обсяг доходу якого за календарний рік не перевищував 10 млрд грн, дозволяється користуватися спрощеною системою та сплачувати єдиний податок 2%. Підприємці-єдинники, які не мають доходу, звільняються від ЄСВ за себе, а також за мобілізованих на військову службу працівників. Зниження ПДВ на пальне до 7% та скасування акцизу. Видача позик до 60 млн грн будь-якому бізнесу під 0% на час воєнного стану плюс один місяць після війни. Далі діятиме мінімальна ставка – 5%. Загалом, 72% бізнесу не користувались ні державними, ні міжнародними програмами підтримки, 15% скористались опцією сплати єдиного 2% податку, 6% – іншими податковими пільгами, 2% – компенсацією за працевлаштування внутрішньо-переміщених осіб. Позитивно оцінюють дії підтримки уряду 16% компаній, нейтрально – 48%, а кількість противників рішень держави становить 21%.

За рік війни за урядовою програмою релокації до більш безпечних регіонів країни було переміщено 800 підприємств, 623 з яких вже відновили роботу на новому місці. Пакет державної підтримки включає такі опції: підбір місця розташування для потужностей підприємства; допомога з перевезенням на нову локацію; сприяння в розселенні працівників та пошуку нових працівників; підтримка у відновленні логістики, закупівлі сировини та пошуку ринків збуту.

З перших днів війни в Україні найближчим її політичним і військовим союзником, а також ключовим гуманітарним та економічним партнером стала Польща. Адже, понад 1 млн українських біженців знайшли в Польщі прихисток. Польський ринок також став надійним тилом для українського бізнесу. А польсько-український кордон став одним із важливих каналів українського експорту. Станом на 2021 рік кількість заснованих українцями компаній в Польщі досягла рекордних 6 тисяч.

З січня по вересень 2022 року українці зареєстрували близько 13 800 підприємств. З них 10 200 - самозайняті фізичні особи-підприємці.

Найбільший приріст припав на квітень, коли їхня кількість потроїлася після того, як уряд змінив законодавство, щоб дозволити громадянам України вести бізнес на тих самих умовах, що й полякам. До вересня кількість українців,

зареєстрованих як самозайняті особи, була майже в дванадцять разів більшою, ніж у лютому. Серед усіх зареєстрованих самозайнятих українців найбільша частка працює у сфері будівництва (24%), інформації та комунікації (16%) та інших видах діяльності, пов'язаних з наданням послуг (14%).

Серед тих, хто зареєструвався за перші дев'ять місяців 2020 року, жінки становили 41%. Майже кожен третій бізнес, заснований українськими жінками, працює у сфері послуг. Серед підприємств, заснованих чоловіками, майже два з п'яти - у сфері будівництва. Також 66% українських підприємців, які відкрили свій бізнес у Польщі після російського вторгнення, планують залишитися в Польщі незалежно від ситуації в рідній країні. Кількість компаній з українським капіталом, зареєстрованих у Польщі за перші три квартали 2022 року - 3600 - була на 12,5% більшою, ніж за аналогічний період роком раніше. З січня по вересень 2022 року аж 45% новозареєстрованих компаній з іноземним капіталом були суб'єктами з українським капіталом. За наявними даними, 2022 рік може стати рекордним за кількістю зареєстрованих компаній з українським капіталом. Станом на кінець вересня в Польщі налічувалося 24 100 компаній з українським капіталом, що становить близько 25% усіх компаній з іноземним капіталом.

Компанії з українським капіталом працюють переважно у сфері торгівлі (22%), будівництва (19%) та транспорту і складського господарства (14%).

Важливою є українсько-польська співпраця аграріїв, інвестиції в харчову переробну промисловість, з використанням якісної і відносно дешевої української агросировини та польських технологій, ноу-хау, доступ для продуктів харчування до європейських торговельних мереж, а також ринків збуту в третіх країнах. Польська сторона зацікавлена об'єднувати зусилля з українськими колегами для спільної експансії на ринки Африки та Азії та розвиток аграрного ринку.

Активна співпраця ведеться щодо логістично-складських хабів в сусідніх з Україною південно-східних воєводствах, зокрема будівництва елеваторів. Такі пропозиції водночас можуть бути "маячками" для українських компаній, які

готові розглядати часткову релокацію своїх активів, щоб закріпитися на польському ринку.

У сфері транскордонних перевезень, незважаючи на всі адміністративні і технічні бар'єри для співпраці польських і українських митних і прикордонних служб, обидві сторони зацікавлені в організації спільного митного контролю. Спрощення митного контролю між обома країнами зможе усунути затримки вантажів на кордоні, нівелює черги.

Не менш важливими є перспективи інвестування у фармацевтику. Є і бажання і можливості спільного виробництва та розвитку нових препаратів, спираючись на сучасну виробничу базу, кваліфікований персонал українських компаній та відповідність міжнародним стандартам GMP для виробництва медпрепаратів.

Крім того, польський бізнес має ідеї і сподівається запустити у вигляді B2B проєктів та інвестиційних пропозицій для післявоєнної відбудови України. Польща наміряється зробити свій внесок у відновлення України, у партнерстві з українським бізнесом звичайно.

Попри труднощі і виклики в діяльності українського бізнесу під час війни є і позитивні моменти. Зокрема, частина підприємств, які зупинили свою роботу під час війни відновлюють її. Ті, що переїхали – повертаються і залучають нових працівників. Так, активно відновлюють роботу українські інтернет-магазини та ритейлери, розширюють діяльність логістичні оператори. За рік великої війни в Україні відкрилося 202 000 ФОПів. Перед повномасштабним вторгненням перше місце за кількістю реєстрацій нових ФОПів посідав ІТ бізнес, але зараз це бізнес у сфері роздрібної торгівлі. Як висновок, український бізнес однозначно адаптувався до умов війни, знайшов баланс і навіть досягає успішних результатів. Попри збитки і колосальні втрати, компанії за рік найбільше піклувалися про безпеку працівників, допомагали їм із переїздом на безпечні території, підтримували ЗСУ. Бізнес швидко навчився обирати пріоритети економічного розвитку, активно опрацьовує програму розбудови, опираючись на максимальну адаптивність та особливості нових геополітичних реалій.

Позитивними є очікування, що ситуація покращиться у наступні два-три роки. Оскільки суттєвою є і державна підтримка бізнесу зсередини і допомога країн-партнерів ззовні. Зокрема, важливою для України є колосальна підтримка Польщі під час війни. Багато ідей є щодо подальшої співпраці у аграрному секторі, харчової переробної промисловості, фармацевтики. У партнерстві з українським бізнесом численні проекти пов'язані з відбудовою і відновленням України [2].

3.5. Фінансове планування діяльності українських підприємств в умовах євроінтеграції (Нечипоренко А.В., Рамський А.Ю., Васечко Л.І.)

Сучасні умови функціонування українських підприємств характеризуються невизначеністю та динамічністю зовнішнього економічного середовища. Це зумовлює потребу у застосуванні ефективного фінансового планування їхньої діяльності, що дозволить в майбутньому забезпечити стійкий фінансовий стан, сформувати достатній обсяг фінансових ресурсів та досягнути міжнародної конкурентоспроможності в умовах євроінтеграції.

У ході дослідження визначено, що фінансове планування посідає одне з чільних місць у системі управління діяльністю підприємства, адже саме воно забезпечує його необхідними фінансовими ресурсами, що відповідно підвищує дохідність діяльності, прогнозує стабільний розвиток та знижує ризик банкрутства. Сучасні трансформації, що відбуваються в умовах нестабільності зовнішнього економічного середовища, спонукають виникнення в ньому конкурентного середовища, тому функціонування будь-якого підприємства в таких умовах вимагає високого рівня управління, без якого неможливо вирішити основні питання, досягти основних цілей та завдань діяльності, забезпечити ефективний розвиток та конкурентоспроможність.

Значення фінансового планування полягає у тому, що воно дає можливість визначити життєздатність проекту підприємства за умов конкуренції й є інструментом одержання фінансової підтримки від зовнішніх інвесторів.

Процес планування передбачає прийняття рішень і здійснення заходів, які на кожній стадії планування впливають на майбутню діяльність та функціонування підприємства в цілому. Тобто необхідно постійно на кожному етапі фінансового планування враховувати нову інформацію та фактори впливу.

Акцентовано увагу на тому, що розробка системи фінансового планування на підприємстві має передбачати не лише складання та схвалення фінансових планів, а й контроль за їх виконанням та внесенням у разі необхідності певних коректив до них в процесі їхньої реалізації.

В ході дослідження виокремлено проблемні питання, які пов'язані з організацією фінансового планування на українських підприємствах, зокрема:

- непристосованість більшості облікових і звітних документів для фінансового аналізу;
- переважання витратного методу ціноутворення;
- відсутність можливості визначення потреби у фінансуванні діяльності підприємства через недоведення загальноекономічного планування до фінансового;
- прозорість планів для керівництва тощо.

Вирішення наведених вище проблем створить умови для розвитку й ефективного функціонування господарюючих суб'єктів, а також сприятиме перетворенню підприємництва в одну з рушійних сил на шляху до ринку з урахуванням інтеграції в європейській економічній простір.

У процесі фінансового планування слід також дотримуватися принципів, які визначають характер та зміст діяльності підприємства, а саме: наукова обґрунтованість плану; комплексність планування; системність у здійсненні планування; орієнтація плану на соціально-економічний розвиток підприємства; оптимальність у плануванні; визначення провідних ланок і напрямів; взаємодія поточних і стратегічних планів; координація й узгодженість планів.

Зроблено висновки, що слід враховувати всі позитивні аспекти світового досвіду та практику українських реалій стосовно фінансового планування діяльності підприємства. В умовах постійних змін фінансове планування є одним

із альтернативних фінансових інструментів, що застосовується суб'єктами господарювання для налагодження їхньої фінансової діяльності й підвищення власної рентабельності, ліквідності та платоспроможності як одних з найважливіших показників фінансового стану. Тому в умовах євроінтеграції фінансове планування є невід'ємною частиною для здійснення результативної господарської діяльності підприємства.

Діяльність будь-якого підприємства пов'язана із різноманітними ризиками, які мають різний ступінь впливу на загальні результати його роботи. Ризики, що супроводжують фінансову діяльність підприємства та виникають у зовнішньому та внутрішньому середовищах складають спеціальну групу фінансових ризиків й відіграють найбільш ключову роль в загальному портфелі ризиків підприємства. Зростання впливу фінансових ризиків на результати фінансової діяльності підприємства передусім пов'язане зі стрімкою зміною економіко-політичної ситуації в країні, трансформацією кон'юнктури фінансового ринку, появою новітніх фінансових технологій (FinTech), інноваційних інструментів, трансформаційними змінами економічної системи тощо.

Трансформаційні зміни свідчать про якісні перетворення або становлення економічної системи різного масштабу, що дозволяє здійснити перехід на новий рівень функціонування і розвитку системи, який відбувається послідовно та безперервно. Саме тому на сучасному етапі особливої актуальності набувають питання щодо розробки та впровадження у практику дієвого інструментарію управління фінансовими ризиками на рівні суб'єктів господарювання. Підприємство має напрацювати комплекс методів та інструментів й здійснювати ефективне управління фінансовими ризиками. В свою чергу, управління фінансовими ризиками визначає напрями та можливості забезпечення фінансової стійкості підприємства, його здатність протистояти несприятливим ситуаціям та забезпечувати фінансову безпеку.

У ході дослідження з'ясовано, що фінансовий ризик – це ризик, який пов'язаний з імовірністю втрати фінансових ресурсів. Фінансові ризики пов'язані насамперед із трансформаціями, які відбуваються на фінансовому

ринку та в економіці країни загалом. Це можуть бути зміни відсоткових ставок, валютних курсів, зміни галузі або конкретного позичальника.

Зазначено, що фінансові ризики ґрунтуються на об'єктивній невизначеності зовнішнього середовища, обумовленої політичними, економічними, соціальними та іншими факторами макроекономічного впливу, в якому функціонує підприємницька структура. Невизначеність середовища передбачає сукупність чинників, які провокують виникнення ризикової ситуації через те, що підприємство не володіє повною інформацією про абсолютно всі суб'єкти або об'єкти, з якими воно взаємодіє під час здійснення своєї діяльності.

Причини фінансових ризиків є досить різноманітними та при цьому можуть виникати спонтанно в процесі діяльності підприємства. Фактори, що впливають на рівень фінансових ризиків підприємства зазвичай прийнято поділяти на зовнішні та внутрішні. Так, до основних зовнішніх факторів формування фінансових ризиків належать: нестабільна економічна ситуація в країні; економічна криза; швидкі інфляційні процеси; слабка ефективність державного регулювання облікової ставки банку; значний рівень конкуренції; зниження цін на світовому ринку; політичні чинники тощо. До внутрішніх факторів формування фінансових ризиків підприємства можна віднести: збільшення витрат на підприємстві; незадовільна фінансова політика підприємства; неефективне управління витратами, доходами та фінансовими результатами; слабкий рівень кваліфікації менеджерів тощо.

Управління фінансовими ризиками підприємства займає важливе місце в системі фінансового менеджменту та в системі управління підприємством. Ефективне управління фінансовими ризиками в умовах трансформаційних змін дає змогу забезпечити досягнення основних цілей фінансової діяльності підприємства. Система управління фінансовими ризиками підприємства зорієнтована на забезпечення оцінки видів фінансових ризиків і нейтралізацію їх можливих негативних наслідків у процесі реалізації управлінських рішень.

Зазначено, що в умовах трансформаційних змін найбільш ефективними методами зниження та нейтралізації фінансових ризиків є їхня мінімізація, страхування (зовнішнє та внутрішнє) та диверсифікація.

В ході дослідження акцентовано, що для побудови ефективної системи управління фінансовими ризиками необхідно розробити концепцію управління фінансовими ризиками підприємства в цілях забезпечення його фінансової безпеки. Стійкий розвиток підприємництва, що функціонує у конкурентному середовищі, можливий за умов належного рівня фінансової безпеки, що визначається ефективністю протидії факторам ризику зовнішнього та внутрішнього середовища.

У дослідженні представлено концептуальні засади управління фінансовими ризиками підприємства в системі його фінансової безпеки (рис. 3.17).

Концепція ризик-менеджменту у системі фінансової безпеки підприємства полягає у взаємозв'язку, взаємовизначенні та взаємодоповненні теоретико-методологічних засад та прикладних аспектів управління фінансовими ризиками підприємства.

Зроблено висновки, що ефективна система управління фінансовими ризиками підприємства в умовах нестабільності та трансформаційних змін позитивно впливає на його фінансово-господарську діяльність. Така система передбачає комплекс заходів щодо зменшення негативного впливу фінансових ризиків на результати діяльності господарюючого суб'єкту й забезпечує високий рівень його фінансової безпеки.

Представлені у дослідженні концептуальні засади управління фінансовими ризиками підприємства в системі його фінансової безпеки дозволять інтегрувати інструментарій ризик-менеджменту в усі етапи процесу забезпечення фінансової безпеки підприємства через послідовність дій щодо ідентифікації, аналізу, оцінювання ризиків усіх бізнес-процесів, а також дасть змогу керівництву підприємства приймати управлінські рішення з огляду на ідентифіковані фінансові ризики та оцінку їх потенційних наслідків.

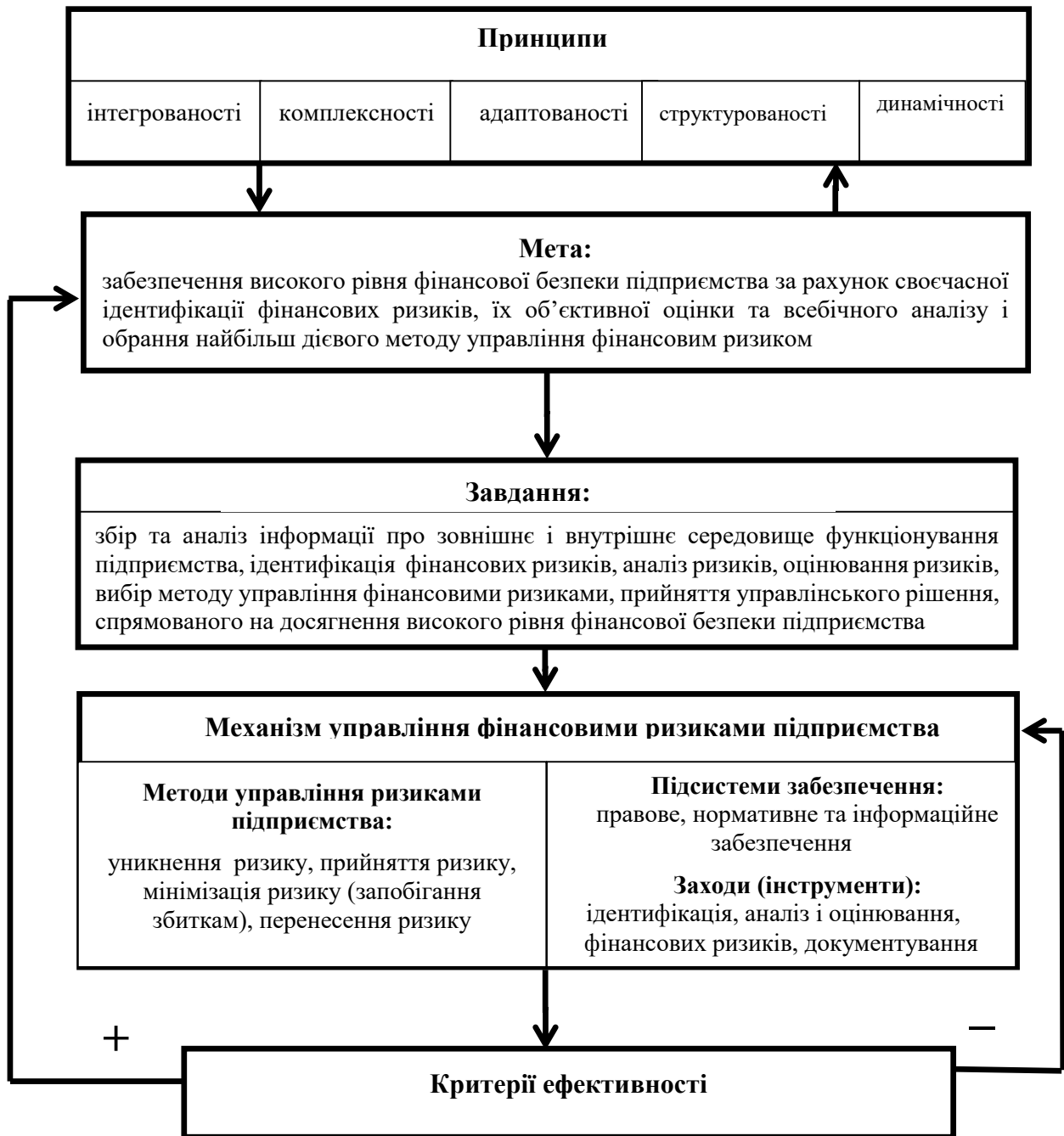

Рис. 3.17. Концептуальні засади управління фінансовими ризиками підприємства в системі його фінансової безпеки
Джерело: складено автором

Забезпечення оперативного, належного та безперервного виконання місцевого бюджету є одним з основних викликів, з якими довелось стикнутися громадам в умовах воєнного стану. Адже, умови війни – надзвичайно складні для складання та виконання бюджету. Вони суттєво впливають на роботу бізнесу, сплату деяких податків та платежів.

З початком вторгнення російської федерації та наявності безпосередніх загроз для міста Києва звісно раніше складені й затверджені фінансові плани потребували термінових та суттєвих змін.

Зокрема, було внесено зміни до Програми економічного і соціального розвитку міста Києва на 2021-2023 роки в частині поточного року, тобто 2022 року й кошти було спрямовано на пріоритетні напрями та заходи, що потребують першочергового фінансування в умовах воєнного стану.

Завдяки оперативній роботі міської влади вже у лютому та березні 2022 року до бюджету міста Києва були внесені зміни як реагування на поточну ситуацію, зокрема передбачені бюджетні призначення на територіальну оборону міста.

В цей же період часу було змінено структуру організації та виконання бюджету, а саме: усі технологічні процеси було переведено у дистанційний режим та введено режим першочерговості при оплаті рахунків органами Державної казначейської служби України.

У зв'язку з переоцінкою урядових макроекономічних показників на 2022 рік впродовж травня 2022 року були напрацьовані зміни до бюджету міста Києва. Такі зміни Київською міською радою вносилися до бюджету міста 5 разів, що стало особливістю цього бюджетного періоду.

При розгляді виконання бюджету м. Києва за 2022 рік за доходами з'ясовано, що до бюджету надійшло 68,3 млрд грн податків, зборів та інших платежів (96,5% до річного плану), у тому числі – до загального фонду 58,8 млрд грн, до спеціального фонду – 2,3 млрд грн (63,8% до плану). У загальному обсязі надходжень трансферти з державного бюджету (субвенції та дотації) та гранти (дарунки), що надійшли до бюджету склали 7,2 млрд грн, а їх питома вага у структурі 10,6%). Визначено, що найбільшу частку в структурі доходів бюджету міста Києва займають податкові надходження.

Щодо видаткової частини, то планові показники цієї частини бюджету міста Києва затверджено у сумі 74,4 млрд грн, в тому числі по загальному фонду 55,5 млрд грн та спеціальному фонду – 18,8 млрд. грн. Виконання бюджету міста

Києва за 2022 рік становить 60,5 млрд грн, в тому числі по загальному фонду – 48,5 млрд грн та спеціальному фонду – 12 млрд грн.

В цілому відбувається недовиконання порівняно з плановими показниками на 2022 рік, що обумовлено причиною війни в країні, а також відбувається зменшення в цілому видатків бюджету у порівнянні з 2021 роком.

Досліджено, що складання бюджету міста в умовах війни потребує особливої уваги з урахуванням зовнішніх факторів та зниженням фінансової спроможності, що зумовлена військовими діями в країні та введенням воєнного стану. Складання проектів місцевих бюджетів на 2023 рік уже здійснювалося з дотриманням вимог Бюджетного та Податкового кодексів України, з урахуванням прийнятих законодавчих змін.

Зроблено висновки, що військова агресія російської федерації завдала серйозний вплив на процеси складання та виконання як державного бюджету України, так місцевих бюджетів, зокрема бюджету міста Києва.

Так, у результаті проведеного дослідження з'ясовано, що внаслідок воєнного стану доходи бюджету міста Києва у 2022 році скоротилися порівняно з 2021 роком, що значно обмежує фінансування запланованих видатків.

Задля компенсації цих наслідків доцільно активізувати роботу з існуючими підприємствами щодо продовження їх діяльності, а також створити сприятливі умови для підприємств, які переміщені з тимчасово окупованих територій та зони бойових дій на територію міста Києва.

Все це, в свою чергу, сприятиме створенню нових робочих місць та збільшенню податкових надходжень до бюджету. Крім того, враховуючи масштаби руйнувань муніципальної інфраструктури та житлового фонду, спричинених військовою агресією російської федерації, необхідно активізувати співпрацю з міжнародними партнерами для одержання додаткових фінансових ресурсів.

3.6. Інклюзивний та універсальний дизайн сучасного міста в умовах цифрової трансформації економіки (Краус Н.М.)

Міста як люди: або розвиваються, або животіють...

Підіймаючи в даній статті надзвичайно актуальне питання для економіки України, а саме формування деякого універсального, інклюзивного дизайну сучасного міста в умовах цифрової трансформації, варто привести прогнози експертів, що й засвідчують факт поглибленої інноватизації на всіх рівнях економічної агрегації, в тому числі і становлення розумних міст. Очікується, що застосунок Blockchain-технології вже 2022 рік складе \$11,7 млрд витрати на блокчейн рішення, при цьому в 2024 рік становитиме \$7,59 млрд. обсяг ринку технології блокчейн, а в 2025 рік – \$5,61 млрд. витрати на інтеграцію блокчейн в охорону здоров'я.

Роль штучного інтелекту також очевидна. Так, 2025 рік – \$4 трлн вартість світового ринку штучного інтелекту; 2020 рік – 77% пристроїв були оснащені штучним інтелектом; 2030 рік – \$15,7 трлн – приріст світового ВВП завдяки штучному інтелекту; 2030 рік – 30% робочих місць буде замінено штучним інтелектом. Щодо використання Big Data, то результати також приголомшливі, а саме: \$4,1 млрд споживачів даних в день у 2020 році; 6 млрд споживачів даних в день у 2025 році; \$103 млрд вартість індустрії Big Data у 2023 році; 2,5 квінтильйонів даних генерується щодня у світі; 80% неструктуровані і напівструктуровані дані; 12% даних аналізують компанії, а 88% залишаються без аналізу. Інтернет речей також дозволяє пришвидшити становлення розумних міст, адже \$465 млрд становлять глобальні продажі обладнання; \$7,6 млрд шт. кількість приладів в експлуатації; 74% поставок становлять найбільш популярні точки з'єднання (Wi-Fi, Bluetooth, Zigbee) [1].

Комфортне для життя та роботи місто має втілювати почуття унікального людського підприємництва, характеризуватися економічним динамізмом й еволюціонуючим мультикультуралізмом. Звісно ж все це супроводжується

неперервним технологічним прогресом, який щодня поглиблюється. В наш час, місто – це високошвидкісний центр зв'язку потужної сучасної інфраструктури та інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), що з'єднує міста по всьому світу в режимі реального часу.

Великі міста все частіше функціонують як двигуни економічного росту країни й стають “магнітом надії”, “шансом на успіх” для безлічі людей, що знаходяться в пошуку кращих засобів до існування. В повній мірі місто спроможне все це забезпечити тільки в тому випадку, коли воно має розвинену інфраструктуру та широкий спектр різноманітних послуг. Мешканці сучасного міста мають дещо вищий індекс людського розвитку і щастя у порівнянні із сільськими жителями, але лише за умови, що їм створені безпечні й комфортні умови для життя, надано можливості безперервного навчання.

В найближчі 10-20 років 252 країни трансформується в більш ніж 600 глобальних міст, які генеруватимуть 90-95% світового ВВП. На зміну індустріальній епосі прийшла технологічна революція. Ринкова економіка трансформувалася у шерингову економіку (Sharing economy) або як її ще називають економіку спільного споживання/користування. Швидкозростаючі міста світу вже сьогодні це: 7,2 млн Чунцін (Китай), +3,08% річний приріст; 10 млн Хайдарабад (Індія), +3,10% річний приріст; 5,6 млн Ер-Ріяд (Саудівська Аравія), +3,10% річний приріст; 10,2 млн Дакка (Бангладеш), +3,60% річний приріст; 5,9 млн Луада (Ангола), +4,25% річний приріст.

Очікується, що обсяг світового ринку розумних міст виросте з \$410,8 млрд. в 2020 року до \$820,7 млрд. до 2025 року при середньорічному темпі зростання (CAGR) 14,8%. Ринок розумних міст буде зростання через зростаючий попит на громадську безпеку, зростання міського населення і зростаючих державних ініціатив.

Переконані, що інклюзивний та універсальний дизайн в міському просторі є запорукою дотримання рівних прав для всіх громадян в розумних містах. Дизайн міст є рукотворним та повинен здійснюватися з урахуванням людського різноманіття та життєвого циклу людини.

Причинами підняття інклюзивного розвитку міст є наступні факти: збільшення кількості людей з інвалідністю (3 млн людей – 6% від населення України); тенденція до старіння населення та необхідність враховувати потреби людей похилого віку (9,4 млн людей старше 60 років або 22% від населення України); збільшення кількості батьків з дитячими візками та дітей дошкільного віку, вагітних жінок що прагнуть активного способу життя – 4 % населення; усвідомлення суспільством значимості доступного середовища, його відповідності до потреб громадян; архітектурні перешкоди та соціальні бар'єри позбавляють багатьох людей можливості брати активну участь у житті громади – це є неприйнятна та штучно створена форма соціальної ізоляції.

Універсальний дизайн дозволить створити місто, комфортне для всіх його мешканців, поважаючи людську різноманітність, унікальність, опираючись на інновації та будуючи партнерську взаємодію між державними структурами, об'єднаннями громадян та бізнесом. Інклюзивність – це не лише про пандуси.

Розумне місто – це інклюзивне та доступне місто, соціально стійке. Соціальна стійкість проявляється в процесі створення стійких успішних місць, просторів, які сприяють добробуту, шляхом розуміння того, що потрібно людям з територій, де вони живуть та працюють. Річ повинна йти про трансформацію населеного пункту, а не його оптимізацію. Універсальний дизайн та інклюзивність підвищує якість життя громади. Переваги від впровадження універсального дизайну очікуються наступна:

- місцева влада отримує додаткові інвестиції, прихильність мешканців населеного пункту;
- профільні спеціалісти – підвищення якості роботи, позитивні відгуки громади;
- місцевий бізнес – привабливість міста, збільшення прибутку;
- місцеві мешканці – підвищення якості та комфортності життя [14; 9].

Яке воно місто нової якості життя, тобто розумного міста? Розумне місто повинно включати: якісне урядування (посилення наукового, ефективного управління містом); новий рівень життя (створення комфортного середовища

для життя, покращення показників щастя); модернізація промисловості та виробництва, цифрова трансформація в частині становлення Індустрії 5.0 (підвищення конкурентоспроможності та залучення талантів, інвестицій) (див. таблицю 3.3).

Таблиця 3.3

Інфраструктурні характеристики розумного міста в умовах цифрової трансформації

Сфера впровадження розумних технологій	Зміст цифрової трансформації
<i>1</i>	<i>2</i>
<i>Транспорт</i>	Internet of things; mobility as a service (MaaS); каршерінг, байкшерінг; безпілотний транспорт; електротранспорт; безконтактні платежі
<i>Медицина</i>	IoT; штучний інтелект; нанотехнології, блокчейн, доповнена реальність; 3D друк; біосенсори і трекери; синтетична біологія
<i>Безпека</i>	5G; штучний інтелект; хмарні сервіси і блокчейн; Internet of things; кібербезпека; дрони та роботи
<i>Освіта</i>	VR технології, інтерактивне обладнання; штучний інтелект; блокчейн; Internet of things; 3D друк; чат-боти
<i>ЖКТ</i>	Альтернативні джерела енергії (відходи, сонячні батареї); штучний інтелект; хмарні технології; Internet of things; зміни поведінки споживання; управління розподілом сміття
<i>Екологія</i>	“Зелений” Інтернет речей (IoT); блокчейн-безпека; розширення інфраструктури для електромобілів; “зелене” керування автомобілем; збільшення використання штучного інтелекту та машинного навчання; управління розподілом сміття

Джерело: узагальнено авторами на основі джерел [2; 6; 3; 12]

Рівень комфорту міст України за 2021 рік був прорейтенгований за містами та представлений в таблиці 3.4. Відповідно до нього Індекс задоволеності якістю, був представлений зведений, за 22 сферами/послугами (1 – жахливо, 2 – погано, 3 – середньо, 4 – добре, 5 – відмінно). Рейтинг заснований на опитуванні місцевих жителів і враховує такі параметри, як розвиток інфраструктури, якість комунальних послуг, корупція і оцінка місцевих органів управління.

Таблиця 3.4

Зведений рейтинг обласних центрів України

<i>Місто</i>	<i>Рейтинг</i>
Вінниця	3,4
Луцьк	3,1
Івано-Франківськ	3,1
Чернігів	3,1
Хмельницький	3,1
Харків	3,1
Маріуполь	3,0
Тернопіль	3,0
Львів	2,9
Черкаси	2,9
Житомир	2,9
Кропивницький	2,9
Рівне	2,9
Суми	2,8
Одеса	2,7
Київ	2,7
Сєверодонецьк	2,7
Дніпро	2,7
Ужгород	2,7
Херсон	2,6
Запоріжжя	2,6
Полтава	2,6
Чернівці	2,6
Миколаїв	2,6

Джерело: узагальнено авторами на основі джерел [15; 16])

В результаті проведеного опитування були виявлені до прикладу, наступні проблеми Київської області:

- маршрутна мережа, що не задовольняє потреби громадян;

- високий обіг готівки в галузі фактично консервує її і перешкоджає цифровому розвитку фінансової системи області;
- протистояння комунального та приватного перевізника;
- зношеність, а також старіння інфраструктура і рухомого складу, відсутність належної “м’якої” та “твердої” цифрової інфраструктури та цифрової екосистеми Київської області.

Інноваційні компоненти комплексних вирішень для становлення розумних міст з комфортним та якісним життям для мешканців представлено в таблиці 3.5.

Таблиця 3.5

Сучасні компоненти комплексних рішень для розумного міста

<i>Напрями інноваційного розвитку</i>	<i>Характеристика новітніх компонент комплексних інноваційних рішень</i>
<i>Сенсори розумного міста:</i>	безпека, крадіжки, спроби проникнення у підвали та ліфти; контроль міських зелених насаджень; облік (вода, газ, тепло, електрика); чистка снігу та прибирань вулиць; розумний громадський транспорт; моніторинг якості повітря; стрес-моніторинг мостів; управління відходами; моніторинг повеней; вуличне освітлення; розумні знаки; аеропорти; паркінги.
<i>Уніфікована програмна платформа управління та контролю</i>	передбачає роботу з відео, управління інцидентами, наявність диспетчера та панелі менеджера. Мета наявності такої платформи: <ul style="list-style-type: none"> - обізнаність про ситуацію; - Intelligent Data Mining – покращення можливостей виявлення загроз та реагування; - збір та аналіз даних в режимі реального часу, оцінка ризику, рекомендації по реагуванню; - координація міських служб.

Джерело: складено автором на основі джерел [17;18; 11; 1]

Очікується, що дев’ять із десяти країн будуть використовувати технологію блокчейн, як новий і прозорий спосіб ведення обліку. З огляду на стандарти безпеки, захищеність від несанкціонованого доступу і прозорість, можна уникнути постійного підтвердження даних про людину для отримання міських послуг. Блокчейн може знизити витрати на інфраструктуру банків на 30%. Фінансові компанії можуть заощадити до \$12 млрд на рік, використовуючи блокчейн. 60% ІТ-директорів перебувають на межі інтеграції блокчейн в інфраструктуру бізнесу до кінця 2020 року.

Серед перспективних сфер розвитку розумних міст, варто назвати:

- дохід від розумного будівництва комерційних та інституційних систем у всьому світі, що сягне \$14,92 млн за очікуваннями експертів;

- у сферах “розумного” транспортування передбачається, що світовий ринок автомобільних датчиків становитиме \$43 млрд до 2022 року;

- подальший розвиток ринку розумних будинків, що вже у всьому світі в 2020 році склав \$40,9 млрд;

- майже 950 тис. китайських компаній, що працюють у галузі штучного інтелекту, роботів, обробки даних, хмарних обчислень, розпізнавання голосу та зображень та обробки мов. Очікується, що розмір китайського ринку програмного забезпечення та застосунків для штучного інтелекту сягне \$12,75 млрд до 2024 року;

- світові компанії, такі як Siemens, Cisco, IBM, Microsoft, розробили та підштовхнули технології для підтримки розвитку розумних міст, створивши глобальний ринок, який, лише у 2020 році зріс до \$1,4 трлн;

- що стосується охорони здоров'я, то з'являються такі можливості як телездоров'я та віртуальне здоров'я, які стануть ключовими інструментами в діагностиці та лікуванні пацієнтів.

Якісно сформована та ефективно працююча м'яка та тверда цифрової інфраструктури сприяють прискореному розвитку смарт-міст. У 2014р. Міжнародним союзом електрозв'язку (International Telecommunication Union) було запропоноване визначення “стале розумне місто”, яке пропонується трактувати як інноваційне місто, що використовує ІКТ та інші засоби для покращення якості життя, підвищення ефективності міських операцій і послуг та конкурентоспроможності за однозначного забезпечення задоволення потреб нинішнього та майбутніх поколінь в економічному, соціальному та екологічному планах [15]. А Рада “розумних” міст (Smart Cities Council) визначає розумне місто як таке, що “збирає дані з пристроїв і датчиків, вбудованих у його проїжджих частинах, електромережах, будівлях та інших об'єктах [16]. За допомогою інтелектуальної системи зв'язку ці дані передаються дротовим і

бездротовим зв'язком, які з використанням “розумного” програмного забезпечення формують цінну інформацію та цифрові розширені послуги”. Цифрові технології є засобом реалізації цілей, що стоять перед владою міста. Розумне місто у своїй системі управління орієнтується на інтереси громадян.

За ефективного використання розумної інфраструктури жителі міст отримують комфортне та безпечне середовище для проживання. Насамперед це стосується процесів цифровізації секторів ЖКГ, енергетики, будівництва та громадського транспорту, масштабного використання інтегрованих цифрових платформ в управлінні містом, освітнім процесом, медичним сектором, а також контролю за захистом довкілля. Разом з тим, розумна інфраструктура не є “панацеєю” від усіх проблем міста, а в окремих випадках може генерувати ряд викликів: порушення конфіденційності приватного життя, ризик технічної несправності, зниження культурного розвитку та ін. Загалом же наслідки розбудови розумної інфраструктури залежатимуть від прийняття багатопрофільних та водночас ефективних рішень [1, с. 64].

В підсумку зазначимо, що за якісно функціонуючої цифрової інфраструктури можливе ефективне та продуктивне використання цифрових технологій та послуг бізнесом, державою, громадянами, що підсилюється відповідною цифровою культурою та екосистемою. В цифровій інфраструктурі дані генеруються і забезпечують електронно-комунікаційну взаємодію завдяки функціонуванню електронно-цифрових пристроїв, засобів та систем.

Життя сучасного великого міста стрімко змінюється під впливом технологічного розвитку та цифровізації, особливо в сфері інформаційних технологій. З плином часу технологічні нововведення стають все більш доступними і використовуються більш активно, що призводить до зростання функціональності й зручностей в сучасному місті. Це стає вагомим фактором збалансованого розвитку мегаполіса, де число жителів постійно збільшується. Зростання чисельності мешканців і розширення території міської забудови за умови відсутності змін, створять у майбутньому суттєві незручності для жителів міста, знизять якість життя в ньому.

З урахуванням факту, що й надалі тенденції до урбанізації населення України посилюватимуться, зростання чисельності міського населення стає неминучий вже в недалекому майбутньому. Єдиною можливістю підтримки комфорту та безпеки проживання людей у мегаполісі, а також залучення нових жителів, які можуть забезпечити інноваційний розвиток міста, що володіє підприємницьким потенціалом (в тому числі представників креативного класу), є створення зручностей і умов нового типу, заснованих на використанні “розумних технологій”, які нівелюють проблеми високої чисельності населення в місті.

Список літератури

1. Маркевич, К. (2021). Smart-інфраструктура у сталому розвитку міст: світовий досвід та перспективи України. Центр Разумкова, Видавництво “Заповіт”, Київ. 400 с. URL: <https://razumkov.org.ua/uploads/other/2021-SMART-%D0%A1%YTI-SITE.pdf>.
2. Britchenko I., Kraus N., Kraus K. (2019). University innovative hubs as points of growth of industrial parks of Ukraine. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії і практики*, 4 (31), С. 448–456.
3. Краус, Н., Краус, К. (2018). Цифровізація в умовах інституційної трансформації економіки: базові складові та інструменти цифрових технологій. *Інтелект XXI століття*, 1, С. 211–214.
4. Краус, Н.М., Нікіфоров, П.О., Краус, К.М., Поченчук, Г.М. (2020). Фінансові інструменти економічного розвитку: навчально-методичний посібник. К.: Аграр Медіа Груп. 210 с.
5. Краус, К.М., Краус, Н.М. (2019). Ретроспектива і сучасність оподаткування в Україні та за кордоном: монографія. К.: Аграр Медіа Груп. 420 с.
6. Краус, Н.М. (2019). Інноваційна економіка в глобалізованому світі: інституціональний базис формування та траєкторія розвитку: монографія. К.: Аграр Медіа Груп. 492 с.
7. Краус, К.М., Краус, Н.М. (2021). Теоретичний контент становлення та

позитивні очікування функціонування smart-міста. *Соціально-економічний розвиток міст в умовах децентралізації*: кол. монографія. К.: Київський університет імені Бориса Грінченка. 52–78.

8. Краус, Н.М., Краус, К.М. (2016). Реалізація інноваційного проекту підприємницькою структурою в рамках дії “вітряка інновацій”. *Економіст*, 2. С. 4–8.

9. Kraus, K., Kraus, N., Manzhura, O. (2021). Digitalization of Business Processes of Enterprises of the Ecosystem of Industry 4.0: Virtual-Real Aspect of Economic Growth. *WSEAS Transactions on Business and Economics*, vol. 18, 2021, Art. #57, pp. 569-580. URL: [https://www.wseas.org/multimedia/journals/economics/2021/b165107-021\(2021\).pdf](https://www.wseas.org/multimedia/journals/economics/2021/b165107-021(2021).pdf) (assessed 5 January 2022).

10. Манжура, О.В., Краус, Н.М., Краус, К.М. (2019). Професії майбутнього у віртуальній реальності інноваційно-цифрового простору. *БІЗНЕС ІНФОРМ*, 1. С. 132–138.

11. Манжура, О.В., Краус, Н.М., Краус, К.М. (2020). Екосистема гіг-економіки та підприємницького університету: еволюційна синергетика “вірусу інновацій” та “цифрового стрибка”. *Ефективна економіка*, 2. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7642> (дата звернення: 02.04.2020).

12. Краус, К.М., Краус, К.М., Манжура, О.В. (2021). Електронна комерція та Інтернет-торгівля: навчально-методичний посібник. К.: Аграр Медіа Груп. 454 с.

13. Kraus, N., Kraus, K., Osetskyi, V. (2020). New quality of financial institutions and business management. *Baltic Journal of Economic Studies*, vol. 6, no. 1, pp. 59–66. URL: <http://www.baltijapublishing.lv/index.php/issue/article/view/766> (assessed 4 January 2022).

14. Kraus, K., Kraus, N., Shtepa, O. (2021). Teaching Guidelines for Digital Entrepreneurship. Cracow University of Economics, Kiev-Cracow. 71 p. URL: <https://ted.uek.krakow.pl/output-1-teaching-guidelines/> (assessed 8 January 2022).

15. Smart Sustainable Cities at a Glance (2021). *ITU*. URL: <https://www.itu.int/en/ITU-T/ssc/Pages/info-ssc.aspx> (assessed 15 February 2022).

16. Our Vision. (2012). *Smart Cities Council*. URL: <http://smartcitiescouncil.com/article/our-vision> (assessed 10 February 2022).

17. Розумне місто (2020). *DEPS*. URL: <https://deps.ua/ua/knowegable-base/reference-information/67697.html> (дата звернення: 13.05.2020).

18. Чому розумний дім – це майбутнє? (2020). *GROHE*. URL: https://www.grohe.ua/uk_ua/smarthome/why-the-smart-home-is-the-future/ (дата звернення: 14.05.2020).

3.7. Аналіз організаційно-економічного механізму розвитку суб'єктів господарської діяльності в сфері гостинності міста Києва: міжнародний досвід (Шлапак А.В., Беляк А.О.)

Сучасна економіка міста Києва викликає все більший інтерес як на внутрішньому, так і на міжнародному рівні. Розвиток сфери гостинності у столиці України став одним із перспективних напрямків, що впливають на економічний розвиток міста. За останні роки, в контексті процесів євроінтеграції, відбулися значні зміни в організаційно-економічному механізмі розвитку суб'єктів господарської діяльності в сфері гостинності.

Організаційно-економічний механізм є складним комплексом структурних, функціональних та процесуальних елементів, що визначають розвиток суб'єктів господарської діяльності.

Процеси євроінтеграції, до яких Україна активно приєдналася, викликають необхідність переорієнтації та адаптації суб'єктів господарювання до вимог європейського ринку. У сфері гостинності це створює як виклики, так і можливості для розвитку та покращення якості послуг. Аналізуючи вплив процесів євроінтеграції на галузь гостинності міста Києва, ми зможемо зрозуміти, які трансформації відбулися в організаційно-економічному механізмі

розвитку суб'єктів господарської діяльності та як ці зміни впливають на перспективи розвитку цієї галузі.

Метою досліджень є проведення аналізу організаційно-економічного механізму розвитку суб'єктів господарської діяльності в сфері гостинності міста Києва з урахуванням міжнародного досвіду. Для досягнення цієї мети були розглянуті ключові аспекти організаційно-економічного механізму розвитку; роль інноваційних підходів у розвитку галузі гостинності в контексті євроінтеграції.

Аналіз організаційно-економічного механізму розвитку суб'єктів господарської діяльності в сфері гостинності з урахуванням міжнародного досвіду є актуальною проблемою, оскільки дозволяє визначити тенденції та перспективи розвитку галузі в контексті міжнародного співробітництва та забезпечити конкурентоспроможність суб'єктів господарювання в місті Києві.

Організаційно-економічний механізм розвитку суб'єктів господарської діяльності в сфері гостинності виступає стратегічним фактором економічної безпеки, інвестиційної привабливості, конкурентоспроможності та кредитоспроможності, передбачає використання різних прийомів, методів та інструментів, поєднання яких, створює умови для забезпечення надійного стабільного розвитку та формування системи організаційно-економічної безпеки суб'єктів господарської діяльності в цілому.

На основі вивчення наукових розробок передових вчених з досліджуваної проблематики, можна дійти висновку, що теоретико-методичні основи та практичні рекомендації потребують подальшого ґрунтовного вивчення. Зокрема, залишаються недостатньо вивченими питання формування організаційно-економічного механізму як одного із основних факторів забезпечення конкурентоспроможності підприємств сфери гостинності, а також науково-практичні рекомендації з організації впровадження механізму, що обумовлює актуальність подальшого дослідження. Саме тому вивчення даної проблеми є актуальним та своєчасним етапом наукових досліджень.

Результати досліджень за даною темою опубліковані у фаховій статті «Комперативний аналіз поняття «організаційний механізм» у сучасному науковому просторі» та статті, опублікованій у зарубіжному науковому виданні на тему «Comparative analysis of the concept of «organizational and economic mechanism» in the modern scientific space», метою яких стало представлення здійсненого порівняльного аналізу понять організаційний та організаційно-економічний механізм зарубіжними та вітчизняними вченими в галузі менеджменту, економіки та організаційних досліджень. У статтях узагальнено основні теоретичні погляди, моделі та емпіричні висновки з цієї теми на основі системного та комплексного підходу до аналізу широкого кола наукових джерел, включаючи книги, фахові статті, монографії та доповіді на конференціях. У статтях висвітлено спільні та відмінні риси у підходах різних науковців до досліджуваної проблеми, а також визначаються ключові дискусійні аспекти та суперечності навколо визначення, обсягу та функцій організаційного механізму. Підкреслюється важливість наявності добре розробленого та добре впровадженого організаційного механізму для забезпечення економічного успіху та економічної стійкості організації. Загалом, статті містить комплексний та актуальний аналіз концепції організаційного та організаційно-економічного механізмів та є цінним ресурсом для науковців, дослідників, управлінців і практиків, які прагнуть поглибити своє розуміння цієї важливої концепції, а також сприятимуть подальшому розвитку досліджень цього поняття в вітчизняному науковому просторі.

Варто відмітити, що у статті «Franchise Market as a Driver of Hospitality Development» зосереджено увагу на впливі франчайзингу на розвиток сфери гостинності. У статті досліджуються тенденції, проблеми та перспективи розвитку глобального франчайзингового ринку, зокрема в готельно-ресторанному бізнесі. Результати дослідження показують, що франчайзинг є каталізатором розвитку галузі, забезпечуючи зростання доходів компаній та стимулюючи зайнятість і розвиток малих підприємств.

Окрім цього, окремі аспекти аналізу організаційно-економічного механізму розвитку суб'єктів господарської діяльності в сфері гостинності міста Києва з урахуванням процесів євроінтеграції були обговорені та апробовані на ряді міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференцій, зокрема:

– на XVIII Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні проблеми менеджменту» (Національний авіаційний університет) розглядом особливостей забезпечення сталого розвитку підприємств сфери гостинності;

– на I Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасне управління організаціями: концепції, цифрові трансформації, моделі інноваційного розвитку» (ХНУ імені В. Н. Каразіна) представленням аналізу міжнародного та вітчизняного досвіду впливу франчайзингу на розвиток сфери гостинності;

– на X Всеукраїнській науково-практичній конференції «Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи» (Київський університет імені Бориса Грінченка) представленням результатів аналізу досвіду США в економічному трактуванні дефініції «сфера гостинності»;

– на IV Міжнародній науково-практичній конференції «Modern directions of development of science and technology» (Ліверпуль, Велика Британія) висвітленням дослідженого інтегрального показника розвитку туристичної інфраструктури України (зокрема, міста Києва);

– на V Міжнародній науково-практичній конференції «Formation of perceptions of the structure of scientific methodology» (Відень, Австрія) ознайомленням з окремими аспектами дослідження зарубіжного досвіду у сучасному науковому просторі при аналізі поняття «організаційний механізм»;

– на III Міжнародній науково-практичній конференції «Modernization of today's science: experience and trends» (Сінгапур) демонструванням важливості досвіду Великої Британії в економічному трактуванні дефініції «сфера гостинності»;

– на X Міжнародній науково-практичній конференції «The evolution of philosophy of science in recent decades» (Копенгаген, Данія) презентуванням

дослідження ролі світового рейтингу конкурентоспроможності при аналізі сфери гостинності;

– на X Міжнародній науково-практичній конференції «Гостинність, сервіс, туризм: досвід, проблеми, інновації» (Київський національний університет культури і мистецтв) ознайомленням з практиками сталого розвитку як конкурентної переваги у сфері гостинності;

– на Міжнародній науково-практичній конференції «Менеджмент та маркетинг як фактори розвитку бізнесу в умовах економіки відновлення» (НУ «Києво-Могилянська академія») презентацією основних аспектів корпоративної соціальної відповідальності у сфері гостинності;

– на Міжнародній науково-практичній онлайн-конференції «Економіка міста в умовах воєнного стану: внутрішні та зовнішні ресурси підтримки» (Київський університет імені Бориса Грінченка) представленням ролі місцевої влади у забезпеченні сталого розвитку міста в умовах воєнного стану.

Дослідження організаційно-економічного механізму розвитку суб'єктів господарської діяльності в сфері гостинності міста Києва з урахуванням міжнародного досвіду має велике значення для розуміння та впровадження ефективних стратегій у цій галузі. За останні роки спостерігається зростання інтересу до цього напрямку досліджень, що відображається у великій кількості наукових конференцій та заходів, що присвячені проблемам розвитку гостинності.

У ході проведених наукових конференцій в Україні та за її межами були висвітлені різні аспекти дослідження, такі як сталий розвиток підприємств гостинності, вплив франчайзингу, фінансова політика, туристична інфраструктура, організаційний механізм, конкурентоспроможність та інші. Всі ці дослідження розширюють розуміння процесів, які відбуваються в сфері гостинності міста Києва в міжнародному контексті.

Аналізуючи ці дослідження, можемо зрозуміти, що організаційно-економічний механізм розвитку суб'єктів господарської діяльності в сфері гостинності має свої особливості та вимоги. Інноваційні підходи, сталість,

соціальна відповідальність та забезпечення якості послуг є ключовими елементами успішного розвитку галузі. Багато зарубіжних досліджень та практик можуть бути використані як приклади та вихідні точки для подальшого розвитку гостинності в місті Києві.

Отже, на основі проведених досліджень можна зробити висновок, що розуміння організаційно-економічного механізму розвитку суб'єктів господарської діяльності в сфері гостинності міста Києва з урахуванням міжнародного досвіду є ключовим для забезпечення сталого розвитку та конкурентоспроможності галузі в довгостроковій перспективі.

РОЗДІЛ 4. АНАЛІЗ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ОСВІТИ МІСТА КИЄВА В УМОВАХ КАРАНТИННИХ ОБМЕЖЕНЬ ТА ВОЄННОГО СТАНУ

4.1. Розвиток системи загальної середньої освіти міста Києва в умовах карантинних обмежень та воєнного стану (Поздєєва К.В.)

За Конституцією України кожна дитина має право на отримання безкоштовної загальної середньої освіти. Кількість мешканців, які постійно мешкають в місті Києві постійно зростає, в середньому на 2% в рік. Доцільно дослідити динаміку змін кількості закладів загальної середньої освіти та кількості учнів і вчителів.

У місті Києві кількість закладів загальної середньої освіти за останні 5 років має динаміку до зростання (табл. 4.1).

Таблиця 4.1

Динаміка основних показників розвитку закладів загальної середньої освіти міста Києва за період 2017/18 - 2022/23 навч. р.

Назва показника	Навчальний рік					Відхилення даних 2022/2023 від даних 2018/2019, %
	2018/2019	2019/2020	2020/2021	2021/2022	2022/2023	
Кількість закладів загальної середньої освіти у місті Києві, од.	505	535	566	579	568	12,47
Кількість учнів у закладах загальної середньої освіти, тис. осіб	301,2	314,4	324,8	335,3	293,6	-2,52
Кількість учнів в середньому на 1 заклад загальної середньої	0,59	0,59	0,57	0,58	0,52	- 11,86

освіти, тис. осіб						
Кількість вчителів у закладах загальної середньої освіти, тис. осіб	24,6	25,3	26,1	27,1	27,2	10,56
Кількість вчителів у середньому на 1 заклад загальної середньої освіти, осіб	48	47	46	46	47	-2,08
Фактичні витрати бюджетних коштів на забезпечення освітнього процесу на 1 учня, тис. грн.						

Джерело: складено автором за даними Департаменту фінансів КМДА

В Україні джерела фінансування науки та освіти поділяються на 2 рівні: бюджетні та позабюджетні. Державне управління освітою здійснюється в Україні на трьох рівнях: державному, обласному та районному і, відповідно фінансування закладів загальної середньої освіти також здійснюється на цих рівнях. Переважна частина бюджету закладів загальної середньої освіти формується на рівні району за рахунок коштів районного або обласного бюджетів. Процес складання бюджету на загальну середню освіту, відбувається не знизу (від навчальних закладів), а зверху – з вищого рівня управління (області, міста, району) просто доводиться («спускається») сума бюджету на нижчестоящий рівень. Далі відповідно вже в межах цієї суми розподіляють видатки на всі заклади загальної середньої освіти району, забезпечуючи в першу чергу обов'язкові витрати. Розподіл бюджетних коштів для кожного окремого закладу загальної середньої освіти відбувається відповідно до нормативів нарахування на одного учня. Величина видатків на одного учня в загальній

середній освіті по Україні коливається як в абсолютних, так і в середніх показниках. Такі нормативи мають враховувати оптимальний розмір коштів для забезпечення всіх функцій, що має виконувати галузь загальної середньої освіти – це отримання достатнього рівня знань, перебування в опалених та побутово дотриманих приміщеннях, тощо. Але наявний дисбаланс між обсягом завдань, які визначаються державою перед загальною середньою освітою, та обсягами фінансового забезпечення цих завдань, не дають змоги повноцінно застосувати нормативний метод. З одного боку, тенденція до зростання обсягів навчального матеріалу і тривалості освітньої діяльності, а в умовах пандемії COVID -19 і забезпечення дистанційного навчання, а з іншого — наявне скорочення надходжень фінансових ресурсів на фінансування освіти. На сьогодні обсягів фінансування, які виділяються державою для надання освітніх послуг на кожну територію, не вистачає на покриття базових статей витрат закладів загальної середньої освіти: заробітну плату, єдиний соціальний внесок, плату за енергоносії. Дефіцит бюджетних коштів, які виділяються щороку на середню загальну освіту в містах України, за останні три роки становить у різних регіонах 10 - 40% [5]. За проведеними дослідженнями складу видатків на фінансування на організацію навчального процесу в закладах загальної середньої освіти зроблено висновок, що до 75% видатків складає заробітна плата вчителів (разом з єдиним соціальним внеском). Додаткове фінансування середніх шкіл можливе за рахунок позабюджетного фінансування. Це, як правило, платні послуги та внески батьків через спеціально створені фонди. В окремих районах, переважно сільських та в невеликих містах частка позабюджетних коштів не перевищує 1%. У Києві додаткові надходження від платних послуг, що надаються загальноосвітніми навчальними закладами становили більше 18 %. Таким чином, можна стверджувати, що бюджетні кошти залишаються основним джерелом фінансування закладів середньої загальної освіти.

Методика розподілу бюджетних видатків на організацію навчального процесу в закладах загальної середньої освіти передбачає визначення рівня бюджетної забезпеченості 1 учня окремого закладу загальної середньої освіти в

частині створення і підтримки умов реалізації освітнього процесу та його приведення до середнього по регіону з урахуванням критеріїв, які впливають на утримання закладу освіти та забезпечення ним учбового процесу.

Визначення обсягу бюджетних видатків на організацію навчального процесу в закладах загальної середньої освіти відбувається за основними етапами, викладеними далі.

1. Обчислення середнього по м. Києву рівня бюджетної забезпеченості 1 учня закладу загальної середньої освіти за формулою (1):

$$\overline{БЗ} = \frac{ЗФ}{ЗЧУ_{\text{факт}}} \quad (1)$$

де ЗФ - граничний обсяг видатків загального фонду, затверджений на 01.01 поточного бюджетного періоду, який включає витрати на організацію навчального процесу (КЕКВ 2210, 2220, 2240, 2270);

ЗЧУ_{факт} - загальна чисельність учнів, обчислена як сума контингентів закладів загальної середньої освіти районів м. Києва, затверджених відповідними розпорядженнями районних у місті Києві державних адміністрацій «Про мережу та режими роботи закладів загальної середньої освіти (класів і груп у них) комунальної форми власності на поточний навчальний рік».

2. Визначення приведеної кількості учнів ЧУпрв_i для окремого закладу загальної середньої освіти. Для цього фактичну кількість учнів в класах закладу необхідно корегувати на нормативну наповнюваність класу. Приведена кількість учнів визначається відповідно до пункту 2 статті 12 закону «Про повну загальну середню освіту», згідно з яким нормативна наповнюваність класів для початкової школи не може становити більше 24 осіб, для базової та профільної – 30 осіб на клас. Показник приведеної кількості учнів для окремого закладу загальної середньої освіти розраховується за формулою (2):

$$ЧУпрв_i = ЧУпоч_i \frac{24}{НКпоч_i} + ЧУбаз_i \frac{30}{НКбаз_i} + ЧУпроф_i \frac{30}{НКпроф_i} \quad (2)$$

де НКпоч (баз, проф) – фактична наповнюваність класів на початковому, базовому та профільному рівнях повної загальної середньої освіти *i* закладу освіти.

3. Визначення розрахункової наповнюваності класу RHK_i для окремого ЗЗСО. Для цього приведена кількість учнів $ЧУ_{прв_i}$ необхідно віднести до фактичної кількості сформованих класів окремого закладу. Показник розрахункової наповнюваності класів обчислюється за формулою (3):

$$RHK_i = \frac{ЧУ_{прв_i}}{KK_i} \quad (3)$$

де KK_i – фактична кількість сформованих класів окремого закладу освіти.

Середня розрахункова наповнюваність класів по місту \overline{RHK} обчислюється як відношення приведеної кількості учнів міста та фактичної кількості сформованих по ЗЗСО м. Києва класів за формулою (4):

$$\overline{RHK} = \frac{ЗЧУ_{прв}}{ЗKK} \quad (4)$$

де $ЗЧУ_{прв}$ – загальний обсяг приведеної кількості учнів, обчислений для м. Києва;

$ЗKK$ – загальна фактична кількість класів, сформована в ЗЗСО м. Києва.

4. Визначення фактичної питомої площі $ПЛу_i$ окремого ЗЗСО. Для цього фактичну площу обслуговування закладу необхідно віднести до загального обсягу контингенту i закладу. Показник питомої площі на учня розраховується за формулою (5):

$$ПЛу_i = \frac{ПЛ_{факт_i}}{ЧУ_{факт_i}} \quad (5)$$

Середня питома площа по місту $\overline{ПЛу}$ обчислюється як відношення загальної площі обслуговування $ПЛ_{фактзаг}$ та загального обсягу контингенту $ЗЧУ_{факт}$ закладів загальної середньої освіти районів м. Києва за формулою:

$$\overline{ПЛу} = \frac{ПЛ_{фактзаг}}{ЗЧУ_{факт}} \quad (6)$$

5. Коефіцієнт приведення витратків на організацію навчального процесу в окремому закладі освіти $K_{прив_i}$ до середнього по регіону розраховується за формулою:

$$K_{прив_i} = \frac{RHK_i}{\overline{RHK}} * \frac{ПЛу_i}{\overline{ПЛу}} \quad (7)$$

RHK_i – розрахункова наповнюваність класів окремого закладу загальної середньої освіти, обчислена як відношення приведеної кількості учнів до фактичної кількості сформованих в i -му закладі освіти класів;

RHK – середня розрахункова наповнюваність класів по місту, обчислена як відношення приведеної кількості учнів міста до фактичної кількості сформованих по закладах загальної середньої освіти м. Києва класів;

$ПЛУ_i$ – площа на 1 учня i -го закладу загальної середньої освіти;

$ПЛУ$ – середній показник площі на 1 учня по місту, обчислений як відношення загальної площі приміщень закладів загальної середньої освіти до загального обсягу контингенту учнів м. Києва.

6. Визначення обсягу бюджетного фінансового забезпечення окремого закладу освіти Φ_{33CO}_i з урахуванням коефіцієнту приведення за формулою (8):

$$\Phi_{33CO}_i = \overline{B\bar{3}} * ЧУфакт_i * K_{прив_i} * I_c \quad (8)$$

де I_c – прогнозний індекс споживчих цін у плановому (прогнозному) бюджетному періоді, визначений в установленому порядку.

7. Визначення загальної потреби бюджетного фінансування закладів загальної середньої освіти $OF_{заг_p}$ окремого району м. Києва за формулою (9):

$$OF_{заг_p} = \sum_{i=1}^n \Phi_{33CO}_{i_p} \quad (9)$$

де i – порядковий номер закладу загальної середньої освіти від 1 до n , n – кількість закладів загальної середньої освіти.

8. Визначення загальної потреби бюджетного фінансування $OF_{заг_m}$ закладів загальної середньої освіти комунальної форми власності м. Києва за формулою (10):

$$OF_{заг_m} = \sum_{i=1}^n OF_{заг_p} \quad (10)$$

де i – порядковий номер району м. Києва від 1 до n , n – кількість районів.

На основі викладеної методики проведено розрахунки обсягів фінансування закладів загальної середньої освіти міста Києва. Результати розрахунків представлено в табл. 1 за районами міста Києва.

За аналізом результатів розрахунків обсягів фінансування на організацію навчального процесу в закладах загальної середньої освіти (табл. 1) можна зробити висновок щодо різних сум фінансування, які припадають на 1 учня у різних районах Києва. Для проведення дослідження стану взаємозв'язку обсягів бюджетного фінансування закладу загальної середньої освіти від кількості учнів по місту Києву використана програма аналізу статистичних даних Statgraphics XVIII Centurion. У якості опції (Y) вибрано обсяг бюджетного фінансування закладу загальної середньої освіти, в якості аргументу X1 - кількість учнів у кожному закладі загальної середньої освіти (обсяг вибірки склав 418 шкіл). При дослідженні впливу кількості учнів на розраховані обсяги бюджетного фінансування отримана наступна залежність (11):

$$\text{Обсяг бюджетного фінансування на забезпечення освітнього процесу} = \\ = (207,004 + 0,00559402 * \text{Фактична кількість учнів})^2 \quad (11)$$

Параметри виконаної залежності наступні: Коефіцієнт кореляції = 0,869423; R-квадрат = 75,58 %; R-квадрат (з урахуванням d.f.) = 72,53 %; стандартна помилка оцінки = 31,882; середня абсолютна похибка = 26,0151; статистика Дурбіна-Уотсона = 2,13066 (P = 0,5435); затримка 1 залишкової автокореляції = -0,198681. Оскільки значення P у таблиці ANOVA менше 0,05, існує статистично значуща залежність між кількістю учнів та обсягами бюджетного фінансування закладів загальної середньої освіти на рівні довіри 95,0%. Для встановлення взаємозалежності «взаємозв'язок обсягів бюджетного фінансування закладу загальної середньої освіти від кількості учнів (по місту Києву)» було проведено порівняння 20 видів різних альтернативних моделей. За кращим значенням коефіцієнту кореляції було обрано модель «Square root-Y model: $Y = (a + b * X)^2$ » (рис. 1). Статистика R-Squared показує, що підібрана модель пояснює 72,53 % мінливості обсягів бюджетного фінансування закладів загальної середньої освіти. Коефіцієнт кореляції дорівнює 0,869423, що вказує на відносно сильну зв'язок між змінними.

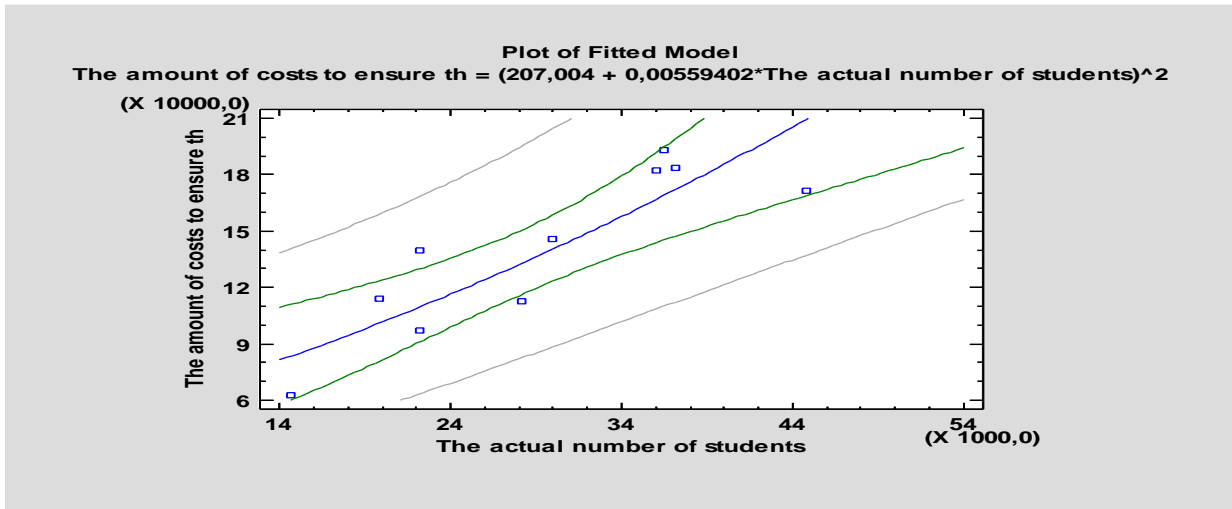

Рис. 4.1. Графічна інтерпретація дослідження залежності обсягів бюджетного фінансування закладу загальної середньої освіти від кількості учнів.

Джерело: авторська розробка.

За результатами проведених досліджень взаємозв'язку обсягів бюджетного фінансування закладу загальної середньої освіти від кількості учнів (по місту Києву) можна зробити висновок, що ця залежність не є прямолінійною, а описується іншим видом математичної моделі (табл. 2). Тому стверджувати, що зростання обсягів фінансування закладів загальної середньої освіти прямо пропорційне зростанню кількості учнів, не можна.

Таблиця 4.2

Результати дослідження взаємозв'язку обсягів бюджетного фінансування закладу загальної середньої освіти від кількості учнів по місту Києву за 2021 рік.

Назва залежності	Математична модель	Коефіцієнт кореляції	Довірча ймовірність, %	Ступінь впливу аргументу на зміну функції, %
Взаємозв'язок обсягів бюджетного фінансування закладу загальної середньої освіти від кількості учнів (по місту Києву)	$ОБФ = (207,004 + 0,00559402 \cdot ФКУ)^2$	0,869423	0,95	72,53

Джерело: складено автором

Враховуючи процеси економічних реформ в Україні, зміни потреб у фінансовому забезпеченні організації навчального процесу в закладах загальної середньої освіти доцільно не обмежуватися обсягами бюджетного фінансування, а залучати до фінансування інші доступні джерела.

4.2. Розвиток комунікаційних стратегій закладів освіти міста Києва в період воєнного стану (Лойко Є.М.)

Комунікаційна політика закладу освіти складається із певних елементів, на кожний з яких процес діджиталізації має свій вплив. Авторське бачення елементів комунікативної політики закладу освіти представлено на рис. 4.2.

Рис. 4.2. Елементна схема складу комунікативної політики закладу освіти.

Джерело: складено автором.

Елементів зовнішніх комунікацій може бути і більше, особливо враховуючи можливості автономності закладів вищої освіти. На рис. 4.3 перелічено найбільш типові елементи зовнішніх комунікацій закладів освіти. Елементи внутрішньої комунікаційної політики безумовно відображають комунікації всередині колективу закладу освіти, які є взаємопов'язаними (рис. 4.3).

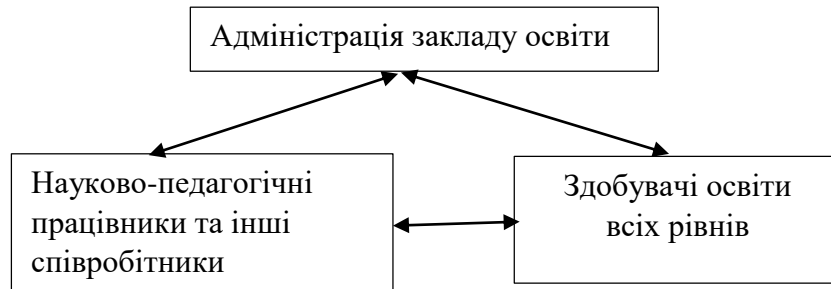

Рис. 4.3. Схема побудови зв'язків внутрішніх комунікацій в закладі освіти.
Джерело: складено авторами.

Вплив процесу діджиталізації на елементи комунікаційної політики закладу освіти проявляється у технологіях, які застосовуються (табл. 2).

Таблиця 4.3

Систематизація інформаційних технологій формування комунікаційної політики закладу освіти під впливом процесу діджиталізації

Елемент комунікативної політики	Традиційні комунікаційні технології	Інноваційні комунікаційні технології
Зовнішні комунікації		
Комунікації з абітурієнтами або потенційними абітурієнтами та їх батьками	Дні відкритих дверей в офлайн форматі. Реклама освітніх послуг через традиційні способи розповсюдження реклами (друковані, TV, банери та інші).	Дні відкритих дверей в онлайн форматі. Реклама освітніх послуг із застосуванням інструментів Інтернет-маркетингу (таргетована реклама через соціальні мережі та Інтернет-пошук).
Комунікації з роботодавцями	Зустрічі в офлайн форматі. Конференції, симпозіуми, круглі столи, спільні наради в офлайн форматі.	Зустрічі в онлайн форматі. Конференції, симпозіуми, круглі столи, спільні наради в онлайн форматі. Онлайн формат проведення всіх заходів дозволяє залучити до спілкування більше коло людей.

Комунікації з представниками місцевої влади.	Зустрічі в офлайн форматі.	Зустрічі в онлайн форматі. Онлайн формат проведення зустрічей дозволяє скоротити витрати робочого часу на збір людей для зустрічі.
Комунікації із представниками засобів масової інформації та іншими стейкхолдерами.	Зустрічі в офлайн форматі.	Зустрічі в онлайн форматі. Онлайн формат проведення зустрічей дозволяє скоротити витрати робочого часу на збір людей для зустрічі та розширити коло зацікавлених осіб.
	Внутрішні комунікації	
Комунікації між адміністрацією і працівниками.	Безпосередня комунікація на робочому місці в офлайн форматі.	Здійснення комунікацій в онлайн форматі за допомогою різних засобів зв'язку. Можлива комунікація без особистого спілкування шляхом надходження необхідних документів через корпоративну пошту.
Комунікації між науково-педагогічними працівниками, співробітниками.	Безпосередня комунікація на робочому місці в офлайн форматі (ради, засідання кафедри, збори та інше).	Здійснення комунікацій в онлайн форматі за допомогою різних засобів зв'язку. Онлайн формат значно скорочує витрати робочого часу на зібрання працівників на різні заходи.
Комунікація між науково-педагогічними працівниками та здобувачами освіти.	Проведення всіх компонентів навчального процесу (занять, консультацій, екзаменів, захистів кваліфікаційних робіт та інших) в офлайн форматі.	Проведення всіх компонентів навчального процесу (занять, консультацій, екзаменів, захистів кваліфікаційних робіт та інших) в онлайн форматі. Онлайн формат має як переваги так і недоліки при здійсненні навчального процесу.

Джерело: складено автором

Перевагою проведення днів відкритих дверей в закладах освіти в офлайн форматі є можливість побачити на власні очі майбутнім абітурієнтам та їх батькам матеріально-технічну базу закладу освіти, познайомитись з представниками адміністрації, викладачами та іншими співробітниками. Перевагою проведення днів відкритих дверей в онлайн форматі є можливість збільшити кількість учасників з різних регіонів та розширити коло потенційних студентів. Для закладів освіти бажано поєднувати ці формати проведення днів відкритих дверей задля досягнення більшого успіху у залученні майбутніх здобувачів освіти.

Заходи, які сприяють формуванню позитивного іміджу закладу освіти: симпозіуми, конференції, науково-практичні семінари та інше в офлайн форматі проведення обмежують кількість учасників заходу ємністю приміщення та кількістю очних учасників, які можуть прибути очно. Онлайн формат проведення таких заходів надає можливість розширити кількість учасників та залучити учасників з різних країн.

Комунікації з роботодавцями та іншими стейкхолдерами у форматах офлайн та онлайн також мають свої переваги та недоліки. В умовах карантинних обмежень із-за пандемії на Covid-19 формат онлайн став переважаючим для проведення всіх видів комунікацій із роботодавцями та іншими стейкхолдерами. Безумовною перевагою таких комунікацій є значне скорочення часу на зібрання різних людей на захід, що робить ці комунікації зручнішими для всіх. Недоліком онлайн формату всіх видів комунікацій є відсутність безпосереднього спілкування між людьми, що знижує якість таких комунікацій.

Перевагами комунікацій в онлайн форматі між науково-педагогічним працівником та здобувачем освіти під час проведення навчальних занять є доступність спілкування незважаючи на відстань, можливість використання більш широкого спектру сучасних технологій при демонстрації навчального матеріалу, можливість залучити на заняття фахівців-практиків, хоча би на деякий час. До недоліків навчання в онлайн форматі, за набутим практичним досвідом як викладачів так і студентів, можна віднести наступні моменти: відсутність мотивації у студентів до навчання в силу різних причин, що потребує від викладача додаткових зусиль при підготовці навчального матеріалу; можливість у студента відволіктись на інші справи під час онлайн заняття, що знижує ефективність навчання; значна кількість часу, яка витрачається викладачем на підготовку навчального матеріалу у порівнянні з офлайн форматом проведення занять.

Під впливом процесу діджиталізації значно змінився формат реклами освітніх послуг. Використання традиційних видів реклами таких як друкована продукція, банери, реклама у друкованих інформаційних ресурсах в сучасних

умовах господарювання є неефективною. Заклади освіти, як і інші суб'єкти господарювання в країні, для підвищення рівня своєї конкурентоздатності повинні розвивати сучасні інструменти реклами освітніх послуг через соціальні мережі та мережу Інтернет. Необхідність переходу на нові інструменти реклами освітніх послуг вимагає від закладів освіти залучення фахівців та розвиток власних соціальних мереж, тобто додаткових фінансових коштів.

Процес діджиталізації в освіті значно підвищує рівень конкуренції між закладами освіти. Знання іноземної мови надає можливість здобувачу освіти навчатися у будь-якому закладі освіти світу де передбачено онлайн формат здобуття освіти. У той же час вітчизняним університетам необхідно формувати освітні професійні програми англійською мовою для можливості розширити коло своїх здобувачів освіти, що потребує значних зусиль як з боку адміністрації закладів освіти так і з боку викладачів або науково-педагогічних працівників. Дистанційні технології навчання неодмінно чинять вплив на розвиток комунікаційної політики закладів освіти, викликаючи цілу низку змін: наявність необхідного обладнання, програмного забезпечення, навичок викладання навчальних дисциплін онлайн, навичок комунікацій онлайн, знання іноземних мов та засвоєння практики співпраці з людьми з інших культур. Безумовно, що онлайн комунікації значно розширюють коло можливих учасників проте і потребують більше знань та умінь від їх учасників. Онлайн формат процесу освіти викликає необхідність використання нових цифрових технологій в освіті та управлінні закладом освіти (застосування даних Big Data, розумних роботів, створення глобального цифрового середовища закладу освіти тощо).

Процес діджиталізації освіти висвітлює також проблему розриву поколінь. Зазвичай викладачі або науково-педагогічні працівники закладів освіти – це люди, які мають більш старший вік, ніж студенти та абітурієнти. Викладачі та науково-педагогічні працівники мають вже усталену систему знань та навичок і складніше опановують нові діджитал-технології. Проте студенти та абітурієнти, як люди більш молодшого віку, навпаки, значно легше і охоче опановують нові діджитал-технології. В закладах освіти доцільно сприяти співпраці та

створювати атмосферу взаєморозуміння в впровадженні, застосуванні та використанні діджитал-технологій в освітньому процесі. Співпраця між викладачами та студентами у розвитку навчального процесу із застосуванням сучасних діджитал-технологій надасть можливість сформувати у здобувачів освіти більш сучасний спектр знань та компетентностей, що сприятиме їх затребуваності на ринку праці. Незважаючи на психологічні, фінансові, технічні та технологічні складності у просуванні діджитал-технологій в процес набуття нових знань та навичок, прогресивність впливу процесу діджиталізації на освіту беззаперечна.

РОЗДІЛ 5. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ДІАГНОСТИКИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ У РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ МІСТА

5.1. Критерії соціально-економічної безпеки мешканців міста в умовах мирного та воєнного часу (Лойко В.В., Жукова Ю.М., Руденко В.С.)

В мирний час найважливішими критеріями забезпечення соціально-економічної безпеки для мешканців міста є наступні: забезпеченість містян роботою та економічним доходом, забезпеченість мешканців міста житлом та житлово-комунальними послугами, забезпеченість мешканців міста медичними, освітніми, адміністративними, фінансовими, юридичними, культурно-розважальними послугами. Визначено, що в воєнних умовах на перше місце за пріоритетністю критеріїв забезпечення соціально-економічної безпеки мешканців міста виходять забезпечення їхньої фізичної безпеки, у зв'язку з чим виникає потреба наявності різного виду укриттів або пристосування приміщень під укриття (табл. 5.1). На друге місце виходить критерій забезпечення мешканців міста питною водою та продуктами харчування. На третьому місці можливість отримати медичну допомогу або необхідні ліки (у разі отримання поранення або травми – надання медичної допомоги є першочерговою задачею). Забезпечення інших життєвих потреб для мешканців міста в умовах воєнного стану здійснюється за мірою необхідності. Співвідношення між доходами та витратами в родинях мешканців міста характеризує рівень їх економічного життя та дотичним чином рівень соціально-економічної безпеки [1].

За проведеними дослідженнями протягом останніх п'яти років рівень доходів та витрат у домогосподарствах міста Києва має позитивну тенденцію до зростання (табл. 5.2).

Таблиця 5.1

Ранжування критеріїв соціально-економічної безпеки мешканців міста в умовах мирного та воєнного часу.

Мирний час		Воєнний час	
Назва показника	Ранг	Назва показника	Ранг
Забезпеченість мешканців міста роботою та економічним доходом.	1	Забезпеченість фізичної безпеки людини (наявність укриття).	1
Забезпеченість мешканців міста житлом та житлово-комунальними послугами.	2	Забезпеченість питною водою та продуктами харчування.	2
Забезпеченість мешканців міста медичними, освітніми, адміністративними, фінансовими, юридичними, культурно-розважальними послугами.	3	Забезпеченість необхідними ліками та можливість отримання медичну допомогу.	3

Джерело: складено авторами.

Таблиця 5.2

Динаміка сукупних ресурсів та витрат домогосподарств у місті Києві та за період 2017-2021 рр.

Показник	2017	2018	2019	2020	2021	Відхилення даних 2021 від 2017, %
Сукупні ресурси в середньому на місяць на одне домогосподарство у місті Києві, грн.	10403,68	13579,91	18221,58	18054,60	21608,04	Зростання у 2,08 рази
Темпи зростання сукупних ресурсів в середньому на місяць на одне домогосподарство у місті Києві, у % до попереднього року	26,66	30,53	34,18	- 0,91	19, 68	-
Сукупні витрати в середньому на місяць на одне домогосподарство у місті Києві, грн.	9123,15	10892,20	13612,23	11931,93	13828,82	Зростання у 1,52 рази
Темпи зростання сукупних витрат в середньому на місяць на одне домогосподарство у місті Києві, у % до попереднього року	18,32	19,39	24,97	- 12,34	15,89	-
Частка споживчих сукупних витрат у сукупних ресурсах домогосподарств міста Києва, %	96,3	95,0	95,9	94,4	94,7	- 1,6

Джерело: складено авторами за даними [2, 3]

Проведений аналіз статистичної інформації, яка наведена в табл. 5.2, дозволив зробити наступні висновки. За досліджуваний період часу 2017-2021 рр. обсяг середніх сукупних ресурсів на одне домогосподарство міста Києва зріс у 2,08 рази, а обсяг сукупних витрат на одне домогосподарство міста Києва зріс у 1,52 рази. Випереджаючі темпи зростання обсягів сукупних ресурсів над обсягами сукупних витрат можна вважати позитивним чинником соціально-економічної безпеки мешканців міста. Позитивним моментом забезпечення соціально-економічної безпеки мешканців міста можна вважати також зниження за досліджуваний період 2017-2021 рр. частки споживчих сукупних витрат у сукупних ресурсах домогосподарств на 1,6 %.

Негативним моментом забезпечення соціально-економічної безпеки мешканців міста можна вважати той факт, що питома вага споживчих сукупних витрат склала у 2021 р. 94,7 %, що є свідченням майже повного споживання щомісячних сукупних ресурсів у родинах киян. У мирний час на заощадження в родинах киян залишалось у 2021 р. 5,3 % від сукупних ресурсів або 1145,23 грн. на місяць і 13742,76 грн. на рік. У воєнний час багато киян виїхало із Києва за кордон або у регіони Західної України, тому можна передбачити, що багато родин втратили ті джерела доходів, які вони мали у мирний час, та вимушені були витратити всі накопичені ресурси.

Для розрахунку кількісного значення рівня соціально-економічної безпеки мешканців міста потрібно розробити систему індикаторів (одиничних показників) з граничними рівнями порогових значень. В складі соціально-економічної безпеки мешканців міста доцільно виділити соціально-демографічну складову та продовольчу складову. Соціально-демографічна складова характеризується динамікою постійної частки міського населення, рівнем економічної активності населення, забезпеченістю населення житловим фондом (табл. 5.3). Чисельність постійного населення міста Києва за період 2016-2020 рр. зросла на 2,12 %. Загальна площа житлового фонду міста Києва зменшилась за досліджуваний період на 7,40 %, а в середньому на одну особу на 8,64 %.

Таблиця 5.3

Динаміка змін стану житлового фонду міста Києва за період 2016-2020 рр.

Показник	Роки					Відхилення даних 2020 р. від даних 2016 р., %
	2016	2017	2018	2019	2020	
Чисельність постійного населення, тис. осіб	2865,3	2884,5	2893,2	2909,5	2926,1	2,12
Загальна площа житлового фонду міста Києва, млн. м ²	63,5	63,4	63,5	59,1	58,8	- 7,40
У середньому на одну особу, м ²	22,0	21,9	21,8	20,2	20,1	- 8,64
Кількість квартир, тис.	1080,6	1078,5	1081,7	991,6	994,4	- 7,97
Прийнято в експлуатацію загальна площа житлових будинків, тис. м ²	1334	1734	1256	1113	285	- 78,64
Кількість збудованих квартир, тис.	20,3	28,2	19,9	17,3	3,6	-82,26
Операційні витрати на житлово-комунальне господарство, млрд. грн.	2,5	11,6	16,5	22,9	24,09	Зростання у 9,96 разів

Джерело: складено авторами за даними [2, 3]

Кількість квартир в місті Києві за період 2016 – 2020 рр. зменшилась на 7,97 %. Загальна площа прийнятих в експлуатацію житлових будинків за період 2016-2020 рр. зменшилась на 78,64 %, значні темпи зниження відбулись у 2020 р. – на 74,39 % у порівнянні із 2019 р. Кількість збудованих квартир в місті Києві за період 2016-2020 рр. знизилась на 82,26 %, за період 2019 – 2020 р. знизилась на 79,19 %. Темпи приросту постійного населення значно перевищували темпи введення житла в експлуатацію та кількості збудованих квартир, що є негативною тенденцією у розвитку житлового фонду України. Видатки з бюджету міста Києва на утримання житлово-комунального господарства за період 2016-2020 рр. зросли у 9,96 рази. В місті Києві поширюється програми енергозбереження на основі співфінансування. Кількість реалізованих проєктів з енергозбереження у житлових будинках міста Києва зросла у 2020 р. у 3,31 рази у порівнянні із 2019 р.

Видатки з бюджету міста Києва на утримання житлово-комунального господарства витрачено: на покращення благоустрою міста (у 2020 р. витрачено

на 41,48 % більше, ніж у 2019 р.); модернізацію теплових мереж (у 2020 р. модернізовано теплових мереж на 7,698 % більше, ніж у 2019 р.); відновлення аварійного порушення благоустрою (у 2020 р. витрачено на 20,02 % менше, ніж у 2019 р.). Місто Київ є лідером серед всіх міст України за кількістю укладених договорів з енергосервісу: за 2020р. укладено 137 договорів на суму 164,2 млрд. грн. В результаті реалізації договорів з енергосервісу у 2020 р. в місті Києві зменшився рівень витрат на оплату теплової енергії на 180,6 млн. грн., скорочено рівень споживання теплової енергії на 73554 Гкал, в результаті чого зекономлено 2,4 млн. грн. річних бюджетних коштів. За рахунок впровадження інноваційних технологій змінено технологію знезараження води, що подається у житлові будинки киян. Впровадження інноваційних технологій дозволило розпочати впровадження системи хімічного очищення димових газів на сміттєспалювальному заводі «Енергія» в місті Києві. В результаті чого викиди забруднюючих атмосферу речовин буде знижено вдвічі. Сучасні проблеми житлового фонду міста Києва та житлово-комунальної інфраструктури пов'язані із питаннями, які багато років не знаходили свого належного розв'язання. Це і необхідність проведення капітального ремонту багатьох житлових будівель і значна зношеність комунікаційних мереж та ліфтів, які також потребують заміни або капітального ремонту, і облаштування прибудинкової території. Недостатність вирішення правових питань в Україні володіння земельними ділянками під багатоквартирними будинками та прибудинковими територіями у законодавчій практиці країни уповільнює темпи обладнання прибудинкових територій житлових будинків [4-6]. На жаль, урбанізаційні процеси не прискорили темпи будівництва і введення в експлуатацію житлового фонду в місті Києві.

Динаміку рівня соціально-економічної безпеки мешканців міста за продовольчаю складовою доцільно досліджувати за одиничними показниками (індикаторами), які за пропонувані Методичними рекомендаціями щодо розрахунку рівня економічної безпеки України [7] (табл. 5.4).

Таблиця 5.4

Індикатори рівня продовольчої складової соціально-економічної безпеки мешканців міста

Індикатор	Порогове значення
<i>Продовольча складова соціально-економічної безпеки</i>	
1. Добова калорійність харчування людини, тис. ккал	не менше 2,5
2. Споживання м'яса та м'ясопродуктів (за рік/особа), кг	не менше 83
3. Споживання молока та молочних продуктів (за рік/особа), кг	не менше 380
4. Споживання яєць (за рік/особа), шт.	не менше 290
5. Споживання риби та рибопродуктів (за рік/особа), кг	не менше 20
6. Споживання цукру (за рік/особа), кг	не менше 38
7. Споживання олії та інших рослинних жирів (за рік/особа), кг	не менше 13
8. Споживання картоплі (за рік/особа), кг	не менше 124
9. Споживання овочів та баштанних (за рік/особа), кг	не менше 161
10. Споживання фруктів, ягід, горіхів та винограду (без переробки на вино) (за рік/особа), кг	не менше 90
11. Споживання хлібу та хлібопродуктів (за рік/особа), кг	не менше 101
12. Рівень перехідних запасів зерна, відсоток від річного споживання	не менше 17
13. Виробництво зерна на одну особу за рік, тонн	не менше 0,8

Джерело: складено за даними [7]

Так як продовольча складова є найбільш важливою у воєнний час для підтримання соціально-економічної безпеки мешканців міста, то доцільно провести розрахунки за цією складовою за визначеними одиничними показниками та порівняти рівень цієї складової у мирний та воєнний час (табл. 5.5).

Таблиця 5.5

Результати розрахунків нормованих значень показників індикаторів складової

№	Найменування показника, одиниці виміру	Фактичні дані 1 кв. 2020	Фактичні дані 1 кв. 2022	Нормовані значення 2020	Нормовані значення 2022	Ваговий коефіцієнт
2.1	Добова калорійність харчування людини, тис. ккал ¹ <i>стимулятор</i>	2969	2706	0,869	0,606	0,0945
2.2	Співвідношення обсягів виробництва та споживання м'яса та м'ясних	92	105,6	0,68	1,0	0,1048

	продуктів на одну особу, відсотків ² <i>стимулятор</i>					
2.3	Співвідношення обсягів виробництва та споживання молока та молочних продуктів на одну особу, відсотків ² <i>стимулятор</i>	114,3	121,0	1,0	1,0	0,1071
2.4	Співвідношення обсягів виробництва та споживання яєць на одну особу, відсотків ² <i>стимулятор</i>	139,4	133,7	1,0	1,0	0,0971
2.5	Співвідношення обсягів виробництва та споживання олії на одну особу, відсотків ² <i>стимулятор</i>	614,6	1265,5	1,0	1,0	0,0921
2.6	Співвідношення обсягів виробництва та споживання цукру на одну особу, відсотків ² <i>стимулятор</i>	74,9	162,1	0,187	1,0	0,0870
2.7	Співвідношення обсягів виробництва та споживання картоплі на одну особу, відсотків ² <i>стимулятор</i>	361,3	364,6	1,0	1,0	0,0958
2.8	Співвідношення обсягів виробництва та споживання овочів та продовольчих баштанних культур на одну особу, відсотків ² <i>стимулятор</i>	143,6	143,3	1,0	1,0	0,1021

2.9	Виробництво зерна на одну особу на рік, тонн ¹ <i>стимулятор</i>	138,7	146,9	1,0	1,0	0,0893
2.10	Рівень запасів зернових культур на кінець періоду, відсотків до споживання ² <i>стимулятор /дестимулятор</i>	105,4	25,9	1,0	0,545	0,0351
2.11	Частка продажу імпортованих продовольчих товарів через торговельну мережу підприємств, відсотків ¹ <i>дестимулятор</i>	18	24	0,7	0,3	0,0948
	Ваговий коефіцієнт продовольчої безпеки для розрахунку інтегрального показника економічної безпеки	-	-	-	-	0,1007

Джерело: розраховано автором за даними [2, 3, 8]

Для отримання результату рівня продовольчої складової соціально-економічної безпеки необхідно розрахувати нормовані значення показників за методичними рекомендаціями [7].

За проведеними розрахунками інтегрального значення субіндексу «Продовольча безпека» за 2020 р. та 2022 р. можна зробити висновок щодо зниження рівня цього показника на 4,27 %. На зниження величини субіндексу «Продовольча безпека» у 2022 р. значно вплинуло зниження значення показника «Добова калорійність харчування людини, тис. ккал» на 8,85 %, який є стимулятором та підвищення рівня показника «Частка продажу імпортованих продовольчих товарів через торговельну мережу підприємств, відсотків» на 33,33 %, який є дестимулятором. Ще один показник, який негативно вплинув на інтегральний показник «Продовольча безпека» - це «Рівень запасів зернових

культур на кінець періоду, відсотків до споживання», який знизився у 2022 р. у порівнянні з 2020 р. на 75,42 %. Аналіз динаміки всіх інших показників, які складають основу для розрахунку рівня інтегрального показника «Продовольча безпека» дозволив зробити висновок щодо позитивних змін у значенні цих показників. Особливої уваги заслуговують наступні зміни кількісного виміру показників у 2022 р. у порівнянні із 2020 р. Співвідношення обсягів виробництва та споживання м'яса та м'ясних продуктів на одну особу зросло на 13,6 %, це відбулось за рахунок збільшення виробництва у 1,13 рази і зменшення споживання на 13,92 %. Співвідношення обсягів виробництва та споживання молока та молочних продуктів на одну особу зросло на 5,86 % в основному за рахунок зменшення споживання на 15,46 %, так як виробництво за цей період часу також скоротилось, проте на меншу величину, ніж споживання, всього на 10,51 %. Співвідношення обсягів виробництва та споживання олії на одну особу зросло у 2,03 рази за рахунок зростання у 1,69 рази виробництва олії та за рахунок одночасного скорочення споживання олії на 17,88 % або на 1,6 кг на рік на 1 особу. Співвідношення обсягів виробництва та споживання цукру на одну особу зросло у 2,16 разів і відбулось за рахунок зростання обсягів виробництва цукру в 1,62 рази при скороченні його споживання на 23,48 % або на 6,7 кг на одну особу в рік, що з огляду на світові тенденції пропаганди здорового способу життя є позитивним чинником. Виробництво зерна на одну особу на рік зросло на 5,91%. Всі перелічені вище чинники є стимуляторами, тому зростання їх арифметичних величин оказало позитивний вплив на рівень інтегрального показника субіндексу «продовольча безпека».

Співвідношення обсягів виробництва та споживання яєць на одну особу скоротилось на 4,09 % за рахунок скорочення виробництва на 20,91 % і зменшення споживання на 17,58 % або на 36 яєць на рік на одну людину. Так як цей чинник є стимулятором, тому зниження арифметичної величини цього показника негативного вплинуло на підсумковий результат, а саме на величину інтегрального значення субіндексу «продовольча безпека». Співвідношення обсягів виробництва та споживання овочів та продовольчих баштанних культур

на одну особу знизилось на 0,21 % за рахунок зниження виробництва на 5,83 % та зниження споживання на 8,72 %. Цей чинник також є стимулятором, тому зниження арифметичного значення цього чинника за досліджуваний період часу також негативним чином відбилась на результативному значенні інтегрального показника «продовольча безпека».

Такий показник, як «рівень запасів зернових культур на кінець періоду, відсотків до споживання» є одночасно і стимулятором і дестимулятором, тому що безкінечне нарощування рівня запасів зерна недоцільно для національної економіки, тому що одночасно із нарощуванням обсягів зерна зростають витрати на його зберігання. Рівень запасів зернових культур на кінець періоду за досліджуваний період знизився на 75,43 %. Таке відчутне скорочення запасів зернових культур може бути і тривожним сигналом для показника «продовольча безпека». Зниження розрахункового значення цього показника вдвічі негативно вплинуло на підсумковий результат розрахунку інтегрального показника «продовольча безпека».

Показник «Частка продажу імпортованих продовольчих товарів через торговельну мережу підприємств» є дестимулятором для субіндексу «продовольча безпека» з огляду на те, що чим більший обсяг продовольчих товарів реалізується через торговельну мережу, тим менший обсяг продовольчих товарів вітчизняного виробництва потрапить на стіл наших споживачів. Тому зростання арифметичного значення цього показника негативно впливає на підсумковий результат розрахунку субіндексу «продовольча безпека».

Список використаних джерел:

1. Лойко В.В., Руденко В.С., Лойко Є.М. Динаміка розвитку домогосподарств міста Києва як складової соціальної безпеки міста. *Агросвіт*. 2022. № 4. С. 48 – 55.
2. Офіційний сайт. Головне управління статистики м. Києва. Статистична інформація. URL: <http://www.kiev.ukrstat.gov.ua/p.php3?c=255&lang=1> (дата звернення 27.07.2022)
3. Офіційний сайт Державної служби статистики України. Статистична інформація. URL: www.ukrstat.gov.ua. (дата звернення 28.07.2022).
4. Loiko V., Teremetskyi V., Maliar S., Rudenko M. & Rudenko V. (2021). Critical infrastructure of the housing sector of the national economy: economic and

legal aspect. *Amazonia Investiga*, 10(44), 278-287.
<https://doi.org/10.34069/AI/2021.44.08.27>

5. Лойко В.В., Храпкіна В.В., Маляр С.А., Руденко М.В. Економіко-правові засади забезпечення захисту критичної інфраструктури. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2020. Том 4. № 35. С. 426-438. from: <http://fkd.org.ua/article/view/222453/222768>

6. Лойко В.В., Маляр С.А. Фінансово-економічні та правові аспекти впорядкування стягнення земельного податку для ОСББ та ЖБК. *Економіка, фінанси та управління сучасним містом: можливості, проблеми, перспективи [Текст]: матеріали науково-практичної конференції, (м. Київ, 11 квітня 2019 р.) / Київський університет імені Бориса Грінченка.- Київ, 2019. – С. 31-34.*

7. Методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України. Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України № 1277 від 29.10.2013. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731-13#Text>

5.2. Діагностика рівня економічної безпеки суб'єктів господарювання в економіці міста (Лойко В.В., Александров Б.В.)

В Україні тема відновлення та розвитку малого бізнесу є дуже важливою через те, що багато підприємств зазнали серйозних втрат від війни, що призвело до їх зупинення та збільшення кількості людей в країні, які є тимчасово непрацюючими. Ситуація втрати джерела доходу змусила людей використати накопичені грошові запаси. Економія грошових ресурсів та зменшення грошових запасів у населення призвело до зниження купівельної спроможності населення, наслідком якого зниження рівня благополуччя життя людей в країні. У такій ситуації малий та середній бізнес може стати ключовою ланкою у відновленні економіки, Триваюча війна в Україні призводить до значних людських жертв і серйозно впливає на економіку. Значна кількість підприємств знищена або не працює на повну потужність. У результаті різні показники економічної безпеки перевищили критичні рівні, створюючи значний ризик для національної безпеки. Кабінетом міністрів України затверджено розпорядження щодо плану та порядку невідкладних заходів з переміщення підприємств у разі потреби. Постановою КМУ також затверджені особливості роботи АТ «Укрпошти» в умовах воєнного стану, зокрема, забезпечення доставки пенсій і грошової допомоги, безоплатної

доставки ліків та гуманітарної допомоги, безоплатного перевезення продовольчих товарів тощо. Нормативно-правові акти, які введені у дію під час воєнного стану в Україні, закріплюють законодавчо допомогу держави суб'єктам господарювання і населенню, які опинились у зоні бойових дій або зоні можливих бойових дій.

Війна в Україні вплинула на всі сфери життя, в тому числі на бізнес. Ситуація стала надзвичайно складною як для тих, хто мав свій бізнес на території, що перебуває в зоні конфлікту, так і для підприємців, що територіально знаходились у більш спокійних районах. Через війну, багато компаній зазнали серйозних втрат, припинили свою діяльність або перенесли її на інші території. Втрати малого та середнього бізнесу під час війни оцінюються фахівцями у 65-85 млрд. дол. США. За даними НБУ, станом на кінець квітня 2023 р. кількість підприємств, які повністю зупинили діяльність, скоротилася до 17% порівняно з 32% на початку повномасштабної війни. Це призвело до значного зменшення обсягів виробництва та збуту, що в свою чергу вплинуло на економіку країни в цілому. У результаті дестабілізації сектору малого та середнього бізнесу і зниження ділової активності ВВП України може скоротитися на 21 %. Майже половина малих та середніх підприємств фактично зупинили економічну діяльність, 20% провели релокацію всередині України та 4,4% перемістилися за кордон. В сферах ІТ, фінансах, підприємств професійних послуг, охорони здоров'я, транспортних та складських послуг, виробництва харчових продуктів, понад 25% підприємств провели релокацію. Станом на 5 травня 2023 р. програмою релокації бізнесу переміщено 500 підприємств у більш безпечні локації, з них 300 вже продовжили свою роботу. Сьогоднішні реалії економіки України знайомлять науковців з новими питаннями, мінливий воєнний стан приносить нові ситуації, які раніше здавалися суто теоретичними та далекими. Для сучасного підприємця вже стали звичними терміни «блекаут» та «релокація», хоча ці ж поняття рік тому були майже незнайомі, ні в бізнесі, ні в науковому середовищі.

Іншою критичною проблемою, з якою зіткнувся малий і середній бізнес в Україні під час війни, стала відсутність доступу до фінансування. Війна в Україні порушила роботу банківської системи країни, ускладнивши доступ до фінансування для малого та середнього бізнесу. Банки не наважувалися кредитувати підприємства, які працюють у зонах конфлікту, що обмежувало можливість МСП продовжувати роботу та розширювати свій бізнес, це призвело до зниження інвестицій в цей сектор економіки. Однак деякі МСП знайшли альтернативні джерела фінансування, такі як краудфандинг і міжнародні гранти. У такий складний період для українського бізнесу підтримкою стала допомога від міжнародних партнерів та фінансових організацій. Проте український уряд також зробив великий внесок для бізнесу. В умовах воєнного стану з'явилися нововведення та ініціативи від держави. Найвідомішою програмою за 2022 рік стала «єРобота». Це урядова програма, яка надає безповоротні гранти на реалізацію бізнес проектів та розвиток існуючих підприємств, за умовою створення певної кількості робочих місць. Офіс з розвитку підприємництва та експорту запустив оперативну платформу з актуальною інформацією для українських експортерів, які готові постачати свою продукцію за кордон під час війни. Крім того, доступною стала кредитна програма для фінансування українських експортерів, які через повномасштабну війну потребують додаткових фінансових ресурсів для реалізації своїх експортних контрактів.

Також великою проблемою для роботи МСП під час війни стало порушення ланцюгів постачання. Велика кількість малих і середніх підприємств покладаються на імпорт сировини чи обладнання, яке стало важко отримати під час війни. Загальновідомо, що малий та середній бізнес часто виконує обслуговуючу роль для великих підприємств, але у воєнний час велика кількість таких підприємств призупинила роботу, або стало неможливо налагоджувати ланцюги поставок з ними. Щоб подолати це, деякі МСП звернулися до місцевих постачальників, змінили напрацьовані схеми поставок або почали виробляти потрібну сировину самостійно. Це призвело до збільшення витрат і затримок, що ускладнило конкуренцію МСП із великими підприємствами. Відбулися значні

зміни в маршрутах, та способах постачання. В даний момент неможливо гарантувати, що маршрут та постачальник, яким компанія користувалася раніше, буде працювати наступного тижня. Тому ланцюжок постачання повинен бути максимально компактним, гнучким та швидкодіючим, оскільки на великі зміни не вистачить часу. У мирний час підприємства мали змогу довгострокового планування, вони могли передбачити майбутні кроки. В сучасних умовах гнучкість та швидкість в прийнятті оперативних рішень є надзвичайно важливими, тому планування повинно проводитись на короткостроковій основі. Для підтримки підприємств у таких умовах, державна влада полегшила правила проходження товарів на кордоні, що підпадають під категорію критичного імпорту. Цим скористалися підприємства, які поповнили свої асортименти такими товарами, зокрема товарами енергетичної сфери, продовольчих товарів, а також складових виробничого циклу.

Серед серйозних питань, які також негативно вплинули на розвиток малого та середнього бізнесу можна назвати наступні.

- Питання безпеки: війна в Україні створила середовище небезпеки, що ускладнило роботу МСП. Власники бізнесу були стурбовані своєю безпекою, а також безпекою своїх співробітників і клієнтів. Ця незахищеність ускладнила повсякденну діяльність малих і середніх підприємств, включаючи транспортування товарів і послуг.
- Регуляторні проблеми: війна в Україні призвела до змін у законодавстві та державній політиці, що мало значний вплив на МСП. Наприклад, уряд запровадив певні обмеження на рух товарів і послуг, що ускладнило роботу бізнесу.
- Економічна нестабільність: конфлікт в Україні призвів до значної економічної нестабільності, що негативно вплинуло на МСП. Нестабільність призвела до зниження довіри споживачів, зниження купівельної спроможності та загального уповільнення економічної активності.
- Конкуренція з боку великих підприємств: війна в Україні створила значні перешкоди для входу на територію нових малих і середніх підприємств, що

ускладнило їм конкуренцію з більшими, більш відомими підприємствами. Ця конкуренція ускладнила зростання та розширення діяльності МСП.

Незважаючи на ці проблеми, деяким малим і середнім підприємствам вдалося знайти можливості адаптації своєї роботи до воєнних умов. Наприклад, деякі з них змогли заробити на попиті на певні товари та послуги в зонах конфлікту, наприклад, зріс попит на будівництво та логістику. Крім того, деякі МСП досягли успіху, зосередившись на експорті в інші країни. Диверсифікувавши свою клієнтську базу та вийшовши на нові ринки, ці підприємства змогли пом'якшити наслідки війни для своєї діяльності. Швидке реагування на зовнішні виклики підвищує конкурентоздатність українських підприємств та сприяє зростанню економіки на території України. Методи підтримки та розвитку малого та середнього бізнесу в умовах війни в Україні наведено в табл. 5.6.

Таблиця 5.6

Методи підтримки та розвитку малого та середнього бізнесу при існуючих загрозах воєнного стану в Україні

Загроза	Методи підтримки і розвитку МСП	Результат
Окупація територій, активні бойові дії в регіоні	Державна програма повної або часткової релокації для бізнесу	Підприємства мають можливість продовжити роботу, переїхавши до безпечних регіонів. Держава, за допомогою АТ «Укрзалізниця», АТ «Укрпошта», пом'якшує негативні наслідки екстреного переїзду.
Відсутність доступу до фінансування	Міжнародні та державні програми фінансування, інвестування та допомоги	Залишившись без джерела фінансування, підприємство може знайти нові інвестиції, для продовження роботи. Крім того, нові підприємства мають можливість отримати інвестиції на пільгових умовах, якщо вони здійснюють діяльність у обраних сферах.
Порушення ланцюгів постачання	Зміни у митному законодавстві, вибіркоче зменшення та скасування митних податків. Спрощення документальних перевірок	Бізнес швидко замінив колишніх постачальників за рахунок закордонних джерел. За рахунок імпорту, збільшився асортимент продукції, були врегульовані дефіцитні явища

		на ринку, були заміщені товари та сировина, що імпортувалися з РБ та РФ.
Фізична небезпека підприємства та його працівників	Перехід на дистанційні методи роботи, електронний документообіг	Малий та середній бізнес пристосовується до нових умов та обставин, зберігаючи продуктивність навіть у воєнний час.
Конкуренція з боку великих підприємств	Полегшення податкового навантаження для МСП	На час воєнного стану фізичних осіб підприємців звільнили від певних податків, а також спростили облік та документообіг. Це зробило ведення малого та середнього бізнесу простішим.

Джерело: складено авторами за власними спостереженнями

Однак загальний вплив війни на малий і середній бізнес в Україні все ж є негативним. Багато підприємств були змушені закритися або переїхати, а економічна нестабільність ускладнила появу нових підприємств. Крім того, конфлікт створив значні перешкоди для торгівлі, що ускладнює конкуренцію малому та середньому бізнесу з великими більш відомими компаніями. Результати досліджень, проведених Європейською Бізнес Асоціацією, підтверджують ці твердження, лише 49% українських малих та середніх підприємств працюють у повному обсязі, а 51% – частково. Серед частково працюючих, 44% змушені були скоротити свою діяльність, а 20% – закрити частину торгових точок чи офісів, 18% – перейти в мережу інтернет, 18% – по іншим причинам.

Незважаючи на виклики, для малого та середнього бізнесу в Україні все ще є можливості для зростання та успіху. Шукаючи альтернативні джерела фінансування, адаптуючись до мінливих ринкових умов і зосереджуючись на експорті та диверсифікації, малий і середній бізнес може продовжувати відігравати вирішальну роль в економіці країни навіть у розпал війни.

Загальновідомо, що розвиток малого та середнього бізнесу може зменшити кризові явища в національній економіці. При розвинутій та успішній підприємницькій діяльності відбувається збільшення виробництва, рівня

зайнятості населення, підвищення доходів населення, сукупного попиту, а як результат збільшення податкових надходжень. При обернутій ситуації, національна економіка отримує набір катастрофічних проблем, що досить важко піддаються лікуванню. Важливість розвитку малого та середнього бізнесу є запорукою ефективної економіки. Впровадження заходів, що мають на меті підтримку МСП, дає змогу зменшити навантаження у важкий момент, для того щоб дати можливість підприємствам перегрупуватися та пристосуватись до нових реалій. Більш того, така підтримка сприятиме стимулюванню розвитку нових форм бізнесу та його ведення, розробки нових бізнес-моделей, що дозволить зменшити ризики за рахунок їх диверсифікації. На сьогоднішній день, заходи з підтримки та розвитку малого та середнього бізнесу мають стати першим кроком на шляху відновлення національної економіки України та підвищення добробуту населення.

Заклади освіти також відносяться до суб'єктів господарювання. Суб'єкт господарювання є відкритою соціально-економічною системою, на діяльність якої впливає багато різних чинників як зовнішнього середовища, до яких суб'єкт господарювання повинен пристосуватися, так і внутрішніх чинників, на які суб'єкт господарювання може впливати. Для закладів освіти розроблена схема впливу чинників зовнішнього та внутрішнього середовища, які впливають як на діяльність суб'єкта господарювання, так і на його рівень економічної безпеки.

Оцінка рівня безпеки інформаційної екосистеми закладу освіти передбачає приведення різних критеріїв до єдиного універсального критерію, а саме, до інтегрального показника. Інтегральний показник рівня безпеки інформаційної екосистеми закладу освіти представляє собою узагальнену оцінку, яка визначається межею бажаності одиничних показників. Під межею бажаності розуміється кількісний вимір відносного значення конкретного одиничного показника рівня безпеки інформаційної екосистеми закладу освіти. Його можна визначити за допомогою функції Харрінгтона, що має такий вигляд формули (5.1):

$$d_j = \exp[-\exp(-y(a_i))], \quad (5.1)$$

де $y(ai)$ – функція, пов’язана з одиничними показниками рівня безпеки інформаційної екосистеми закладу освіти; ai – значення одиничних показників рівня безпеки інформаційної екосистеми закладу освіти; $i = 1 \dots n$, n – кількість показників, що обрано для оцінки; d_j – інтервали бажаності показників; $j = 1 \dots m$; m – кількість періодів.

Значення показника d_j за шкалою бажаності знаходиться у конкретному інтервалі від 0 до 1. Якщо $d_j = 0$, то це значення відображає найгірший рівень одиничного показника рівня безпеки інформаційної екосистеми. Якщо ж $d_j = 1$ – то рівень показника характеризується як найкращий.

Функція, яка пов’язана з одиничними показниками рівня безпеки інформаційної екосистеми закладу освіти представлена формулою (5.2):

$$y = b_0 + b_1 \times a_i, \quad (5.2)$$

де b_0 та b_1 – коефіцієнти функції, які визначаються за наступними формулами (3, 4):

$$b_0 = \frac{\sum_{i=1}^n y_i \times \sum_{i=1}^n a_i^2 - \sum_{i=1}^n a_i \times \sum_{i=1}^n y_i \times a_i}{n \times \sum_{i=1}^n a_i^2 - \sum_{i=1}^n a_i \times \sum_{i=1}^n a_i}, \quad (5.3)$$

$$b_1 = \frac{\sum_{i=1}^n y_i \times \sum_{i=1}^n a_i^2 - \sum_{i=1}^n a_i \times \sum_{i=1}^n y_i \times a_i}{n \times \sum_{i=1}^n a_i^2 - \sum_{i=1}^n a_i \times \sum_{i=1}^n a_i}. \quad (5.4)$$

Межі бажаності можуть бути варіативними в залежності від умов функціонування та характеристик інформаційної екосистеми закладу освіти. Комплексна оцінка інтегрального показника рівня безпеки інформаційної екосистеми закладу освіти за кожним одиничним показником розглядається, як середня геометрична від функції Харрінгтона за всіма показникам d_j і розраховується за формулою (5):

$$K_\gamma = \sqrt[n]{\prod_{j=1}^n d_j}. \quad (5.5)$$

Після проведення розрахунків кількісний параметр – значення інтегрального показника рівня безпеки інформаційної екосистеми закладу освіти переводиться за допомогою діапазонів значення рівня безпеки інформаційної екосистеми закладу освіти відповідно до теорії Харрінгтона (табл. 5.7) у якісний вимір.

Таблиця 5.7

Діапазони значення інтегрального показника рівня економічної безпеки закладу освіти відповідно до теорії Харрінгтона

Кількісне значення інтегрального показника економічної безпеки	Якісне значення інтегрального показника економічної безпеки
0.00–0.20	Незадовільний рівень економічної безпеки
0.21–0.36	Низький рівень економічної безпеки
0.37–0.62	Задовільний рівень економічної безпеки
0.63–0.79	Добрий рівень економічної безпеки
0.80–1.00	Відмінний рівень економічної безпеки

Проведено дослідження рівня економічної безпеки закладів освіти на основі виділення функціональних складових, кількісне значення яких визначалось за системою одиничних показників, які складені авторами. Результати досліджень відображені в табл. 5.8. Якісний вимір рівня економічної безпеки для тих же закладів освіти відображено у табл. 5.9.

На основі отриманих результатів якісної оцінки рівня інтегрального показника рівня економічної безпеки закладу освіти відповідно до теорії Харрінгтона керівництвом закладу освіти приймаються управлінські рішення щодо підвищення рівня економічної безпеки. Для отримання результатів показника рівня економічної безпеки закладу освіти на перспективу доцільно поєднувати запропоновану методика дослідження із прогностичними моделями. Запропонована методика визначення рівня безпеки інформаційної екосистеми закладу освіти пройшла апробацію на даних національних закладів освіти.

Таблиця 5.8

Результати розрахунків кількісних значень функціональних складових економічної безпеки закладів освіти

Рік	Рівень фінансово-економічної безпеки	Рівень кадрово-управлінської	Рівень маркетингової безпеки	Рівень іміджевої безпеки	Безпека основної діяльності	Рівень інвестиційно-	Рівень інформаційної безпеки	Коефіцієнт силових безпеки	Інтегральний показник безпеки діяльності
Навчально-науковий заклад А									
2019	0,9512	0,6123	0,5872	0,6157	0,6213	0,5787	0,8955	0,7898	0,7065
2020	0,9301	0,5542	0,5496	0,5236	0,7936	0,5439	0,8543	0,7965	0,6932
2021	0,9461	0,5939	0,5875	0,5613	0,7689	0,4316	0,8642	0,8152	0,6961
Навчально-науковий заклад В									
2019	0,6674	0,6630	0,4463	0,3526	0,6836	0,3765	0,6798	0,8189	0,5860
2020	0,6314	0,6789	0,4765	0,4462	0,6298	0,4134	0,7198	0,8134	0,6011
2021	0,6258	0,7113	0,4678	0,5121	0,5463	0,4127	0,7231	0,8277	0,6033

Джерело: розраховано авторами

Таблиця 5.9

Результати розрахунків якісного рівня економічної безпеки закладів освіти

Період	Значення інтегрального показника	Інтервал за теорією Харрінгтона	Рівень безпеки діяльності закладу вищої освіти
Навчально-науковий заклад А			
2019	0,7065	0,63 – 0,79	добрий рівень безпеки
2020	0,6932	0,63 – 0,79	добрий рівень безпеки
2021	0,6961	0,63 – 0,79	добрий рівень безпеки
Навчально-науковий заклад В			
2019	0,5860	0,37 – 0,62	задовільний рівень безпеки
2020	0,6011	0,37 – 0,62	задовільний рівень безпеки
2021	0,6033	0,37 – 0,62	задовільний рівень безпеки

Джерело: розраховано авторами

В процесі проведення дослідження було проведено ідентифікацію та класифікації ризиків інформаційної екосистеми закладів освіти. До найбільш

загрозливих видів ризиків, які можуть негативно вплинути на рівень економічної безпеки закладу освіти віднесено політичні та фінансові ризики. До політичних ризиків віднесено: нестабільне політичне становище України, анексію частини території України, повномасштабна війна. До фінансових ризиків віднесено: обмеженість фінансових ресурсів закладів освіти, невикористання повною мірою всіх можливостей закладів освіти щодо отримання додаткових фінансових ресурсів, неефективне використання наявних фінансових ресурсів в закладах освіти.

РОЗДІЛ 6. ФУНКЦІОНУВАННЯ ДЕЦЕНТРАЛІЗОВАНИХ АВТОНОМНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ (ДАО) В ЕКОНОМІЦІ МІСТА

6.1.1. Децентралізовані автономні організації для економіки міста (Віровець Д.В., Обушний С.М.)

Децентралізована автономна організація (ДАО) – цифрова організація, де правила та умови участі закріплені у вигляді програмних протоколів (смарт-контрактів) з використанням децентралізованих платформ (Bitcoin, Ethereum, Binance Smart Chain, Solana, тощо), що дозволяє створювати цифрові спільноти без необхідності застосування особливих форм контролю, бюрократичних процедур та участі посередників. Економічна концепція використання ДАО в економіці міста полягає в можливості створення об'єднань мешканців громад, в тому числі за участю органів влади та виконавців, на основі рівності та відсутності бюрократії, з використанням сучасних безпечних децентралізованих технологій. Пряма цифрова демократія, закріплена в концепції ДАО дозволить суттєво прискорити реалізацію місцевих ініціатив з використанням сучасних механізмів їх фінансування силами громади.

Використання ДАО в економіці міста полягає в наступному:

- планування благоустрою та розвитку окремих громад та територій міста з використанням ДАО
- спільне фінансування проектів благоустрою через ДАО
- організація ОСББ з використанням ДАО
- децентралізоване працевлаштування в ДАО
- електронний паспорт мешканця міста
- інструменти соціальних ДАО: Metaverse, IoT, AI, криптовалюта спільноти, суб-ДАО, оракули, соціальні мережі тощо.

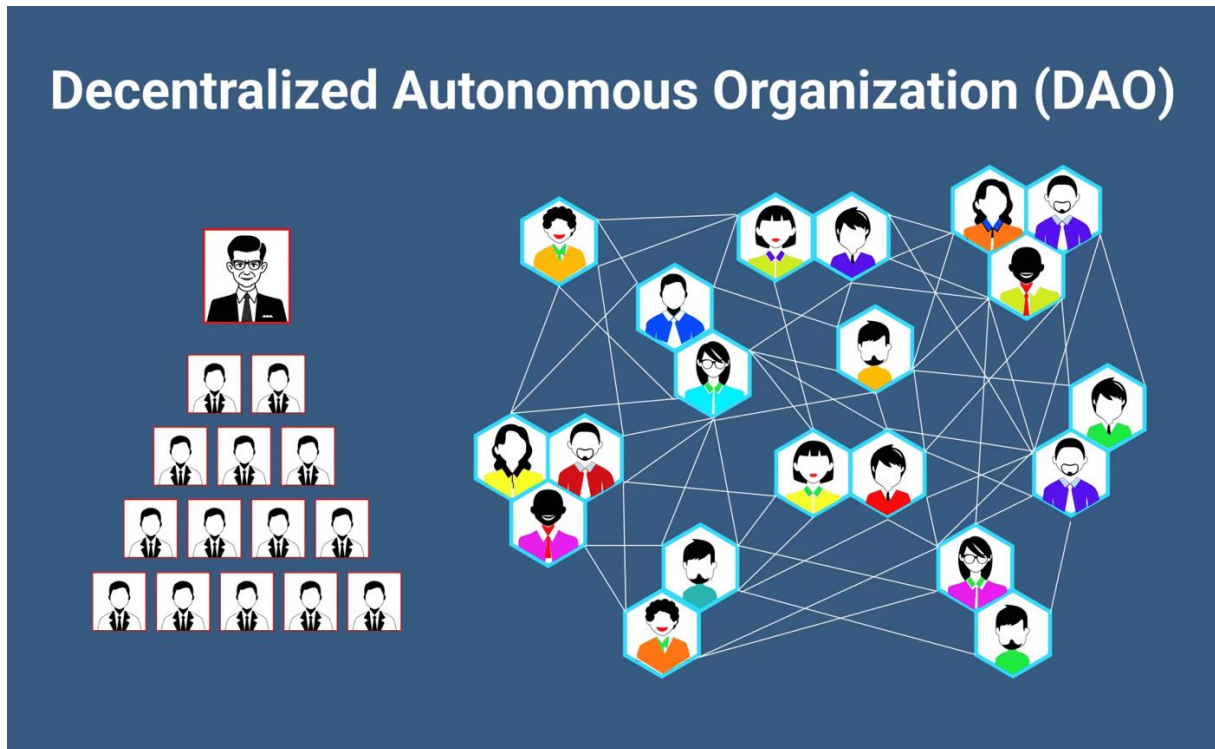

Рис. 6.1. Традиційна форма управління та форма управління DAO

Приклади використання децентралізованих технологій в економіках міст та громад відомі по всьому світу, що підтверджують дослідження та звіти аналітичних компаній.

Smart Cities and Blockchain

Рис. 6. 2. Ініціативи з використанням технології блокчейн в економіках сучасних міст за PWC.

6.1.2. Планування благоустрою та розвитку окремих громад та територій міста з використанням DAO

Концепція вдосконалення та розвитку окремих комун, територій і сіл за допомогою DAO передбачає використання децентралізованого процесу прийняття рішень, прозорості та участі громади для сприяння сталому зростанню та розширення можливостей місцевих жителів.

Короткий опис концепції: з використанням децентралізованих платформ реалізовувати форму електронних петицій та голосування за проекти благоустрою серед мешканців громад, а також спільного фінансування заходів громади.

Створення DAO: Першим кроком є створення DAO, який слугуватиме децентралізованою структурою управління. DAO працюватиме на платформі блокчейн, забезпечуючи безпечні та прозорі транзакції та механізми голосування. DAO буде представляти колективні інтереси жителів і зацікавлених сторін у межах комуни, території чи села. Розподіл електронних голосів можливо через придбання (за криптовалюту) або через підписку управляючих токенів, в яких закріплюється передбачена кількість голосів. Подальша активна участь в організації також може преміюватися управляючими токенами, що може в перспективі збільшувати вплив окремих учасників на прийняття рішення.

Визначення бачення та цілей: DAO, як цифрова організація, працюватиме з громадою для створення чіткого бачення розвитку. Цей процес передбачає залучення мешканців до мозкових штурмів, опитувань та зустрічей громади для визначення ключових пріоритетів, таких як покращення інфраструктури, соціальні послуги, економічний розвиток та екологічна стійкість.

Прийняття рішень і голосування: DAO сприятиме демократичним процесам прийняття рішень. Мешканці можуть подавати пропозиції щодо проектів, ініціатив чи політик з наступним голосуванням членів громади. Кожен мешканець мав би право голосу, забезпечуючи інклюзивність і справедливість. DAO забезпечує безпечні та перевірені механізми голосування на умовах прозорості та зниження ризиків шахрайства

Розподіл ресурсів: після схвалення пропозицій шляхом голосування DAO розподіляє ресурси з визначеного пулу коштів. Ці кошти можуть надходити з різних джерел, включаючи державні гранти, внески громади або зовнішні партнерства. Процес розподілу буде прозорим, забезпечуючи справедливий розподіл ресурсів на основі потреб і пріоритетів, визначених громадою.

Співпраця та партнерство: DAO може мати активне партнерство із зовнішніми організаціями, неурядовими організаціями, підприємствами та державними установами з метою отримання додаткової інформації та ресурсів. Ці партнерства можуть забезпечити доступ до фінансування, технічної підтримки та обміну знаннями для посилення зусиль щодо розвитку в межах комуни, території чи села.

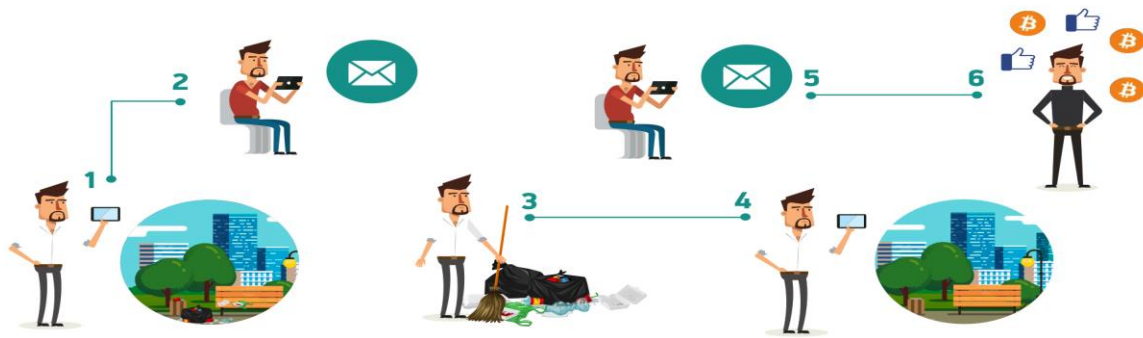

Рис. 6.3. Приклад модулю DAO, що мотивує мешканців на вирішення місцевих екологічних та організаційних проблем (1-2 комунікація, 3-4 заохочення рейтингами, 5-6 заохочення преміями).

Залучення та освіта спільноти: DAO буде зосереджено на сприянні залученню та участі активної частини спільноти. Можлива організація регулярних зустрічей громади, проведення семінаїв та освітніх програм для розширення можливостей мешканців, нарощування потенціалу та покращення їхнього розуміння функцій DAO та процесів прийняття рішень. Це сприяло б почуттю власності та забезпечувало довгострокову стійкість. Комунікації також можливі через соціальні мережі, що прискорює прийняття рішень. Спеціальні інструменти дозволяють зчитувати активність окремих членів, що є підставою для їх винагороди рейтингами, подарунками від громади, додатковими привілеями в громаді, тощо.

Постійне вдосконалення та адаптація: DAO використовує попередні вдалі рішення та вдосконалюватиме свої процеси на основі відгуків спільноти та визначених спільнотою нових потреб. DAO регулярно оцінюватиме ефективність реалізованих проєктів і політик, вносячи необхідні корективи, заохочуватиме інновації та експерименти, підтримуючи пілотні ініціативи та заохочуючи членів спільноти пропонувати нові ідеї для розвитку. Інноваційні цифрові інструменти з використанням штучного інтелекту (AI), IoT (Internet of things) та різних цифрових візуалізацій можуть активно використовуватися для покращення процесів прийняття рішень та їх реалізації.

Впроваджуючи DAO для окремих комун, територій і сіл, мета полягає в тому, щоб розширити можливості жителів, сприяти інклюзивності та сталому розвитку шляхом використання децентралізованого прийняття рішень, прозорості та участі громади без будь-якого посередництва в особі державних інститутів та органів влади.

Практичне застосування: пропозиції щодо змін та благоустрою територій та визначення громадської думки, створення та розподіл бюджетів недержавних проєктів силами громади, підтримка місцевих ініціатив, з використанням сучасних комунікаційних та інформаційних засобів та переваг децентралізованих сервісів та фінансів.

6.1.3. Спільне фінансування проєктів благоустрою міст і селищ з використанням DAO

Концепція спільного фінансування проєктів покращення міст і сіл через DAO (децентралізовану автономну організацію) передбачає залучення колективних ресурсів і участі мешканців, підприємств і зовнішніх зацікавлених сторін для фінансування та підтримки різноманітних ініціатив розвитку.

Короткий опис концепції: DAO мають внутрішні фонди (AUM – assets under management), які створюються учасниками організації та внесками від меценатів з метою їх наступного розподілу шляхом голосування членів для

фінансування окремих проектів та ініціатив. Будь-який член DAO може винести пропозицію на голосування з відповідними критеріями стосовно бюджету, після схвалення автоматично необхідна сума коштів виділяється відповідальним особам. Структура організації може дозволяє передавати повноваження до більш активних членів, а також надавати більшої ваги голосам окремих членів з високими рейтингами участі.

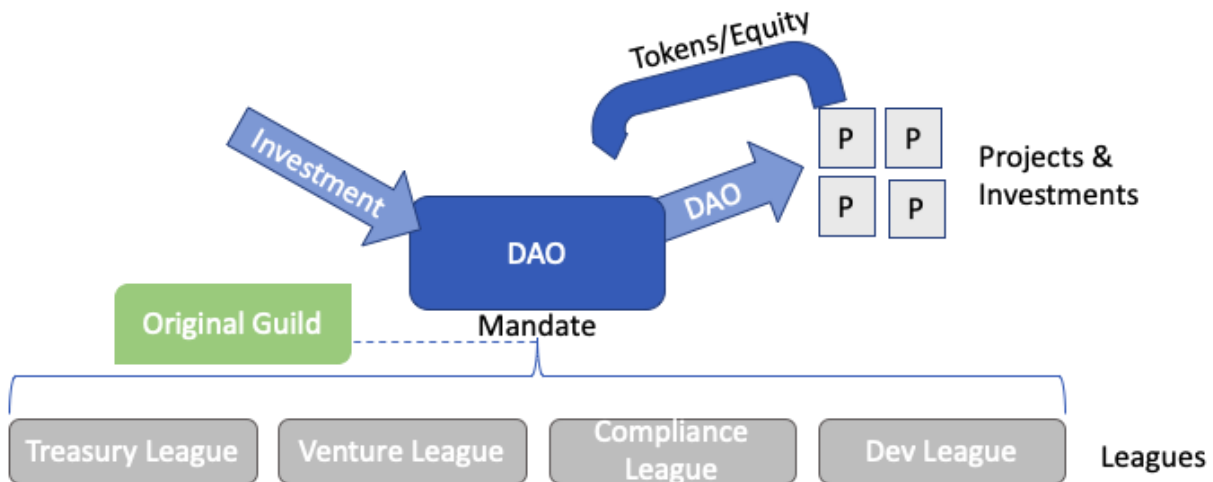

Рис 6.4. Фінансова структура DAO спільноти (<https://github.com/the-dao/whitepaper>)

Визначення проектів благоустрою: DAO працюватиме з громадою та відповідними зацікавленими сторонами для визначення проектів благоустрою, які відповідають потребам і пріоритетам міста та сіл. Ці проекти можуть включати розвиток інфраструктури, покращення громадських послуг, екологічні ініціативи, культурні програми або будь-яку іншу сферу покращення, визначену громадою. Окремі учасники також мають право на ініціативи через створення електронних пропозицій, які підлягають розгляду учасниками DAO в певний автоматизований спосіб.

Подання та оцінка пропозицій: члени спільноти, організації або команди проектів матимуть можливість подавати пропозиції щодо фінансування через DAO. Ці пропозиції окреслюють цілі проекту, план реалізації, орієнтовний бюджет та очікувані результати. DAO сприятиме прозорому процесу оцінювання етапів реалізації, аналіз досягнення мети та відповідності загальним цілям

розвитку. Фінансові інструменти такі як реальні опціони чи моделі дерев рішень можуть допомагати в плануванні та реалізації проектів. Також можливе залучення експертів шляхом надання їм спеціальних прав при прийнятті рішень.

Механізм фінансування: DAO створить пул коштів із різних джерел, включаючи внески громади, державні гранти, корпоративне спонсорство та благодійні пожертвування. Учасники DAO матимуть можливість вносити кошти в цей пул залежно від своїх особистих можливостей та інтересів. Взамін на внески учасники можуть отримувати цифрові токени різних форматів в залежності від структури організації. Заохочення фінансування проекту може відбуватися з використанням різних заохочувальних методик, в тому числі ігрових командних моделей, преміювання, надання привілеїв, прав, тощо. Розумні контракти забезпечують при цьому безпечне та прозоре поводження з коштами фондів.

Голосування та розподіл ресурсів: для оцінки пропозицій в DAO передбачений механізм голосування для визначення розподілу коштів на затверджені проекти. Кожен учасник матиме право голосу на основі свого внеску або інших заздалегідь визначених критеріїв. Цей демократичний процес прийняття рішень гарантує, що проекти за підтримки громади отримають необхідну фінансову підтримку в найбільш демократичний спосіб.

Виконання та моніторинг проектів: після розподілу ресурсів DAO контролює етапи реалізації схвалених проектів. Вона тісно співпрацює з проектними групами, підрядниками та постачальниками послуг для забезпечення ефективного впровадження. DAO може використовувати механізми моніторингу для відстеження прогресу проекту, забезпечення дотримання бюджетів і термінів, а також оцінки впливу фінансованих ініціатив. В таких процесах можуть брати участь окремі експерти та учасники (зазвичай називаються оракулами), а також отримувати інформацію з встановлених пристроїв та сенсорів, що дозволяють спостереження в режимі реального часу.

Звітність і прозорість: DAO сприятиме прозорості, надаючи регулярні звіти про стан профінансованих проектів, включаючи фінансові звіти, оновлення

прогресу та досягнуті ключові етапи. Така прозорість створює довіру між учасниками та широким співтовариством, підвищуючи підзвітність DAO, а також дає можливість долучати експертів, надаючи їм інформацію про проекти за рішенням учасників.

Співпраця та партнерство: DAO може активно співпрацювати та мати партнерство із зовнішніми організаціями, державними установами, неурядовими організаціями, підприємствами, благодійними фондами щоб залучити додаткові ресурси та досвід. Ці партнерства можуть надати доступ до додаткового фінансування, технічної підтримки та спеціальних знань, підвищуючи успіх і вплив фінансованих проектів.

Залучення та освіта громади: DAO буде зосереджено на сприянні залученню громади в проекти та консультацій щодо ініціатив спільного фінансування. Можлива організація інформаційних кампаній, семінарів та освітніх програм для інформування мешканців, підприємств та інших зацікавлених сторін про проекти DAO, можливості участі та важливість колективного фінансування для розвитку громади.

Постійне вдосконалення та адаптація: DAO буде постійно проводити оцінку своїх процесів та ефективності, шукаючи відгуків від учасників і зацікавлених сторін для покращення своїх функцій. Можлива адаптація до мінливих потреб і динаміки спільноти, вивчаючи інноваційні моделі фінансування та механізми для посилення впливу спільних фінансових зусиль.

Впроваджуючи DAO для спільного фінансування проектів покращення, міста та села можуть використовувати як колективні ресурси громади, так і ресурси окремих учасників, бізнесу та зовнішніх зацікавлених сторін для фінансування та підтримки ініціатив розвитку. Децентралізований характер DAO забезпечує прозорість, інклюзивність і розширення можливостей спільноти, сприяючи сталому зростанню та прогресу. Використання цифрових паспортів учасників DAO допоможе вести облік участі та більш справедливому розподілу прав та привілеїв в організації.

6.1.4. DAO для організації ОСББ (цифрові кондомініуми)

Ідея використання DAO для організації місцевих кондомініумів передбачає використання децентралізованого процесу прийняття рішень, прозорості та участі громади житлових комплексів для покращення управління кондомініумами. Через віртуалізацію внесених в кондомініум активів можливий їх справедливий їх розподіл та управління на основі цифрового статуту об'єднання мешканців. При цьому суттєво спрощується процес управління та контролю виконання рішень через відсутності необхідності мати будь-яких посередників та адміністраторів для управління спільним майном. Крім цього, через DAO кондомініум може реалізовувати свої послуги клієнтам з використанням віртуальних активів.

Нижче описаний приклад, як DAO можна використовувати в цьому контексті. Створення та налаштування DAO для потреб кондомініумів. Першим кроком є створення DAO, спеціально розробленого для управління кондомініумами. DAO працюватиме на платформі блокчейн, забезпечуючи безпечні та прозорі транзакції, механізми голосування з використанням розумних контрактів. Це слугуватиме децентралізованою структурою управління та електронним статутом для спільноти кондомініумів.

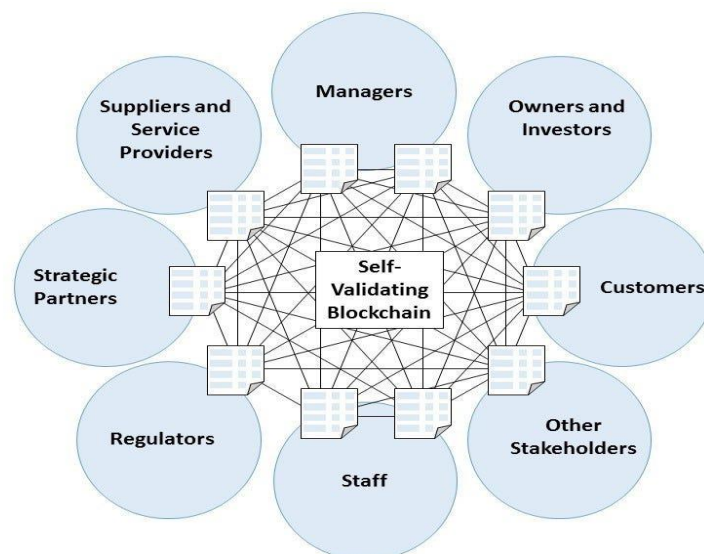

Рис. 6.5. Елементи DAO кондомініуму.

Членство та управління: мешканці житлового комплексу або окремої адміністративної громади можуть стати членами DAO на підставі спеціальної реєстрації. Кожен з яких матиме права голосу, пропорційні своїй власності чи участі в громаді. DAO забезпечить демократичне прийняття рішень, коли члени можуть брати участь у голосуванні з різних питань, пов'язаних з управлінням та благоустроєм спільного майна об'єкту (прибудинкові території, місця загального користування, інше майно громади).

Технічне обслуговування об'єктів: DAO керує техобслуговуванням та ремонтними проектами в об'єкті. Учасники DAO можуть подавати пропозиції щодо проектів технічного обслуговування чи ремонту із зазначенням обсягу, орієнтовної вартості та термінів. Ці пропозиції потім будуть предметом голосування учасниками, а кошти виділятимуться з визначеного пулу в рамках DAO для затверджених проектів.

Бюджетування та фінанси: DAO відіграватиме вирішальну роль в управлінні фінансами кондомініуму. Члени вносять гонорари або внески до комунального фонду в рамках DAO. Прозора бухгалтерська книга DAO забезпечить видимість фінансових операцій, забезпечить підзвітність і полегшить процес бюджетування. Смарт-контракти можуть автоматизувати збір комісій і розподіл коштів відповідно до заздалегідь визначених правил, а також проводити певні транзакції автоматично на підставі наданої інформації (оплата рахунків, надання доступів, отримання даних, тощо). Лічильники, сенсори та дані спостережень, надані організації в автоматичному режимі суттєво прискорять та поліпшують якість рішень.

Постачальники послуг і контракти: DAO може сприяти вибору та управлінню постачальниками послуг для різноманітних послуг, пов'язаних з кондомініумами, таких як охорона, обслуговуючий персонал, послуги з прибирання або озеленення. Члени можуть пропонувати потенційних постачальників послуг, а DAO може сприяти прозорому процесу торгів або переговорам щодо контракту, забезпечуючи справедливі та конкурентні ціни.

Можливе використання Метаверсів для наглядності можливих результатів облаштування територій та ландшафту.

Правила та умови партнерства: DAO дає можливість встановлювати та вносити зміни до правил та положень, що регулюють діяльність кондомініумів. Члени можуть пропонувати зміни до статуту, рішень спільноти чи будь-яких інших положень, а DAO забезпечить демократичний процес голосування для їх схвалення. Це гарантує, що структура управління відображає колективні переваги та інтереси мешканців.

Комунікація з громадою: DAO може забезпечити платформу для ефективної комунікації та залучення громади в діяльність кондомініумів. Це може полегшити обмін важливими оголошеннями, подіями спільноти або обговореннями серед учасників можливих поліпшень. Це сприяє розвитку почуття спільноти та заохочує до активної участі та співпраці.

Вирішення суперечок: DAO також може мати механізм для вирішення суперечок або конфліктів у спільноті кондомініумів. Члени можуть подавати суперечки до DAO, що сприятиме прозорому та неупередженому процесу вирішення, потенційно залучаючи посередництво або арбітраж. Це забезпечує справедливість і мінімізує потребу зовнішнього втручання.

Постійне вдосконалення та адаптація: DAO постійно розвиватиметься та вдосконалюватиметься відповідно до пропозицій, відгуків та потреб спільноти. Учасники можуть пропонувати вдосконалення функціональних можливостей DAO або пропонувати нові ініціативи для покращення структури спільноти. DAO буде адаптуватися до динаміки відносин та вимог кондомініуму, забезпечуючи актуальність та ефективність своєї структури та інструментів.

Використовуючи DAO для організації кондомініумів, мешканці можуть брати активну участь у прийнятті рішень, підвищити прозорість і покращити загальне управління комплексом. Децентралізований характер DAO сприяє розвитку почуття власності та залученості до справ громади, що веде до більш ефективної роботи, підвищення рівня задоволеності мешканців і кращого життя в кондомініумі.

6.1.5. Електронний паспорт мешканця з використанням NFT або SBT для DAO місцевих громад

Ідея впровадження електронного паспорта мешканця за допомогою NFT (незамінних токенів носіїв інформації) або SBT (незамінних токенів носіїв персональної інформації) для місцевих громад у рамках DAO спрямована на покращення участі, перевірки особи та залучення в проекти громади.

Нижче наводимо опис концепції. Паспорт на основі NFT або SBT: кожному мешканцю буде видано унікальний NFT або SBT, який слугуватиме їхнім електронним паспортом для участі в DAO місцевої спільноти, а також інших децентралізованих проектах. Цей цифровий паспорт може містити інформацію про резидента, таку як його особистість, персональні дані, права, допуски, винагороди, навички, рейтинги, рівень знань, статус проживання та права участі в DAO. Характерно є те, що завдяки децентралізованій структурі сам учасник керує інформацією без будь-яких посередників, установ чи державних органів. Деяка інформація з реального світу може бути зареєстрована в такі паспорти з використанням сервісів уповноважених осіб (оракулів). Значення таких паспортів набуває в децентралізованому просторі та при використанні децентралізованих додатків, коли участь участь в проектах та винагороди за участь будуть залежати від ряду персональної та особистої інформації. DAO зможуть виставляти критерії участі в проектах з автоматичним допуском до завдань.

Паспорт для участі в DAO: Децентралізований цифровий паспорт забезпечить надійний і захищений від підробок метод підтвердження особи мешканців. Його можна пов'язати з офіційними документами, що посвідчують особу, або іншими формами підтвердження особи, гарантуючи, що лише офіційні члени спільноти можуть брати активну участь у діяльності, пов'язаній з DAO. Інші члени спільноти, як виконавці, експерти та тимчасові мешканці можуть мати обмежену участь.

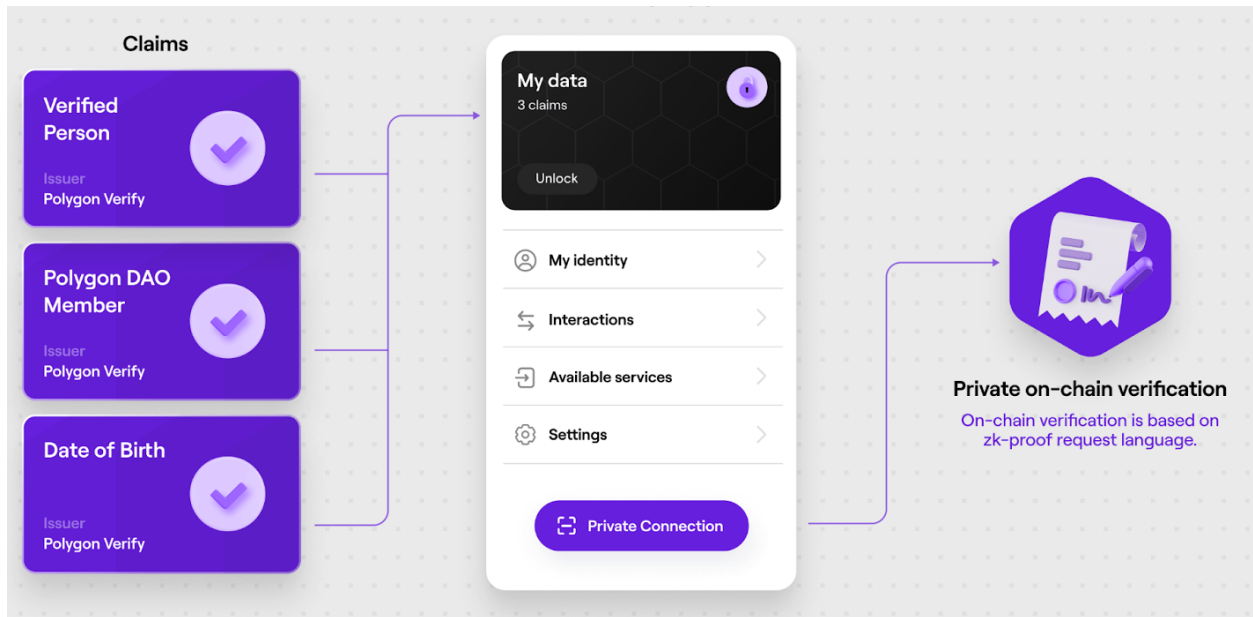

Рис. 6.6. Приклад цифрового паспорта в Polygon DAO.

Права участі: в електронному паспорті описуються права участі, рейтинги та привілеї резидента в DAO. Це може вказувати на їх право голосу, доступ до ресурсів спільноти, право на певні програми чи ініціативи або будь-які інші відповідні критерії, засновані на правилах управління DAO.

Безпека: цифровий паспорт на основі NFT або SBT можна безпечно зберігати в цифровому гаманці мешканця. Цифровий гаманець є зашифрованим з обмеженим доступом лише свого власника до свого паспорта. Це забезпечує конфіденційність і безпеку, зберігаючи контроль над обліковими даними.

Участь у DAO: електронний паспорт дозволить мешканцям брати активну участь у діяльності DAO, використовуючи його для голосування при прийнятті рішень громади, подання пропозицій, участі в дискусіях або доступу до ресурсів і надання послуг громади. Паспорт буде служити доказом їх особи без розкриття персональної інформації та підтвердженням участі у DAO з значенням всіх накопичених рейтингів та відзнак.

Характеристики токенів SBT: токени мають унікальні атрибути та можуть містити унікальні характеристики, які відображають історію мешканця та внесок у спільноту. Наприклад, токен може накопичувати бали репутації або досягнення

на основі активної участі або позитивного внеску в роботу DAO. Це посилює відчуття ідентичності та визнання себе частини спільноти.

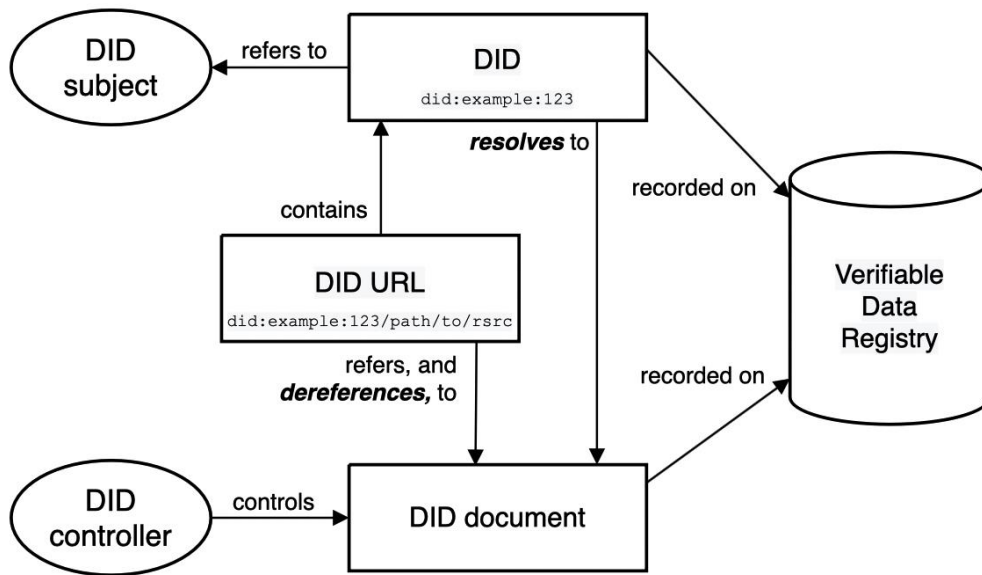

Рис. 6.7. Основні компоненти ідентифікації для децентралізованих цифрових паспортів

Переваги для громади: Електронний паспорт може надати доступ до ексклюзивних пільг та заохочень у громаді. Наприклад, мешканці з більшою історією активної участі або значних внесків у DAO можуть отримувати винагороди, знижки або пільговий доступ до ресурсів спільноти. Це заохочує постійне залучення та участь громади. Уніфіковані стандарти цифрових паспортів дозволять їх використовувати і в інших DAO, в тому числі в DAO інших спільнот, зберігаючи певні рейтинги та відзнаки.

Інтеграція з управлінням DAO: електронний паспорт буде інтегровано в механізми управління DAO. Пропозиції DAO, процеси голосування та прийняття рішень враховуватимуть репутацію або атрибути, пов'язані з паспортами жителів. Ця інтеграція гарантує, що мешканці з підтвердженим досвідом залученості та позитивного внеску мають сильніший голос у формуванні майбутнього громади.

Інформація та права власності: залежно від реалізації NFT або SBT природа паспорта може передбачати облік та передачу прав власності та інших

прав. Якщо мешканці виїжджають із громади, вони можуть передати свій паспорт (або частину прав) новому мешканцю, забезпечуючи плавний перехід прав участі. Ця функція забезпечує безперервну участь громади, навіть якщо мешканці змінюються.

Постійне вдосконалення та адаптація: DAO та система електронних паспортів постійно розвиватимуться та вдосконалюватимуться на основі відгуків та потреб спільноти. Мешканці можуть надавати пропозиції щодо вдосконалення, пропонувати зміни до правил управління або пропонувати нові ініціативи для покращення залучення та участі громади.

Впроваджуючи систему електронного паспорта з використанням NFT або SBT для місцевих спільнот у межах DAO, жителі можуть брати активну участь у процесах прийняття рішень, посилювати залучення громади та забезпечувати відчуття ідентичності та визнання в громаді. Інтеграція цих технологій сприяє прозорості, безпеці та інклюзивності, дозволяючи мешканцям відігравати активну роль у формуванні майбутнього своєї місцевої громади.

6.1.6. Децентралізована зайнятість в DAO міської громади

Децентралізована зайнятість у рамках децентралізованої автономної організації (DAO) у місті чи сільській громаді є інноваційною концепцією, яка має на меті сприяти розширенню економічних можливостей та місцевого самоврядування. Це передбачає використання технології DAO де окремі особи та компанії можуть займатися діяльністю, пов'язаною з працевлаштуванням та виконанням підрядів для потреб громади.

У цій системі DAO виступає як самоврядний суб'єкт, що керується колективним прийняттям рішень його учасниками та пропонує виконання доручень на умовах записаних в смартконтрактах.

Децентралізована модель працевлаштування в DAO дозволяє людям у місті чи сільській громаді брати участь у ринку праці, пропонуючи свої навички, послуги чи продукти безпосередньо на платформі DAO. Подібним чином

підприємства чи організації в межах спільноти можуть рекламувати можливості роботи або шукати певні послуги через платформу.

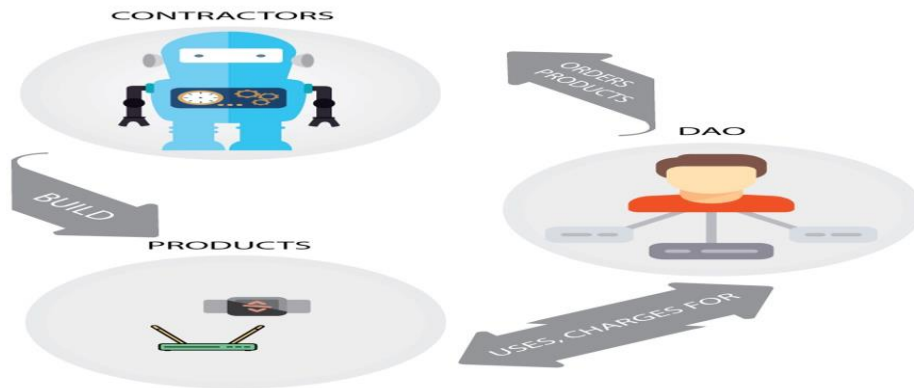

Рис. 6.8. Схематичне зображення виконання завдань для DAO

Приклад реалізації. Шукачі роботи: особи, які шукають роботу, можуть створювати профілі на платформі DAO чи використовувати цифрові паспорти, вказуючи свої навички, кваліфікацію та бажані умови роботи. Вони можуть шукати доступні списки вакансій або отримувати сповіщення, коли з'являються відповідні можливості.

Роботодавці: громада, місцеві підприємства, організації або навіть окремі члени спільноти можуть публікувати завдання або списки вакансій або вимоги до проектів на платформі DAO, в тому числі вказувати необхідні навички, винагороду та інші відповідні деталі.

Розумні контракти: коли шукач роботи знаходить відповідну можливість, він може співпрацювати з роботодавцем за допомогою розумних контрактів. Ці контракти визначали б умови найму, включаючи винагороду, години роботи та тривалість. Розумні контракти забезпечують прозорість і автоматично забезпечують виконання узгоджених умов.

Винагорода: після завершення роботи або попередньо визначених етапів розумні контракти ініціюють оплату від роботодавця шукачеві. Компенсація може бути в традиційній валюті або навіть у криптовалюти, залежно від уподобань учасників.

Репутація та відгуки: Платформа DAO може включати системи репутації, де як роботодавці, так і шукачі роботи можуть надавати відгуки та рейтинги для зміцнення довіри в спільноті. Цей механізм зворотного зв'язку може допомогти у створенні надійної та підзвітної екосистеми зайнятості. Репутація та відгуки за бажанням учасника можуть вноситися в його цифровий паспорт, а також в реєстр виконаних доручень відповідної DAO.

Завдяки децентралізації зайнятості таким чином платформа DAO забезпечує більш інклюзивний ринок праці. Це зменшує кількість посередників, знижує транзакційні витрати та дає змогу окремим особам у спільноті отримувати пряму вигоду від економічних можливостей. Крім того, прозорість і підзвітність, властиві технології блокчейн, можуть сприяти розвитку довіри та чесності між учасниками. Впровадження децентралізованої моделі працевлаштування в DAO вимагає ретельного планування, залучення спільноти та розвитку надійної технічної інфраструктури. Правові та податкові особливості, дотримання нормативних вимог і вирішення потенційних проблем також є ключовими аспектами, які необхідно враховувати при дослідженні такого інноваційного підходу до працевлаштування.

6.1.7. Інструменти та технології для DAO громади

Інструменти та технології, які можна використовувати в рамках сільської або міської громади DAO, можуть покращити управління та результативність. Цифрова сутність DAO дозволяє використовувати весь спектр сучасних цифрових і інформаційних технологій в структуру організації. Ось кілька ключових технологій, які можна інтегрувати в DAO громади:

Метавсесвіт: концепція метавсесвіту передбачає створення віртуального спільного простору, який дозволяє учасникам взаємодіяти один з одним і цифровими активами. У контексті сільської громади або міста DAO метавсесвіт може служити платформою для взаємодії з громадою, віртуальних зустрічей і

спільного прийняття рішень та візуалізацій майбутніх впроваджень. Це також може надати можливості для віртуальних ринків, культурних та освітніх заходів.

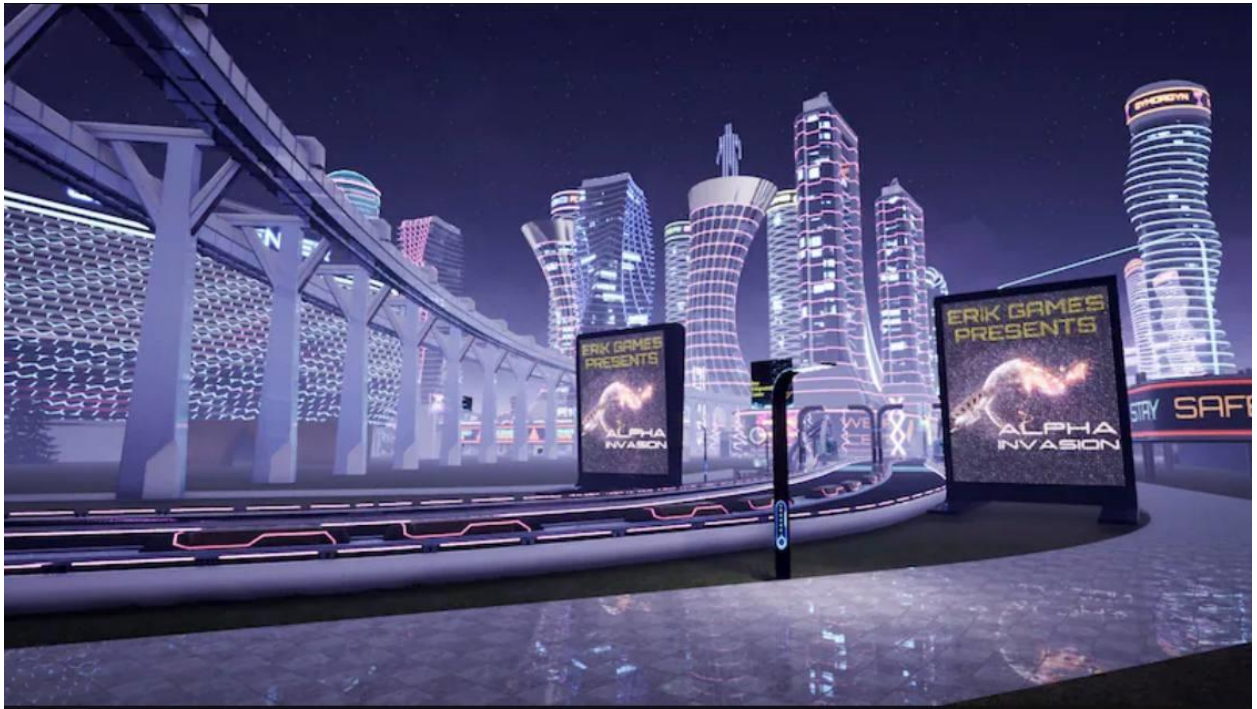

Рис. 6.9. Візуалізація благоустрою міста в Метаверсі.

Інтернет речей (IoT): IoT відноситься до мережі взаємопов'язаних пристроїв, які можуть збирати та обмінюватися даними. Інтегруючи пристрої IoT в DAO, громада може використовувати дані в реальному часі для різних цілей. Наприклад, датчики IoT можуть відстежувати та оптимізувати використання ресурсів, таких як споживання енергії або управління відходами, що веде до більш стійких практик. Це також може створити розумну інфраструктуру, ефективні транспортні системи та покращити загальну якість життя мешканців.

Штучний інтелект (AI): технології AI можна використовувати в DAO для автоматизації певних завдань, аналізу великих наборів даних і надання інформації для прийняття рішень.

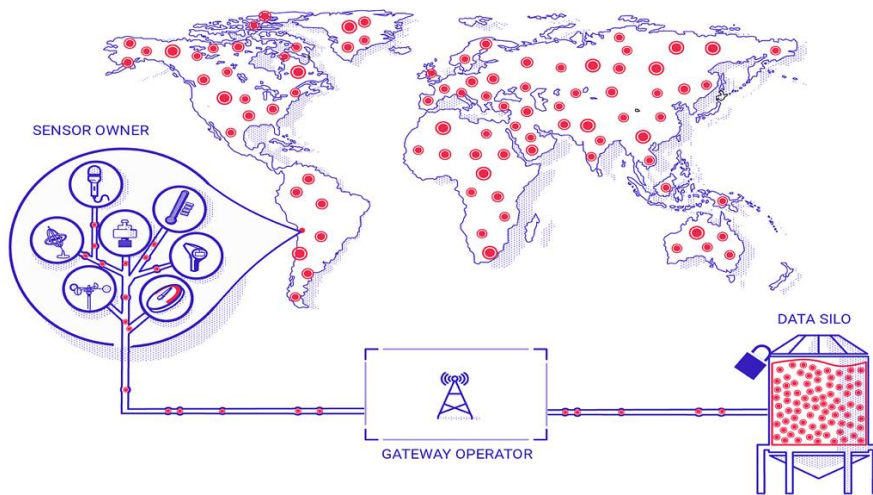

Рис. 6.10. Мережа IoT для децентралізованих сервісів.

Алгоритми штучного інтелекту можуть допомогти оптимізувати розподіл ресурсів, виявити закономірності та тенденції та передбачити майбутні сценарії. Наприклад, чат-боти на основі штучного інтелекту можуть допомагати членам спільноти знаходити відповідну інформацію або відповідати на їхні запити, підвищуючи ефективність адміністративних процесів. Також є можливості його використання для розв'язання суперечок.

Криптовалюта спільноти: Криптовалюта спільноти може бути введена в DAO для полегшення економічних транзакцій і стимулювання участі спільноти. Цю цифрову валюту можна використовувати для місцевої торгівлі, реалізації сервісів спільноти, винагороди за внески в громаду або як засіб обміну товарів і послуг. Це може сприяти місцевому економічному зростанню, заохочувати співпрацю та зміцнювати почуття спільної власності серед членів громади.

Суб-DAO: - це спеціалізовані філії в рамках більшої DAO, які зосереджені на конкретних секторах або інтересах спільноти. Ці суб-DAO можуть мати власні структури управління, процеси прийняття рішень і бюджети. Наприклад, можуть бути суб-DAO, присвячені освіті, охороні здоров'я, розвитку інфраструктури або

культурній діяльності. Така децентралізація прийняття рішень дозволяє приймати індивідуальні рішення та заохочує участь громади в різних сферах.

Оракули: Оракули - це системи або уповноважені особи з доступом в системи, які долають розрив між смарт-контрактами на основі блокчейну та даними реального світу. Вони забезпечують надійні вхідні дані для платформи DAO, забезпечуючи використання точної та актуальної інформації для прийняття рішень і транзакцій. Оракули можна використовувати для перевірки зовнішніх подій, погодних умов, ринкових цін або будь-яких інших відповідних даних, необхідних DAO.

Соціальні мережі: Соціальні мережі відіграють вирішальну роль у взаємодії з громадою та спілкуванні. Інтеграція функцій соціальної мережі в платформу DAO може полегшити обговорення, обмін інформацією та співпрацю між членами спільноти. Він також може служити каналом для зворотного зв'язку, пропозицій і процесів колективного прийняття рішень, сприяючи почуттю причетності та активної участі.

Важливо зазначити, що впровадження та інтеграція цих інструментів і технологій вимагають ретельного планування, технічного досвіду та участі спільноти. Забезпечення конфіденційності даних, безпеки та доступності є критично важливими міркуваннями при розгортанні цих технологій у DAO. Крім того, необхідно розробити ефективні моделі управління та правила, щоб керувати використанням цих інструментів і технологій у спосіб, який узгоджується з цінностями та цілями сільської громади чи міста.

ВИСНОВКИ

Сучасні міста є результатом урбанізаційного процесу та соціально-просторовою формою організації життя людей. Місто визначено як соціально-економічна система, в якій виділено наступні підсистеми: матеріально-технічна, фінансово-економічна, транспортна, екологічна, адміністративно-управлінська, соціально-демографічна, підсистема інформації та діджиталізації, підсистема безпеки проживання в місті. Місто як соціально-економічна система є відкритою, динамічною та складною системою, на яку впливають багато факторів. Фактори впливу на місто поділено на три рівня: макрорівень (світові тенденції), мезорівень (тенденції розвитку держави), мікрорівень (тенденції розвитку міста). Глобальні світові тенденції урбанізації також впливають на розвиток міст, насичуючи міста різними інноваціями та роблячи їх все більше комфортними, зручними та безпечними для проживання людини. Вплив глобальних урбаністичних тенденцій на розвиток міст має як позитивні сторони, так і негативні. До позитивних сторін віднесено: зростання зручності, комфортності і безпечності міст для проживання в них, економічна вигідність проживання в місті для мешканців міста, розвиток екологічного урбанізму та прояв принципів циркулярної економіки, швидкий розвиток інформатизації та діджиталізації. До негативних сторін міського проживання віднесено: зростання соціального розшарування серед мешканців міста, що посилюється територіальним розшаруванням компактного проживання бідних та багатих, наростання злочинності, екологічні проблеми. З'ясовано відмінності у розвитку міст Європи та Азії: європейські мегаполіси та агломерації мають уповільнені темпи зростання, азійські мегаполіси – навпаки, зростають дуже швидкими темпами. Темп урбанізації в Україні більш повільний, ніж темп урбанізації в Європі. Мешканці столиці України, міста Києва, як глобального міста світу, мають економічні переваги перед мешканцями інших міст України.

СПИСОК ОСНОВНИХ ПУБЛІКАЦІЙ ЗА ТЕМОЮ

У виданнях SCOPUS, WoS:

1. Valeriia Loiko, Andriy Butenko, Vladislav Teremetskyi, Svitlana Serohina, Viktor Sukhomlyn. (2023). Level of the information ecosystem of an educational institution and the impact of the digitization process on its development. (Рівень інформаційної екосистеми закладу освіти та вплив процесу цифровізації на його розвиток). *Revista de la universidad del zulia*. 3ª época. Año 14, N° 39, 2023, 474-491 DOI: <http://dx.doi.org/10.46925//rdluz.39.27> (*Web of science*)
2. I.Zelisko, O. Sosnovska, L. Oliynyk, V. Stefkivskyu, I. Manayenko (2021). Company business processes optimization as an imperative of its economic security. *Journal "Naukovyi Visnyk Natsionalnoho Hirnychoho Universytetu"*. 1. 145-153. doi: 10.33271/nvngu/20211/145 (**Scopus**).
3. Loiko, V., Aleksandrova, O., Zavadskyi, V., Bezprozvanna, T. and Pozdieieva, K. (2022). Risk analysis and determination of the level of security of the information ecosystem of the educational institution with the help of an expert system. (Аналіз ризиків та визначення рівня безпеки інформаційної екосистеми навчального закладу за допомогою експертної системи). *Proceedings of the Cybersecurity Providing in Information and Telecommunication Systems II. co-located with International Conference on Problems of Infocommunications. Science and Technology (PICST 2021). Volume I. P. 260-267. URL: <http://ceur-ws.org/Vol-3187/short5.pdf> (**Scopus**)*
4. Sunduk A.M., Shvets P.A., Zhukova Yu.M., Loiko V.V. (2022). Parameters of economic security in the conditions of strengthening of information risks and threats. (Параметри економічної безпеки в умовах посилення інформаційних ризиків і загроз). *Proceedings of the Cybersecurity Providing in Information and Telecommunication Systems II. co-located with International Conference on Problems of Infocommunications. Science and Technology (PICST 2021). Volume II. P. 221-228. URL: <http://ceur-ws.org/Vol-3188/short3.pdf> (**Scopus**)*

5. Loiko, V., Teremetskyi, V., Loiko, D., Ivanova, A., & Pozdieieva, K. (2022). Innovative potential of the consumer sector of the economy: financial, economic and legal aspects. (Інноваційний потенціал споживчого сектору економіки: фінансово-економічні та правові аспекти). *Amazonia Investiga*, 11(52), 155-164. DOI: <https://doi.org/10.34069/AI/2022.52.04.17> (*Web of science*)
6. Valeriia V. Loiko, Olena S. Aleksandrova, Nataliia N. Vinnikova, Vitaliy N. Zavadskyi, Daria N. Loiko. Methodical Tools for Security Level Diagnostics of the Modern University's. (Методичний інструментарій діагностики рівня безпеки сучасного університету). *International Journal of Electronic Security and Digital Forensics*. Vol. 13, No. 2, 2021. P. 115-132. (*Scopus*)
7. Loiko V., Teremetskyi V., Maliar S., Rudenko M. & Rudenko V. (2021). Critical infrastructure of the housing sector of the national economy: economic and legal aspect. (Критична інфраструктура житлового сектора національної економіки: економіко-правовий аспект). *Amazonia Investiga*, 10(44), 278-287. DOI: <https://doi.org/10.34069/AI/2021.44.08.27> (*Web of science*)
8. Лойко В.В., Величко В.О., Маринів А.В., Стешенко Т.В. Забезпечення фінансової спроможності об'єднаних територіальних громад. Збірник наукових праць «Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики». Т. 2. № 33. 2020. С. 194-204. <https://doi.org/10.18371/fcaptp.v2i33.206608>
DOI: <https://doi.org/10.18371/fcaptp.v2i33.206608> (*Web of science*)
9. Лойко В.В., Храпкіна В.В., Маляр С.А., Руденко М.В. Економіко-правові засади забезпечення захисту критичної інфраструктури. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2020. Том 4. № 35. С. 426-438. URL: <http://fkd.org.ua/article/view/222453/222768> (*Web of Science*)
10. Vyktoriia Marhasova, Stanislav Maliar, Mukola Ivanov, Olga Garafonova, Olena Kozyriev (2022). IT team building process management based on a competency approach. *Cybersecurity Providing in Information and Telecommunication Systems*. CPITS II 2021. 26 October 2021. Vol. II. P. 76-87. URL: <http://ceur-ws.org/Vol-3188/paper8.pdf> (*Scopus*)

11. Sergiy Obushnyi, Denys Virovets, Hennadii Hulak, Artem Platonenko, and Roman Kyrychok (2022). Ensuring Data Security in the Peer-to-Peer Economic System of the DAO CEUR Workshop Proceedings (CEUR-WS.org), <https://ceur-ws.org/Vol-3187/short8.pdf>, Proceedings of the Cybersecurity Providing in Information and Telecommunication Systems II. Volume I (CPITS-II-2021), Kyiv, Ukraine, October 26, 2021 (online). (**Scopus**).
12. Mishchuk Ievgeniia, Riabykina Yekateryna, Ushenko Natalya, Namova Oksana, Tkachenko Sergii, Yastremska Natalia (2022). Intellectual Capital as a Factor Forming Economic Security of Enterprises in Society 5.0 (Інтелектуальний капітал як фактор формування економічної безпеки підприємств у суспільстві 5.0). *WSEAS TRANSACTIONS on BUSINESS and ECONOMICS*. Volume 19, 2022. Pp. 269 – 277. DOI: 10.37394/23207.2022.19.25 (**Scopus**)
13. Tereshchenko E., Ushenko N., Dielini M., Nesterova M., Lozhachevska J., Honcharenko N. (2021). Behavioral models of decision-making by business and industry stakeholders. *Financial and credit activity: problems of theory and practice*. 5(40), 300–313. <https://doi.org/10.18371/fcaptp.v5i40.245156> (**Web of Science**)
14. Tereshchenko Eleonora, Sosnovska Olga, Ushenko Natalya, Andryeyeva Viktoriya, Kovalova Mariia (2022). Information system of assessment of risks of business processes of the enterprise. Proceedings of the Cybersecurity Providing in Information and Telecommunication Systems II. co-located with International Conference on Problems of Infocommunications. Science and Technology (PICST 2021). Volume II. P. 214-220. URL: <http://ceur-ws.org/Vol-3188/short2.pdf> (**Web of Science**)
15. Kraus N. M., Odnorog M. A., Kraus K. M. (2019). The features of entrepreneurial interactions in the agricultural sector in terms of institutional transformations. *Baltic Journal of Economic Studies* 2019, Number, Riga, Latvia», Vol. 5 (2019) No. 4 Number. – page 171-181. (**Web of Science**)
16. Oksana Kazak, Tetyana Obelets (2019). Determinants of investment sphere development in the context of the modern economic paradigm. «Baltic Journal

of Economic Studies 2019, Number, Riga, Latvia», Vol. 5 (2019) No. 5 Number. – page 54-61. (*Web of Science*)

17. Sergiy Obushnyi, Roman Kravchenko and Yevhenii Babichenko (2019). Blockchain as a Transaction Protocol for Guaranteed Transfer of Values in Cluster Economic Systems with Digital Twins / Problems of Infocommunications Science and Technology. 2019. Issue #1. PP. 241 – 245. (*Web of Science*)

18. Kraus N., Andrusiak N., Savchenko A., Iavich M. (2020). Practices of Using Blockchain Technology in ICT under the Digitalization of the World Economy. Proceedings of the International Workshop on Conflict Management in Global Information Networks (CMiGIN 2019) co-located with 1st International Conference on Cyber Hygiene and Conflict Management in Global Information Networks (CyberConf 2019) Lviv, Ukraine, November 29, 2019. ONLINE: <http://ceur-ws.org/Vol-2588/> ISSN (In Print) 1613-0073, (Online) <http://ceur-ws.org/Vol-2588/> URN: <urn:nbn:de:0074-2588-5> ARCHIVE: <http://sunsite.informatik.rwth-aachen.de/ftp/pub/publications/CEUR-WS/Vol-2588.zip> ISSN 1613-0073 <http://ceur-ws.org/Vol-2588/paper8.pdf> – p. 80 – 89.

19. Jacek, B., Prokopenko, M., Ramskyi, A., Shuplat, O., Halan, L, Mykhaylenko, D. (2020). Assessment of investment attractiveness of industrial enterprises (Оцінка інвестиційної привабливості промислових підприємств). *International Journal of Management* (11). pp. 27-35. (**Scopus**).

20. Kichuk, Y., Kunchenko-Kharchenko, V., Hrushchynska, N., Zhukova, Y., Yarish, O. (2021). Intellectual Capital of Institutions of Higher Education in the Knowledge Economy (Інтелектуальний капітал закладів вищої освіти в економіці знань). *Journal of Optimization in Industrial Engineering*, 14 (Special Issue), 159-166. DOI: 10.22094/joie.2020.677844 (http://www.qjie.ir/article_677844.html). (**Scopus**).

21. Kraus K., Kraus N., Manzhura O. (2021). Digitalization of Business Processes of Enterprises of the Ecosystem of Industry 4.0: Virtual-Real Aspect of Economic Growth Reserves (Цифровізація бізнес-процесів підприємств екосистеми Індустрії 4.0: віртуально-реальний аспект резервів економічного зростання). *WSEAS Transactions on Business and Economics*, Vol. 18, Art. #57. 569-

580. URL: [https://www.wseas.org/multimedia/journals/economics/2021/b165107-021\(2021\).pdf](https://www.wseas.org/multimedia/journals/economics/2021/b165107-021(2021).pdf). DOI: [10.37394/23207.2021.18.57](https://doi.org/10.37394/23207.2021.18.57) (**Scopus**).

22. Kraus, N., & Marchenko, O. (2021). Innovative-digital entrepreneurship as key link of Industry X.0 formation in the conditions of virtual reality. *Baltic Journal of Economic Studies*, 7(1), 47-56. <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2021-7-1-47-56> (**Web of Science**)

23. Kraus, K., Kraus, N., & Shtepa, O. (2021). Synergetic effects of network interconnections in the conditions of virtual reality (Синергетичні ефекти мережевих взаємозв'язків в умовах віртуальної реальності). *Journal of Entrepreneurship, Management and Innovation*, 17(3), 149-188. URL: https://jemi.edu.pl/uploadedFiles/file/allissues/vol17/issue3/JEMI_Vol17_Issue3_2021_Article5.pdf. <https://doi.org/10.7341/20211735> (**Scopus, Web of Science**).

24. Kraus K., Kraus N., Nikiforov, P., Pochenchuk, G., Babukh, I. (2021). Information and Digital Development of Higher Education in the Conditions of Innovatyzation Economy of Ukraine (Інформаційно-цифровий розвиток вищої освіти в умовах інноваційної економіки України). *WSEAS Transactions on Environment and Development*, Vol. 17, Art. #64. 659-671. URL: <https://wseas.com/journals/ead/2021/b305115-652.pdf> DOI: [10.37394/232015.2021.17.64](https://doi.org/10.37394/232015.2021.17.64) · (**Scopus**).

25. Ramskyi, A. (2021). Ways to Overcome Poverty and Income Inequality in the Context of New Global Challenges: the Most Important Conclusions for Ukraine (Шляхи подолання бідності та нерівності доходів у контексті нових глобальних викликів: найважливіші висновки для України). *Comparative Economic Research. Central and Eastern Europe*, 24(3), 53-73. <https://doi.org/10.18778/1508-2008.24.21> (**Scopus**).

26. Kraus N.M., Kraus K.M., Osetskyi V.L. (2021). Green business in blue economy: quality management and development of innovative products (Зелений бізнес у блакитній економіці: управління якістю та розробка інноваційних продуктів). *Lecture Notes in Mechanical Engineering: Advances in Thermal*

Engineering, Manufacturing, and Production Management (ICTEMA 2020). Springer, Singapore (27-28 June 2021, Jalpaiguri, India). Vol. 1. 383–394. (**Scopus**).

27. Vasyl Buhas, Ihor Ponomarenko, Valeriy Bugas & Andrii Ramskyi (2022). Using machine learning techniques to increase the effectiveness of cybersecurity (Децентралізовані автономні організації як нова форма економічного співробітництва в цифровому світі). *Cybersecurity Providing in Information and Telecommunication Systems. CPITS II 2021*. 26 October 2021. Volume II. P.273-281. URL: <http://ceur-ws.org/Vol-3188/short10.pdf> . (**Scopus**).

28. Iryna Kreidych, Oleksandr Kharchenko, Oksana Kazak (2022). Solvency Management in the Financial Security System of Housing and Communal Services. *Workshop on Cybersecurity Providing in Information and Telecommunication (CPITS-II-2021)*, Vol. 3188. P. 63-75. URL: <http://ceur-ws.org/Vol-3188/paper7.pdf> (**Scopus**).

29. Kraus K., Kraus N. (2022). Practice of Application of Latest Digital Technologies. *Workshop on Cybersecurity Providing in Information and Telecommunication (CPITS-II-2021)*, Vol. 3188. P. 207-213. URL: <http://ceur-ws.org/Vol-3188/short1.pdf> (**Scopus**).

30. Maryna Chyzhevska, Nataliia Romanovska, Andrii Ramskyi, Vitalii Venger, Mykola Obushnyi (2022). Behavioral biometry as a cyber security tool. (Поведінкова біометрія як інструмент кібербезпеки). *Cybersecurity Providing in Information and Telecommunication Systems. CPITS II 2021*. 26 October 2021. Volume II. P. 88-97. URL: <http://ceur-ws.org/Vol-3188/paper9.pdf> (**Scopus**).

У фахових виданнях:

1. Лойко В.В., Поздєєва К.В. Методичний підхід до розподілу бюджетних видатків на організацію навчального процесу в закладах загальної середньої освіти. *Ефективна економіка*, № 1, 2021. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8532>

2. Лойко В.В., Руденко В.С., Лойко Є.М. Динаміка розвитку домогосподарств міста Києва як складової соціальної безпеки міста. *Агросвіт*. 2022. № 4. С. 48 – 55.
3. Kraus K.M., Kraus N.M., Marchenko O.V. (2023). Information and investment activity of the enterprise: role, areas of influence and their relationship. *Інвестиції: практика та досвід*, 9. 35–39. URL: <https://www.nayka.com.ua/index.php/investplan/article/view/1467/1477>
4. Краус К.М., Краус Н.М., Манжура О.В. (2023). Стратегічні орієнтири інноваційного розвитку та управлінські рішення в енергетичній галузі України. *Актуальні питання у сучасній науці. Серія: Економіка*, 3(9). 50–62. URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/sn/article/view/3996/4018>.
[https://doi.org/10.52058/2786-6300-2023-3\(9\)-50-62](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2023-3(9)-50-62)
5. Краус К.М., Краус Н.М., Марченко О.В. (2023). Особливості та характер інформаційного забезпечення інвестиційної проектної діяльності на регіональному рівні. *Інвестиції: практика та досвід*, 6. 30–36. URL: <https://www.nayka.com.ua/index.php/investplan/article/view/1221/1230>
6. Краус К.М., Краус Н.М., Манжура О.В. (2023). Методика розрахунку дохідності й окупності інвестиційного проекту та інформаційне забезпечення його експертизи. *Інвестиції: практика та досвід*, 8. 36–42. URL: <https://www.nayka.com.ua/index.php/investplan/article/view/1360/1370>
7. Краус К.М., Краус Н.М., Манжура О.В. (2022). Blockchain як новітній фінансовий інститут: процеси, стратегії, технології та практика застосування в умовах цифровізації економіки. *Ефективна економіка*, 1. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/1_2022/76.pdf
8. Лойко В.В., Жукова Ю.М., Сундук А.М., Швець П.А. Глобальні урбаністичні тенденції розвитку міст як окремих соціально-економічних систем. *Економіка та держава*. 2021. № 9. С. 10 – 18.
9. Юрченко А.М., Краус К.М., Краус Н.М. (2022). Інституційні засади управління фінансовим забезпеченням закладів освіти: світовий досвід та українська практика. *Європейський науковий журнал Економічних та*

33. URL: <https://journal.eae.com.ua/index.php/journal/article/view/145/126>. <https://doi.org/10.32750/2022-0102>.

10. Лойко В. В., Маляр С.А., Лукашук А.І. Аналіз сучасного стану житлово-комунальної інфраструктури міста Києва. *Ефективна економіка*. 2020. № 1. – URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7561>

11. Лойко В. В., Маляр С. А. Аналіз ефективності залучення інвестицій у розвиток житлово-комунальної інфраструктури. *Інвестиції: практика та досвід*. 2020. № 3. С. 15–20. DOI: [10.32702/2306-6814.2020.3.15](https://doi.org/10.32702/2306-6814.2020.3.15)

12. Лойко В. В., Маляр С. А., Руденко М.В. Економіко-правові аспекти створення та функціонування об'єднань співвласників багатоквартирних будинків (ОСББ). *Економіка та держава*. 2020. № 5. С. 58–63. DOI: [10.32702/2306-6806.2020.5.58](https://doi.org/10.32702/2306-6806.2020.5.58)

13. Лойко В.В., Лойко Д.М., Руденко В.С. Розвиток домогосподарств України як складової економічної безпеки національної економіки. *Агросвіт*. 2020. № 13-14, С. 4-11. DOI: [10.32702/2306&6792.2020.13—14.4](https://doi.org/10.32702/2306&6792.2020.13—14.4)

14. Лойко В.В., Руденко М.В., Руденко В.С. Динаміка розвитку будівельних підприємств України та міста Києва в контексті забезпечення економічної безпеки. *Ефективна економіка*. 2020. № 7. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/7_2020/15.pdf

15. Лойко В.В., Маляр С.А., Вовк В.А. Аналіз економіко-правового забезпечення діяльності об'єднаних територіальних громад (ОТГ). *Агросвіт*. 2020. № 23. С. 17-25. DOI: [10.32702/2306-6792.2020.23.17](https://doi.org/10.32702/2306-6792.2020.23.17)

16. Шлапак А., Беляк, А. (2023). Комперативний аналіз поняття «організаційний механізм» у сучасному науковому просторі. *Механізм регулювання економіки*, (1(99)). URL: <http://mer-journal.sumy.ua/index.php/journal/issue/archive>

17. Лойко В. В., Маляр С.А., Лукашук А.І. Аналіз сучасного стану житлово-комунальної інфраструктури міста Києва. *Ефективна економіка*. 2020. № 1. – URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7561>

18. Лойко В. В., Маляр С. А. Аналіз ефективності залучення інвестицій у розвиток житлово-комунальної інфраструктури. *Інвестиції: практика та досвід*. 2020. № 3. С. 15–20. DOI: [10.32702/2306-6814.2020.3.15](https://doi.org/10.32702/2306-6814.2020.3.15)
19. Лойко В. В., Маляр С. А., Руденко М.В. Економіко-правові аспекти створення та функціонування об'єднань співвласників багатоквартирних будинків (ОСББ). *Економіка та держава*. 2020. № 5. С. 58–63. DOI: [10.32702/2306-6806.2020.5.58](https://doi.org/10.32702/2306-6806.2020.5.58)
20. Лойко В.В., Лойко Д.М., Руденко В.С. Розвиток домогосподарств України як складової економічної безпеки національної економіки. *Агросвіт*. 2020. № 13-14, С. 4-11. DOI: [10.32702/2306&6792.2020.13—14.4](https://doi.org/10.32702/2306&6792.2020.13—14.4)
21. Лойко В.В., Руденко М.В., Руденко В.С. Динаміка розвитку будівельних підприємств України та міста Києва в контексті забезпечення економічної безпеки. *Ефективна економіка*. 2020. № 7. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/7_2020/15.pdf
22. Обушний С.М., Віровець Д.В. Децентралізована цифрова економіка в часи глобальних та регіональних криз. *Економіка та держава*. 2020. URL: <http://www.economy.in.ua/>
23. Обушний С.М., Віровець Д.В. Децентралізація цифрової економіки як умова виходу із структурно-системної кризи. *Формування ринкових відносин в Україні, Збірник наукових праць*, Вип. 7–8 (230–231). К., 2020. 145 с.
24. Рамський А.Ю., Соколов Ю.М., Жильцов М.О. Застосування еkleктичної парадигми Даннінга при здійсненні прямих іноземних інвестицій. *Ефективна економіка*. № 12. 2020. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/11_2020/18.pdf
25. Сулима М.О., Смірнов Д.Р. Облік основних засобів підприємства в умовах воєнного стану. *Інфраструктура ринку*. 2023. № 70. URL: <http://www.market-infr.od.ua/uk/70-2023>
26. Нечипоренко А.В., Стабіас С.М. Фінансове планування та прогнозування в системі управління підприємством. *Ефективна економіка*. 2022. № 10. URL: <https://www.nayka.com.ua/index.php/ee/article/view/653>

27. Нечипоренко А.В. Особливості управління фінансовими ризиками підприємства в умовах трансформаційних змін. *Економічний вісник університету*. 2023. №56. С. 200-206. <https://doi.org/10.31470/2306-546X-2023-56-200-206>
28. Ушенко Н. В., Костікова К.О. Адаптаційні зміни у системі фінансово-економічної безпеки бізнесу України в умовах пандемії. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2021. №12. С. 82-91.
29. Петрова І.Л., Лойко Є.М. Методичний підхід до розробки маркетингової стратегії підприємства. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2022. № 1 (65). С. 95-104. DOI: 10.31732/2663-2209-2022-65-95-104
30. Лойко Є.М. Діджиталізація маркетингової комунікативної стратегії підприємства. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2021. № 4 (64). С. 135 - 142. DOI: 10.31732/2663-2209-2021-64-135-142
31. Лойко В. В., Зателепа А. І. Аналіз сучасного розвитку підприємств міста Києва в умовах євроінтеграції. *Ефективна економіка*. 2019. № 5. – URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7027>. DOI: [10.32702/2307-2105-2019.5.3](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2019.5.3)
32. Лойко В. В., Обушний С. М., Жукова Ю. М. Аналіз ефективності залучення іноземних інвестицій в економіку Києва. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. № 10. С. 5–10. DOI: [10.32702/2306-6814.2019.10.5](https://doi.org/10.32702/2306-6814.2019.10.5)
33. Краус Н.М., Краус К.М., Болдирева Л.М. Цифрові компетенції в сфері вищої освіти: задум, реалізація, результат. *Держава та регіон, Серія: Економіка та підприємництво*, 2019, № 1 (106), С. 4–9.
34. Краус Н.М., Краус К. М., Манжура О.В. Професії майбутнього у віртуальній реальності інноваційно-цифрового простору. *БІЗНЕС ІНФОРМ*. 2019. № 1. С. 132–138.
35. Краус Н.М., Краус К.М., Голубка С.М. Суспільний сектор в умовах інноватизації та цифровізації економіки України. *Ефективна економіка*. 2019. № 5. – URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7030>

У наукометричних виданнях, окрім SCOPUS, WoS:

1. Loiko V., Maliar S., Loiko Ye. (2021). Adaptation of the strategy of internet promotion of advertising services for management of an apartment building. *Economics, Finance and Management. Review.* Vol. 1. P. 67-74. DOI: <https://doi.org/10.36690/2674-5208-2021-1-67>

2. Лойко В.В., Лойко Є.М. Вплив діджиталізації на розвиток комунікаційної політики закладів освіти. *European scientific journal of Economic and Financial innovation.* 2021. № 2 (8). С.79 -90. DOI: <http://doi.org/10.32750/2021-0208>

3. Denys Virovets, Sergiy Obushnyi. (2020) Decentralized Autonomous Organizations as the New Form of Economic Cooperation in Digital World. *The USV Annals of Economics and Public Administration*, Vol 20, No 2(32) URL: <http://annals.seap.usv.ro/index.php/annals/issue/view/38/showToc>

4. Лойко В.В., Поздєєва К.В., Маляр С.А. Теоретико-методичні засади та проблеми функціонування механізму фінансування закладів загальної середньої освіти. *European scientific journal of Economic and Financial innovation.* 2020. № 1(5). С.68 - 78.

5. Лойко В.В., Лойко Є.М. Вплив діджиталізації на розвиток комунікаційної політики закладів освіти. *European scientific journal of Economic and Financial innovation.* 2021. № 2 (8). С. 79 - 90.

6. Лойко В.В., Маляр С.А. Економіко-правові аспекти інноваційного розвитку житлового фонду України. *European scientific journal of Economic and Financial innovation.* 2018. № 2. С. 77-86.

Монографії:

1. Фінансові механізми інноваційного економічного розвитку України в умовах євроінтеграції: монографія / за ред. В.В. Лойко, А.Ю. Рамського К.: КУБГ, 2019. 252 с.

2. Лойко В.В., Руденко В.С., Золотоверха А.В. Аналітичні аспекти впливу

пандемії на розвиток бізнесу в Україні на засадах соціальної безпеки. Стратегії сталого розвитку територій в умовах посткризового відновлення [текст]: [монографія] / під заг. ред. д.е.н., проф. Храпкіної В.В., д.ю.н., проф. Устименка В.А. К.: Інтерсервіс, 2021. С. 249 – 267.

Матеріали конференцій:

1. Лойко В.В., Маляр С.А. Фінансово-економічні та правові аспекти впорядкування стягнення земельного податку для ОСББ та ЖБК. Економіка, фінанси та управління сучасним містом: можливості, проблеми, перспективи [Текст]: матеріали науково-практичної конференції, (м. Київ, 11 квітня 2019 р.) / Київський університет імені Бориса Грінченка. Київ, 2019. С. 31-34.
2. Лойко В.В., Маляр С.А. Проблеми міст в умовах розвитку циркулярної економіки. Research and Practice: Collection of scientific articles. Lardy Publishing House, Paris, France, 2019. P. 23-27.
3. Loiko V., Maliar S. Development of housing and communal infrastructure of Ukraine in the conditions of circular economy. Abstracts of VI International Scientific and Practical Conference “Perspective directions of science of practice”. SH SCW "NEW ROUTE" Athens, Greece. 02-03 of March. 2020. Pp. 171-173.
4. Поздєєва К.В., Лойко В.В. Система фінансування шкільної освіти України. Соціально-економічні проблеми сучасності: Матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції, м. Маріуполь, 31 травня 2020 р. Маріуполь, 2020. С. 128-131.
5. Лойко В.В., Руденко В.С. Впровадження інноваційних продуктів у банках як чинник забезпечення соціальної безпеки. Science, society, education: topical issues and development prospects. Abstracts of the 8th International scientific and practical conference. SPC “Sci-conf.com.ua”. Kharkiv, Ukraine. 2020. Pp. 299-304.
6. Лойко В.В., Руденко В.С. Зростання добробуту населення як чинник забезпечення соціальної безпеки країни. Eurasian scientific congress. Abstracts of

the 7th International scientific and practical conference. Barca Academy Publishing. Barcelona, Spain. 2020. Pp. 311-315.

7. Loiko V., Pozdieieva K. School education financing system of Ukraine. Dynamics of development of world science. Abstracts of the 10th International scientific and practical conference. Publishing House "ACCENT". Vancouver, Kanada. 2020. Pp. 21- 27.

8. Лойко В.В., Маляр С.А., Руденко М.В. Методичний інструментарій аналізу сучасного стану та оцінки перспектив розвитку житлового фонду України. Global science and education in the modern realities '2020. International scientific conference, August 26-27, 2020, Seattle, Washington, USA. p.189-192.

9. Лойко В.В., Поздєєва К.В. Аналіз динаміки показників розвитку закладів загальної середньої освіти України та міста Києва. Глобальні тенденції в економіці, фінансах та управлінні: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Одеса, 2 жовтня 2020 р). Одеса: Східноєвропейський центр наукових досліджень, 2020. С. 28-29.

10. Лойко В.В., Маляр С.А. Ідентифікація об'єктів критичної інфраструктури у житловому фонді України. Держава, регіони, підприємство: інформаційні, суспільно-правові, соціально-економічні аспекти розвитку. Збірник матеріалів II Міжнародної конференції (м. Київ, 20 листопада 2020 р.) // Вищий навчальний заклад «Університет економіки та права «КРОК». К.: ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», 2020. URL: <https://conf.krok.edu.ua/index.php/SRE/IC2020/paper/view/69>

11. Руденко В.С., Лойко В.В. Аналіз демографічної ситуації в місті Києві, як одного із основних факторів соціальної безпеки міста. Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи [Текст]: матеріали VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції,(м. Київ, 2 грудня 2020 р.) / Київський університет імені Бориса Грінченка. Київ, 2020. С. 104-106.

12. Лойко В.В., Маляр С.А., Вовк В.А. Аналіз фінансової і правової забезпеченості діяльності ОТГ в Україні. Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи [Текст]: матеріали VIII Всеукраїнської науково-

практичної конференції,(м. Київ, 2 грудня 2020 р.) / Київський університет імені Бориса Грінченка. Київ, 2020. С. 25-28.

13. Поздєєва К.В., Лойко В.В. Фінансова складова розвитку закладів загальної середньої освіти. Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи [Текст]: матеріали VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції,(м. Київ, 2 грудня 2020 р.) / Київський університет імені Бориса Грінченка. Київ, 2020. С. 186-188.

14. Поздєєва К.В. Ефективність фінансування закладів загальної середньої освіти міста Києва. Розвиток економіки міста в умовах євроінтеграції [Текст]: матеріали науково-практичного семінару, (м. Київ, 20 травня 2020 р.) / Київський університет імені Бориса Грінченка. Київ, 2020. С. 69-71.

15. Віровець Д.В., Обушний С.М. Децентралізована цифрова економіка в часи глобальних та регіональних криз. Розвиток економіки міста в умовах євроінтеграції [Текст]: матеріали науково-практичного семінару, (м. Київ, 20 травня 2020 р.) / Київський університет імені Бориса Грінченка. Київ, 2020. С. 17-21.

16. Віровець Д.В., Обушний С.М., BIG DATA як економічний ресурс для функціонування децентралізованих автономних організацій, Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи [Текст]: матеріали VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції,(м. Київ, 2 грудня 2020 р.) / Київський університет імені Бориса Грінченка. Київ, 2020. С. 22 – 24.

17. Поздєєва К.В. Динаміка обсягів бюджетного фінансування закладів загальної середньої освіти міста Києва. Сучасні тенденції розвитку економіки, фінансів та управління: нові можливості, проблеми, перспективи : зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю, 10 листопада 2021 р.. К. : КУБГ, 2021. С. 61-63.

18. Руденко В.С. Громадський бюджет як фактор соціальної безпеки міста Києва: сучасний стан та проблеми функціонування. Сучасні тенденції розвитку економіки, фінансів та управління: нові можливості, проблеми,

перспективи : зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю, 10 листопада 2021 р.. К. : КУБГ, 2021. С. 303 – 306.

19. Александров Б.В. Державне управління розвитком малих та середніх підприємств у сучасний період. VI Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція «Перспективи розвитку управлінських систем у соціальній та економічній сферах України: теорія і практика», (м. Київ, 22 листопада 2022), / Київський університет імені Бориса Грінченка. Київ, 2022. С. 114 – 116.

20. Александров Б.В. Особливості застосування міжнародних програм розвитку малого та середнього бізнесу. Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи [Текст]: матеріали X Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Київ, 1 грудня 2022 р.) / Київський університет імені Бориса Грінченка. Київ, 2022. С. 8-9.

21. Беляк А. О. Вплив франчайзингу на розвиток сфери гостинності: міжнародний та вітчизняний досвід. *Сучасне управління організаціями: концепції, цифрові трансформації, моделі інноваційного розвитку* : збірник тез доповідей I Міжнародної науково-практичної конференції (Україна, м. Харків, 25 листопада 2022 року). – Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2021. 560 с. С. 34-37. URL: <http://dspace.univer.kharkov.ua/handle/123456789/17665>

22. Беляк А. О. Організаційно-економічний механізм розвитку підприємств сфери гостинності: теоретико-аналітичні підходи. Всеукраїнська звітна науково-практична конференція здобувачів вищої освіти і молодих учених «Молодіжна наука КНУКіМ – 2022. Культурно-мистецька освіта у викликах часу» (24 листопада). URL: <http://knukim.edu.ua/naukova-robota/naukovi-konferentsiyi/>

23. Беляк А. О., Шлапак А. В. Економічне трактування дефініції «сфера гостинності»: досвід США. «Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи»: [Текст]: матеріали X Всеукраїнської науково-практичної конференції, (м. Київ, 1 грудня 2022 р.) / Київський університет імені Бориса Грінченка. Київ, 2022. 180 с. С. 19-24. URL: <https://bit.ly/3UBbNnF>

24. Віровець Д.В. Децентралізовані автономні організації як інноваційна форма економічної співпраці в цифровому суспільстві. Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи [Текст]: матеріали X Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Київ, 1 грудня 2022 р.) / Київський університет імені Бориса Грінченка. Київ, 2022. С. 33 – 35.

25. Лойко Є.М. Економічна ефективність комунікаційної стратегії закладів вищої освіти. Міжнародний круглий стіл «Нові компетенції для індустрії 5.0 та управління даними для закладів вищої освіти». Національний університет «Києво-Могилянська академія». (27.10.2022). С. 114 – 116. URI: <http://ekmair.ukma.edu.ua/handle/123456789/24479>

26. Лойко Є.М. Економічна сутність поняття «комунікаційні стратегії суб'єктів господарювання. Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи [Текст]: матеріали X Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Київ, 1 грудня 2022 р.) / Київський університет імені Бориса Грінченка. Київ, 2022. С. 62-64.

27. Новіков А.В. Сутність та загрози девелоперської діяльності на різних етапах реалізації проектів. Перспективи розвитку управлінських систем у соціальній та економічній сферах України: теорія і практика: зб. матеріалів VI Всеукраїнської науково-практичної конференції, 22 листопада 2022 р. К.: КУБГ, 2022. С. 58-61.

28. Новіков А.В. Шляхи залучення фінансування у девелоперські проекти. Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи: зб. матеріалів X Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів, аспірантів та молодих вчених, 01 грудня 2022 р. К.: КУБГ, 2022. С. 167 - 171.

29. Сичинська М., Дворецька О., Руденко В. Соціальна безпека мешканців міста, як важлива складова розвитку країни у воєнний та післявоєнний часи. Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи [Текст]: матеріали X Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Київ, 1 грудня 2022 р.) / Київський університет імені Бориса Грінченка. Київ, 2022. С. 96-99.

30. Руденко В.С. Гранти – як форма забезпечення соціальної безпеки та важіль розвитку малого та середнього бізнесу в Україні в умовах війни. Міжнародний круглий стіл «Нові компетенції для індустрії 5.0 та управління даними для закладів вищої освіти». Національний університет «Києво-Могилянська академія». (27.10.2022). С. 129 -132.
URI: <http://ekmair.ukma.edu.ua/handle/123456789/24475>

31. Лукашук А.І., Лойко В.В. Розвиток банківських послуг міста Києва в умовах євроінтеграції. Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи [Текст]: матеріали VII Всеукраїнської науково-практичної конференції,(м. Київ, 4 грудня 2019 р.) / Київський університет імені Бориса Грінченка. Київ, 2019. С. 169-172.

32. Аскерова В., Лойко В.В. Впровадження інноваційних продуктів у банках Києва. Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи [Текст]: матеріали VII Всеукраїнської науково-практичної конференції,(м. Київ, 4 грудня 2019 р.) / Київський університет імені Бориса Грінченка. Київ, 2019. С.165 -166.

33. Лойко В.В. Розвиток житлово-комунальної інфраструктури міста Києва в умовах євроінтеграції. «Розвиток економіки міста в умовах євроінтеграції» [Текст]: матеріали науково-практичного семінару, (м. Київ, 20 травня 2020 р.) / Київський університет імені Бориса Грінченка. Київ, 2020. С.51-55 (76 с.)

34. Лойко В.В. Вплив урбанізації на рівень життя населення. Сучасні тенденції розвитку економіки, фінансів та управління: нові можливості, проблеми, перспективи : зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю, 10 листопада 2021 р.. К. : КУБГ, 2021. С.296 – 298.

Додаток А. Впровадження результатів дослідження

ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ «НАУКОВО-ПРОМИСЛОВЕ ПІДПРИЄМСТВО «НОВІ ТЕХНОЛОГІЇ»

Україна, 02660, м. Київ, вул. Євгена Сверстюка, 23, оф. 707, тел. +38 0501826888, e-mail : info@new-technolog.com
Ukraine, 02660, Kiev, Yevhene Sverstiuk str, 23 office 707, tel. +38 0501826888, e-mail : info@new-technolog.com

<http://new-technolog.com/>

№ 163 / 21

« 25 » жовтня 2021 р.

ДОВІДКА

про використання результатів науково-дослідної роботи «Розвиток економіки міста Києва в умовах євроінтеграції»

Науково-промисловим підприємством «Нові технології» використано у практичній діяльності наукові положення та прикладні результати науково-дослідної роботи, яка виконується на кафедрі фінансів та економіки Факультету інформаційних технологій та управління Київського університету імені Бориса Грінченка при плануванні роботи підприємства на 2022 рік.

Найбільшу практичну цінність та прикладне значення мають:

- науково обґрунтована методика визначення рівня економічної безпеки підприємства за функціональними складовими;
- стратегічні орієнтири щодо підвищення рівня інноваційного потенціалу підприємства на основі застосованої авторської методики діагностики;
- запропоновані заходи, які базуються на комплексному науково-методичному підході до прогнозування рівня економічної безпеки.

Директор

О.Б. Сидорко

ДОВІДКА
про використання результатів науково-дослідної роботи
«Розвиток економіки міста Києва в умовах євроінтеграції»

ТОВ «Дана-Мода» використано результати науково-дослідної роботи, яка виконана на кафедрі фінансів та економіки Київського університету імені Бориса Грінченка у практичній діяльності при плануванні економічних показників роботи підприємства на 2021 рік.

У річному плані ТОВ «Дана-Мода» на 2021 рік використані наступні наукові розробки:

- методика оцінки рівня економічної безпеки суб'єкта господарювання на основі моніторингу та діагности;
- комплексний методичний інструментарій прогнозування рівня економічної безпеки суб'єкта господарювання, який дозволяє в залежності від отриманих результатів прогнозу розробити заходи щодо підвищення рівня економічної безпеки.

Гр. Уманова Л. Ч.

23 листопада 2020 р.

ТОВ "СОДЕВКОМ"

Київ, Україна
Тел./факс: +380 44 528-60-29, 537-20-24
e-mail: sodevcom@ukr.net

SODEVCOM LTD.

Kiev, UKRAINE
Tel/fax: +380 44 528 60 29, 537-20-24
e-mail: sodevcom@ukr.net

Довідка № 325 від 05 січня 2022 р.

ДОВІДКА

про впровадження результатів наукової роботи
Костікової Катерини Олександрівни на тему
«Управління фінансово-економічною безпекою підприємства»

Довідка видана в тому, що розроблені Костіковою К. О. при написанні наукової роботи обґрунтування щодо доцільності впровадження механізму управління фінансово-економічною безпекою підприємства доведені до рівня завершених рекомендацій у формі розробленого алгоритму та впроваджені товариством з обмеженою відповідальністю «Содевком» у практичній діяльності.

При цьому також прикладну цінність має запропонована у роботі стратегія управління фінансово-економічною безпекою, використання якої у процедурах оцінювання фінансового становища компанії дозволяє визначити ефективність діяльності у поточному та майбутніх періодах. У результаті її практичного впровадження підприємство отримує можливість передбачати загрози внутрішнього та зовнішнього середовища, структурувати їх та реалізовувати управлінські рішення щодо їх упередження, підвищення рівня ризикозахищеності. Запропонований інструментарій мінімізації загроз фінансово-економічній безпеці значно знижує ризики, які потенційно супроводжуються виникненням додаткових витрат для підприємства.

Генеральний директор
ТОВ "Содевком"

В.М. Савенко

НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
"Києво-Могилянська
академія"

Україна, 04655, м. Київ
вул. Г.Сковороди, 2
тел.: (044)425-6059
факс: (044)463-6783
<http://www.ukma.edu.ua>

NATIONAL
UNIVERSITY OF
"Kyiv-
Mohyla
Academy"

2, G.Skovoroda St.
Kyiv, 04655, Ukraine
Phone: (044)425-6059
Fax: (044)463-6783
<http://www.ukma.edu.ua>

01.02.2021 № 48/12

на № _____

ДОВІДКА

Видана Лойко Валерії Вікторівні

з підтвердженням про те, що вона дійсно брала участь у науковому міжнародному проекті за напрямом «Стратегії сталого розвитку територій в умовах посткризового відновлення» в частині «Фінансове забезпечення розвитку територій в умовах посткризового відновлення», а саме дослідження аспектів впливу пандемії на розвиток бізнесу в Україні на засадах соціальної безпеки.

Матеріали наукового дослідження впроваджено до освітнього процесу Національного університету «Києво-Могилянська академія».

Декан факультету економічних наук

О. В. Гуменна

Керівник проекту

В. В. Храпкіна

НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

"Києво-
Могилянська
академія"

Україна, 04655, м. Київ
вул. Г.Сковороди, 2
тел.: (044)425-6059
факс: (044)463-6783
<http://www.ukma.edu.ua>

NATIONAL
UNIVERSITY OF

"Kyiv-
Mohyla
Academy"

2, G. Skovoroda St.
Kyiv, 04655, Ukraine
Phone: (044)425-6059
Fax: (044)463-6783
<http://www.ukma.edu.ua>

01.02.2021, № 78/12

на № _____

ДОВІДКА

Видана Руденко Валентині Сергіївні

з підтвердженням про те, що вона дійсно брала участь у науковому міжнародному проекті за напрямом «Стратегії сталого розвитку територій в умовах посткризового відновлення» в частині «Фінансове забезпечення розвитку територій в умовах посткризового відновлення», а саме дослідження аспектів впливу пандемії на розвиток бізнесу в Україні на засадах соціальної безпеки.

Матеріали наукового дослідження впроваджено до освітнього процесу Національного університету «Києво-Могилянська академія».

Декан факультету економічних наук

Керівник проекту

О. В. Гуменна

В. В. Храпкіна

НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

Україна, 04655, м. Київ
вул. Г.Сковороди, 2
тел.: (044)425-6059
факс: (044)463-6783
<http://www.ukma.edu.ua>

NATIONAL
UNIVERSITY OF

2, G. Skovoroda St.
Kyiv, 04655, Ukraine
Phone: (044)425-6059
Fax: (044)463-6783
<http://www.ukma.edu.ua>

01.08.2021, № 48/12

на № _____

ДОВІДКА

Видана Золотоверхій Анастасії Віталіївні

з підтвердженням про те, що вона дійсно брала участь у науковому міжнародному проекті за напрямом «Стратегії сталого розвитку територій в умовах посткризового відновлення» в частині «Фінансове забезпечення розвитку територій в умовах посткризового відновлення», а саме дослідження аспектів впливу пандемії на розвиток бізнесу в Україні на засадах соціальної безпеки.

Матеріали наукового дослідження впроваджено до освітнього процесу Національного університету «Києво-Могилянська академія».

Декан факультету економічних наук

О. В. Гуменна

Керівник проекту

В. В. Храпкіна

Додаток Б. Міжнародна співпраця

XGROUP GLOBAL PTE LTD
address: 10 Anson road #20-05
International plaza Singapore (079903)
email: legal@xdao.app

Dated: 30.09.2022

Acceptance Letter

This letter certifies that:

- Natalia Korshun, DSc, Borys Grinchenko Kyiv University (Kyiv, Ukraine),
- Andrii Ramskyi, PhD, Borys Grinchenko Kyiv University (Kyiv, Ukraine),
- Pavlo Skladannyi, PhD, Borys Grinchenko Kyiv University (Kyiv, Ukraine),
- Sergiy Obushnyi, PhD, Borys Grinchenko Kyiv University (Kyiv, Ukraine),
- Denys Virovets, PhD student, Borys Grinchenko Kyiv University (Kyiv, Ukraine)

are participating in the research program "Design of DAO for economy of University Community" from 01.09.2022 until 31.12.2022.

The research program might cover resources for research, preparation and publication of research results after agreement. There is no financial reward for the program participants.

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Z. Shavlidze', written over a horizontal line.

Zurab Shavlidze

Title: director

Участь у щорічному Міжнародному безпековому форумі 2019 -2021 рр.

Додаток В.

Участь студентів в олімпіадах та конкурсах студентських наукових робіт

1. Всеукраїнський конкурс студентський наукових робіт (галузь: *Економіка*). Конкурсна робота Шемчук Катерини на тему «Розвиток безвідходних технологій в Україні» (2021р.). Нагороджена Дипломо III ступеня.

2. Міжнародний конкурс студентських наукових робіт зі спеціальності «Економіка» (червень 2022 р.). Конкурсна наукова робота Пашиніної Любові, Курочки Олександри на тему «Критерії забезпечення соціально-економічної безпеки мешканців міста в умовах мирного та воєнного часу».

3. Міжнародний конкурс студентських наукових робіт зі спеціальності «Економіка» (червень 2023 р.). Конкурсна наукова робота Ожиганова Дмитра на тему: «Післявоєнне відновлення українських міст на принципах циркулярної економіки».

Переможці конкурсів студентських наукових робіт за 2019-2023 рр.

1. Ожиганов Д.І., III місце у Міжнародному конкурсі студентських наукових робіт за спеціальністю Економіка (2023). Науковий керівник: д.е.н., проф. Лойко В.В.
2. Курочка О.М., Пашиніна Л.О., III місце у Міжнародному конкурсі студентських наукових робіт за спеціальністю Економіка (2022). Науковий керівник: д.е.н., проф. Лойко В.В.
3. Чередніченко А.О., I місце у I етапі Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт зі спеціальності «Економіка бізнесу» (2022). Науковий керівник: д.е.н., проф. Ушенко Н.В.
4. Костікова К.О., I місце у I етапі Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт зі спеціальності «Економіка бізнесу» (2022). Науковий керівник: д.е.н., проф. Ушенко Н.В.
5. Золотоверха А.В., I місце у I етапі Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт зі спеціальності «Економіка бізнесу» (2022). Науковий керівник: д.е.н., проф. Ушенко Н.В.
6. Шемчук К.Р., III місце у II етапі Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт зі спеціальності «Економіка природо-користування та охорони навколишнього середовища» (2021). Науковий керівник: д.е.н., проф. Лойко В.В.
7. Шемчук К.Р., I місце у I етапі Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт зі спеціальності «Економіка природо-користування та охорони навколишнього середовища» (2021). Науковий керівник: д.е.н., проф. Лойко В.В.
8. Чередніченко А.О., I місце у I етапі Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт зі спеціальності «Інтелектуальна власність» (2021). Науковий керівник: д.е.н., проф. Лойко В.В.
9. Боева М.Ю., I місце у I етапі Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт зі спеціальності «Страховання» (2020). Науковий керівник: д.е.н., проф. Лойко В.В.
10. Маляр С.А. I місце у I етапі Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт зі спеціальності «Фінанси і кредит» (2019). Науковий керівник: д.е.н., проф. Лойко В.В.

**Впровадження результатів наукових досліджень в освітній процес
Київського університету імені Бориса Грінченка**

1. Оновлено ОПП першого (бакалаврського) рівня освіти «Економіка міста. Урбаністика» та «Фінанси і кредит», ОПП другого (магістерського) рівня освіти «Фінанси і кредит» та ОНП третього (доктор філософії) рівня вищої освіти «Економіка», зміст їх освітніх компонентів, включаючи всі види практик.

2. Щорічне оновлення змісту економічних та фінансових навчальних дисциплін для студентів економічних та інших спеціальностей.

3. Щорічне оновлення навчально-методичних матеріалів Центрів компетентностей та наукового студентського гуртка «Фінансовий аналітик», тематика кваліфікаційних (бакалаврських і магістерських) робіт, а також дисертаційних досліджень аспірантів спеціальності 051 Економіка.

4. Підготовлено та використовуються нові електронні навчальні курси «Економіка міста», «Основи економіки міста та урбаністики», «Криптоекономіка» із врахуванням розроблених рекомендації щодо організації пошуково-дослідницького навчання по економічним та фінансовим дисциплінам, підготовки контенту та організації діяльності в ЕНК для підтримки змішаної (очної та дистанційної) моделі навчання.

5. За результатами проведених наукових досліджень розроблено навчальні курси підвищення кваліфікації відповідно до ліцензії за спеціальністю «Фінанси, банківська справа та страхування» за програмою «Бухгалтер-експерт» та «Менеджер (управитель) житлового будинку (групи будинків)» для слухачів Київського міського центру зайнятості (викладачі: Лойко В.В., Соболева-Терещенко О.А., Казак О.О., Сосновська О.О., аспірант Маляр С.А.).

6. Проведення щорічного конкурсу студентських інноваційних бізнес-ідей та проєктів «Бої стартапів: інновації та управління ними!» (модератор: професор кафедри фінансів, доктор економічних наук, професор Краус Н.М.).

7. Проведення щорічного конкурсу студентських інноваційних проєктів «Проект для міста» (модератор: професор кафедри міжнародної економіки, доктор економічних наук, професор Лойко В.В.).

**Реалізація проєктів для міста Києва та співпраця із Київською
місцевою державною адміністрацією**

1. Підготовлені навчальні курсів на основі результатів наукових досліджень та організовано і проведено Літню економічну школу «Україна і ЄС: кандидатський статус і перспективи інтеграції» (19-23 червня 2023 р.).

2. Підготовлені та проведені навчальні заняття в Літній школі «Економіка нашого міста» з використанням результатів наукових досліджень для школярів міста Києва (19 червня – 7 липня 2023 р.).

3. Аналіз поточної ситуації та пошук вирішення економічних проблем із питань ефективності побудови інформаційних систем міста Києва в умовах воєнного стану в рамках відкритої зустрічі з Першим заступником директора КБУ «Контактний центр міста Києва 1551» Олексієм Шкурдодою, яка відбулась 1 листопада 2022 р.

4. Визначення ефективності застосування інформаційно-комунікаційних технологій міста Києва в умовах воєнного стану на спільній зустрічі викладачів та здобувачів освіти кафедри міжнародної економіки та директора Департаменту інформаційно-комунікаційних технологій КМДА Олега Половинко, яка відбулась 3 грудня 2022 р.

5. Обговорення сучасних питань розвитку економіки міста Києва в умовах воєнного стану та в період післявоєнного відродження з представниками академічної спільноти та представниками Київської державної міської адміністрації на наступних заходах:

- науково-практичний семінар «Розвиток міста в умовах євроінтеграції» (20 травня 2020 р.);

- експертних студіях «Економіка освіти: виклики сьогодення» (10 квітня 2023 р.);

- на секції Міжнародної науково-практичної он-лайн конференції «Економіка міста в умовах воєнного стану: внутрішні та зовнішні ресурси підтримки» (18 травня 2023 р.).